

KIVI GOLJATIN KENGÄSSÄ

**Kiistelyn politiikka, kehystäminen ja vasta-asiantuntijuus Keuruun
Kalmunevan turvekiistassa**

Oula Palttala

Maisterintutkielma

Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2020

TIIVISTELMÄ

Kivi Goljatin kengässä Kiistelyn politiikka, kehystäminen ja vasta-asiantuntijuus Keuruun Kalmunevan turvekiistassa

Oula Palttala
Maisterintutkielma
Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2020
Ohjaajat: Pertti Lappalainen, Tapio Litmanen
Sivumäärä: 119 + liitteet 3 sivua

Tutkimuksessani syvennyn Keuruun Pihlajavedellä 2010-luvun alkupuolella kuohuneeseen Kalmunevan turvekiistaan. Tapaustutkimuksellinen perehtymiseni kattaa sekä kiistan kulun, että kiistassa turveyhtiö Vapoa vastustamaan nousseen Martinjärven liikkeen kuvailun ja analyysin. Liikkeen rakennetta avaavan toimija- ja suhdeverkoston käsiteparilla, toimintaa taas hahmotan kiistelyn politiikan, kehystyksen ja vasta-asiantuntijuuden teoreettisen kolmilinssin läpi. Kiistelyn politiikan tarjoama näkökulma korostuu liikkeen toiminnan muotojen analyysissä, kehystys hahmottaa toiminnan taustalla vaikuttavia liikkeen arvoja ja merkityksenantoja ja lopuksi vasta-asiantuntijuus erottaa ympäristökonflikteissa keskeisen professionaalisen tiedon roolin liikkeen toiminnan keskeisenä resurssina.

Tutkimuksen aineiston olen rakentanut ensinnäkin kahdesta teema- ja asiantuntijahaastattelusta, jotka ovat Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen kahden ydinaktiivin haastattelu keväältä 2016 sekä yhdistykselle kuormituslaskelmia toteuttaneen diplomi-insinöörin sähköpostihaastattelu syksyiltä 2020. Näiden lisäksi olen hyödyntänyt kiistaa koskevia viranomaispäätöksiä, uutisia sekä aktiivien mielipidekirjoituksia ja muita julkisuudessa esiintymisiä. Käännän aineistoa tutkimuskysymyksiäni vastauksiksi narratiivisen tutkimuksen menetelmin; toteutan sekä paradigmaattista narratiivien analyysia, että kerronnallista narratiivista analyysia.

Aineiston analyysin tuloksena hahmottuu ensinnäkin monivaiheinen, vuosia kestänyt paikallinen turvekonflikti. Siinä kamppailleen liikkeen ytimen muodostanut toimijaverkosto oli varsin suppea, mutta tätä ympäröivä suhdeverkosto moninainen ja eri puolille maata kattavasti kurottava. Verkostoissa näyttää painottuneen ulkopuolisen asiantuntija-avun tavoittaminen kamppailun voimavaraksi. Liikkeen toimintakeinot ilmentävät tavanomaisia institutionaalisen kiistelyn muotoja. Martinjärveläiset mobilisoivat resurssejaan viranomaisille suuntaamissaan argumentatiivisissa kampanjoissa sekä vahvistaessaan kiistelyn näkyvyyttä runsaalla mediajulkisuuden hyödyntämisellä. Liikkeen kehystyksissä korostuu vastakkainasettelu Vapoon ja sen liittolaisiksi laskettuihin viranomaisiin, poliitikkoihin ja paikoin myös tiedeinstituutioihin. Mökkiläiset, virkistyskäyttäjät ja laajemmin järviluonto katsottiin taas oman puolen intressiryhmäksi. Turvekiistoja käyvien paikallistoimijoiden toivottiin kykenevän yhdistämään voimiaan tulevaisuudessa, ja Pelastetaan reittivedet ry avautui tässä mahdollisuutena. Liikkeen vasta-asiantuntijuus kutoutui tieteellisen perehtymisen, asiantuntija-avun ja maallikkopraksiksen punoksena. Sen tehostaman kampanjoinnin voimin liike horjutti Vapon määrittelyvaltaa ja sai viranomaiset reagoimaan aloitteisiinsa tavoilla, jotka petasivat tietä Vapon tappiolle.

Asiasanat: turvekiista, kiistelyn politiikka, kehystys, vasta-asiantuntijuus, määrittelyvalta, suhdeverkosto, toimijaverkosto

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIHEEN TAUSTOITUS	7
2.1 Aiemmat tutkimukset	7
2.2 Turve	10
2.2.1 Suomen suot	10
2.2.2 Turvetuotanto Suomessa	11
2.3 Kiistelty luonnonvara	13
2.4 Turvetuotannon vastustajat	16
2.5 Turvetuotannon puoltajat	20
2.6 Turvedebatin areenat	22
3 TEOREETTINEN ANKKUROINTI	24
3.1 Kiistelyn politiikka	24
3.1.1 Poliittikka, kiistely ja kollektiivinen toiminta	24
3.1.2 Kiistelevä liike	25
3.2 Kehystys	27
3.2.1 Kehystys identiteetin rakentajana	27
3.2.2 Kehystys yleisöön vetoavana narratiivina	29
3.3 Asiantuntijuus	31
3.3.1 Professionaalistuva ympäristökysymys	31
3.3.2 Liikeintellektuellit	33
3.3.3 Laintuntemus	34
3.3.4 Maallikkotieto	36
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	38
4.1 Kerronnallinen teemahaastattelu ja narratiivien analyysi	38
4.2 Asiantuntijahaastattelu, aineiston ristiinluenta ja narratiivinen analyysi	40
4.3 Eettiset kysymykset	44
5 KALMUNEVAN KIISTA	46
5.1 Mikä liettää mökkijärveä?	46
5.2 Kalmunevan vesienhallinta pettää	48
5.3 Aluehallintovirasto sinetöi kiistan	50
6 MARTINJÄRVEN VESIENHOITOYHDISTYS	54
6.1 Verkostot	54
6.2 Toimintakeinot – turveliikkeen kampanjat viranomaisten ja yleisön tietoon	56

7 KALMUNEVAN KIISTAN KEHYSTYS	60
7.1 Mökkiläiset Goljatia vastassa – konfrontaation rajanvedot	60
7.2 Puhtaiden vesien ja virkistyskäytön puolesta	64
7.3 Laajemman kansanliikkeen kumuja.....	68
8 VASTA-ASiantuntijuus	73
8.1 Maallikolle avautumattomat kuormitusraportit – Vapon illusatorinen määrittelyvalta .	73
8.2 Mökkiläisistä liikeintellektuelleiksi – turvekiistan kognitiivinen praxis.....	76
8.3 Luonnontiede turvekiistan resurssina.....	78
8.3.1 Luonnontiede paikallisen tiedon legitimoijana	78
8.3.2 Professionaalista vetoapua vasta-asiantuntijuuteen.....	79
8.3.3 Samat luvut, eri tulkinnat – luonnontieto poliittisen kamppailun työkaluna	81
8.4 Vasta-asiantuntijuuden merkitys Kalmunevan kiistan lopputulemassa	83
9 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	87
10 POHDINTA	93
LÄHDELUETTELO.....	97
LIITTEET	120

1 JOHDANTO

Pro gradu-työssäni perehdyn Keuruun Pihlajavedellä sijaitsevan Kalmunevan turvetuotantoalueen ympäristökonfliktiin ja siinä turveyhtiö Vapo Oy:tä vastustamaan nousseeseen Martinjärven liikkeeseen. Miten konflikti eteni? Millaiset olivat konfliktissa liikkeen ydinorganisaationa vaikuttaneen Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen liikeverkostot? Miten Martinjärven liikkeen toiminta konfliktissa voidaan hahmottaa *kiistelyn politiikan, kehystämisen* sekä *vasta-asiantuntijuuden* teoriakäsitteiden valossa? Miten liikkeen rakentama *vasta-asiantuntijuuden* positio vaikutti kiistan lopputulemaan?

Ympäristökonfliktin valinta työni aiheeksi oli lopulta varsin ilmeinen aiheen kartoituksen taustalla vaikuttaneiden tekijöiden summa. Ympäristöongelmat ja ekologinen kestävyys ovat jo pitkään ohjanneet yhteiskuntatieteellisen kiinnostukseni fokusta sekä myös arkisempaa yhteiskunnallista osallistumistani. Olen toiminut aktiivisesti niin yliopistoni ylioppilaskunnan ympäristövaliokunnassa kuin kotikaupunkini paikallisissa ympäristöyhdistyksissä. Toiminta on tutustuttanut minua lähemmin paitsi ekologiseen kestävyteen, myös kansalaisyhteiskunnan rooliin yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Akateemisella tasolla näkökulman syventämistä kansalaisten osallistumiseen ja ruohonjuuritason vaikuttamiseen on tukenut ja syventänyt erityisesti opiskelemani kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuus.

Kansalaisyhteiskunnan rooli ekologisen kestävyuden ja ympäristöongelmien esiintuonnissa näyttää viime vuosina löytäneen polttopisteensä erityisesti ilmastokriisin tehokkaampaa hillintää vaativassa aktivismissa. Globaalin ympäristöuhan edessä liikehdinnän luonnollisena suuntana on ollut kasvaa kansainväliseksi (WWF 2020). Yhteisvastuun korostuneesta merkityksestä huolimatta liikkeillä on kuitenkin omat, ympäröivään kansallisvaltion ja sen kansalliseen politiikkaan räätälöidyt kampanjansa ympäristöllisen kestävyuden edistämiseksi. Suomessa eräs polttavimpia ajankohtaisia ilmasto- ja ympäristökysymyksiä on turve, eritoten sen raskaiden ilmastopäästöjen vuoksi (mm. Greenpeace 2020; Tilastokeskus 2019a, 36). Moniongelmainen luonnonvara on kuitenkin ehtinyt kuumentaa tunteita ja synnyttää kansalaisaktivismia jo kauan ennen ilmastoaktivismin nostattavaa vaikutusta. Turvetuotanto nimittäin kuormittaa myös vesistöjä, mikä on nostanut vastarintaan tuotantoalueiden alapuolisten järvien ranta-asukkaita ja virkistyskäyttäjiä. (Konttinen, Salo & Möttönen 2018, 63.)

Ilmastoaktivismin globaaleista merkityksenannoista ja diskursseista poiketen korostuu turpeen vesistökiistoissa lähiympäristö ja paikallisuus. Konfliktien keskiössä ovat turvetta vastustavien

mökkijärvet, kalavedet, uimarannat – toisin sanoen ympäristöt, joihin paikallisia sitovat voimakkaat tunnesiteet, vuosien saatossa varttuneet ja vahvistuneet väline- ja itseisarvoiset merkitykset. Konkreettiset, silminnähtävän vahingolliset muutokset näissä tärkeissä lähiympäristöissä ovat vahvoja vastakkaisten jännitteiden lataajia, etenkin kun ympäristöjen vahingoittumiselle on vastarintaan nousseiden näkemyksissä osoitettavissa selvä syyllinen, turveteollisuus. Samanaikaisesti kiistojen toinen puoli, turvetuottajat, argumentoivat myös lataukseltaan vahvoilla merkityksillä ja diskursseilla, kuten kotimainen työllisyys ja maaseudun hyvinvointi, joiden perusteilla turvetuotannolle löytyy myös kannatusta. (Konttinen ym. 2018, 63, 65.)

Turvekiistojen kamppailukenttä muistuttaakin monin tavoin kotimaisten ympäristökonfliktien julkisuutta viime vuosina vahvasti hallinneita kaivoskiistoja, joissa tuotantotoiminnan *sosiaalinen toimilupa* on muodostunut keskeiseksi käsitteeksi kuvaamaan paikallisasukkaiden näkökulman riittävää huomioimista yhteiskunnallisen kestävyuden ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien turvaajana yhtiöiden voitontavoittelussa (Jartti ym. 2014, 29–30; Konttinen ym. 2018, 64–65). Esimerkiksi Keski-Suomessa sijaitsevan Saarijärven vesistöreitintä alueella paikallisen turvetuotannon sosiaalisen toimiluvan on todettu olevan heikkoa. Vesistöjen pilaantumisesta suuttumusta ja huolta kantavien ranta-asukkaiden ja toisaalla turvetuotannon ympäristöllistä kestävyyttä ja työllisyysvaikutuksia painottavien tuottajien näkökulmat ovat vahvasti vastakkaisia, eikä vastakkainasettelussa ole tapahtunut juuri lientymistä. (Konttinen ym. 2018, 63.)

Selkeän vastakkaiset asetelmat ovat tavanomainen lähtökohta Charles Tillyn ja Sidney Tarrowin *kiistelystä politiikassa*. Siinä kansalaiset kollektiivisen poliittisen toiminnan voimin esittävät vaatimuksia ja väitteitä (*claim*) näiden kohteelle (*object*), joka tavanomaisesti on kiistelystä vastapuoli, esimerkiksi jokin yhtiö, tai kolmas osapuoli, kuten viranomaiset (Tilly & Tarrow 2007, 4–5; Tarrow 2011, 98–99). Nämä vaatimukset ja väitteet voidaan tulkita *vaihtoehtojen* esittämiseksi, ja näin lähentää analyysia politiikantutkija Kari Palosen vaihtoehtoja korostavaan politiikkakäsitykseen (Palonen 1979, 75–78). Kiistelystä politiikka avaakin nähdäkseni käyttökelpoisen teoreettisen välineen tarkastella kansalaisvaikuttamisen ja ruohonjuuritason politiikan mahdollisuuksia tilanteessa, jossa mökkiläisten ja virkistyskäyttäjien yhdistykset ja liikkeet nousevat vastustamaan resursseiltaan vahvempaa vastapuolta, tavanomaisesti valtion turveyhtiö Vapoa; näin tehdessään liikkeet esittävät vastapuoltaan kohtaan vaatimuksia sekä myös visioivat vaihtoehtoisia luonnon hyödyntämisen tapoja. Näin kiistelystä politiikka antaa tutkimukselleni kansalaisyhteiskunnan ja politologisen näkökulman.

Kiistelystä politiikassa korostuvat kiistan osapuolten vastakkaiset näkemykset. *Kampanjat* ovat

kiistelevien liikkeiden julkisia esityksiä, joilla liikkeet ilmentävät ajamiaan vaihtoehtoisia visioita (Tilly & Tarrow 2007, 8–9). Kampanjat voidaan tulkita myös *kehystyksiksi*, joiden kautta liikkeet tulkitsevat todellisuutta, ja joiden tuottamalla merkityksenannoilla liikkeet luovat omaa identiteettiään, tarkoituksensa narratiivia ja toisaalta rajanvetoa kiistan vastakkaiseen osapuoleen, *toiseen* (Tarrow 2011, 142–144; Eyerman & Jamison 1991, 101). Kehystys tutkimukseni toisena keskeisenä teoriakäsitteenä tarjoaa välineen pureutua turvetuotantoa vastustavan vesistöliikkeen arvoihin, oman toiminnan merkityksenantoihin sekä liikkeen paikan hahmotukseen turvekiistojen kentällä. Kehystykseen sisältyvillä alakäsitteillä voi poimia esiin myös turveliikkeiden laajempaa yhteistyön ja -vaikutuksen dynamiikkaa, jolloin yksittäisen, paikallisen liikkeen toiminta avautuu paremmin laajemman turpeeseen kytkeytyvän politiikan taustaa vasten.

Kiistelyn politiikan ja kehystyksen yhteen kytkeytyvien linssien läpi tarkasteltuna turpeen vesistökiistat avautuvat poliittisena kamppailuna siitä, kumman osapuolen näkemys, kehystys, kiistasta saavuttaa legitimiimmän ja tunnustetumman tulkinnan aseman. Ympäristökiistoissa kehystysten legitimiys ja tunnustettu asema ovat vahvasti kytköksissä tieteelliseen asiantuntijatietoon. Ympäristöongelmien *professionaalistumisen trendi* (mm. Taylor & Buttel 1992) on vahvistanut tieteellisen tiedon ja *asiantuntijuuden* auktoriteettisen aseman merkitystä ympäristökiistan *määrittelyvallan* haltuunotossa. Se osapuoli, joka kykenee mahdollisimman vankasti legitimoimaan kehystystensä tunnustetulla asiantuntijatiedolla, on ympäristökiistan tulkintakamppailussa, kiistelystä, usein vahvoilla. (Saaristo 2000, 35–36; Väliaverron 1994, 78–80.)

Ympäristöongelmien ympärille rakentuva kehystyskiistely onkin tässä katsantokannassa usein kamppailua yhtiöiden, valtion, tai näiden yhdessä muodostaman osapuolen pyrkimystä legitimoida tulkintansa asiantuntijuuden ja määrittelyvallan auktoriteetilla, jonka kansalaisliikkeiden rakentama *vasta-asiantuntijuus* (Eyerman & Jamison 1991) taas pyrkii kiistämään (Väliaverron 1994, 79–84).

Samalla hahmottuu ristiveto tunnustetun professionaalisen tiedon ja arvovallassa usein altavastaajan asemaan jäävän paikallisen maallikkotiedon välillä. Paikallisten asukkaiden ensi käden kokemukset lähiympäristön muutoksista jäävät kiistoissa usein kuulematta ja tunnustamatta, mikä myös osaltaan selittää turvekiistojen syvästi kahtiajakautuneita asetelmia ja paikallisten turhautumista. (Peuhkuri 2004, 206–207; Jakonen 2017, 108.)

Kiistelyn politiikan, kehystyksen ja asiantuntijuuden kolmilinssin läpi tarkasteltuna turvekiistat hahmottuvat siis kiistelevien osapuolten kehystyskamppailuna kiistan määrittelyvallasta.

Kehystyksiä esitetään median kautta yleisölle, mutta ennen kaikkea kohteena ovat viranomaiset, joiden vakuuttamiseen tuotannon kestävydestä tai kestämyttömyydestä pyritään eritoten ympäristölupahakemuksissa ja näihin annetuissa muistutuksissa, lupapäätöksiä koskevilla valituksilla sekä tuotantotoiminnasta tehtävissä vireillepanoissa (Eyerman & Jamison 1991, 101; Konttinen ym. 2018, 63). Kamppailuissa korostuu siis kiistelyn institutionaalinen ulottuvuus (Tarrow 2011, 99). Tämä helpottaa tutkijan mahdollisuuksia selvittää kiistan tapahtumia mahdollisimman tasapuolisesti – kiistan jättäessä runsaasti aineistoa viranomaisdokumentteihin voidaan sen kulkua hahmottaa myös kiistelevien osapuolten kehystysten ulkopuolelta. Samalla mahdollisesti avautuu politologille mielenkiintoinen näkökulma poliittisen valtajärjestelmän, *regiimin* (Tilly & Tarrow 2007), suhteesta kiistaan.

Alkuperäinen tarkoitukseni tutkimusta suunnitellessa oli laventaa edellä kuvattua kolmilinssiä laajakulmaksi, tarkastella useita eri puolilla maata käynnissä olevia turvekiistoja rinnakkain, vertaillen. Havaintoni kiistojen perusasetelmien toistumisesta pitkälti samanlaisina ohjasi minut kuitenkin valitsemaan yhden tietyn kiistan, ja näin kohdistamaan teoreettisen tarkasteluni tapaustutkimukseksi. Näin avautui mahdollisuus perehtyä tarkasti kiistassa vaikuttavan yksittäisen liikkeen *suhde-* ja *toimijaverkostoihin* (Tilly 1984). Verkostot ovat olennainen osa kiistelyä ja kiistelevän liikkeen *perustaa*, sillä niiden välityksellä liike kasvattaa ja mobilisoi resurssiaan kamppailunsa voimavaroiksi. (Tilly & Tarrow 2007, 114; Della Porta & Diani 2006, 159–160.)

Samalla päätin myös rajata tutkimukseni tarkastelemaan nimenomaan turvetuotantoa vastustavan kansalaisliikkeen toimintaa ja näkemyksiä, mikä oli varsin luontainen ratkaisu maisteriohjelmani sekä monien valitsemieni teoriakäsitteiden kansalaisliikepainotteisuus huomioiden. Edellä mainitun turvekiistojen institutionaalisuuden ja siten niiden vahvan viranomaisdokumentaarisien jäljen katsoin riittäväksi objektiivisuuden varmistusköydeksi kiistaa käyvän osapuolen kehystyksiin sukeltaessa.

Tutkimuskohteekseni valikoitui lopulta Keuruun Pihlajaveden Kalmunevan turvekiista ja siinä kansalaisliikkeen ytimenä vaikuttanut Martinjärven vesienhoitoyhdistys. Vinkin tapauksesta sain kriittistä turvekeskustelua edustavalta *Turvehaitat*-sähköpostilistalta. Konfliktin maantieteellinen läheisyys, Martinjärven kansalaisaktiivien runsas asiantuntijatiedon ja median hyödyntäminen kiistassa sekä kiistan mielenkiintoinen lopputulos, Vapon turpeenkaivuun lopettaminen kesken tuotannon, vahvistivat valintapäätökseni.

Tutkimukseni tavoitteena on siis Martinjärven liikkeen aktiivien teemahaastattelujen, aktiivien mielipidekirjoitusten ja muiden julkisuudessa esiintymisten sekä Kalmunevan kiistaa koskevien

viranomaisdokumenttien ja uutisten muodostamaan aineistoon perehtyen selvittää Kalmunevan kiistan eteneminen sekä paneutua Martinjärven liikkeen verkostoihin ja toimintaan kiistan aikana. Verkoston analyysissä painottuvat suhde- ja toimijaverkoston käsitteet, toimintaa taas aion avata kiistelyn politiikan, kehystyksen sekä vasta-asiantuntijuuden kolmilinssin läpi tarkastellen. Lopuksi pyrin vielä selvittämään, miten ympäristökiistoissa usein korostuva asiantuntijuuden, tai tässä tarkemmin vasta-asiantuntijuuden, position haltuunotto vaikutti kiistan lopputulemaan.

Tutkimukseni sijoittuu *tapaustutkimusten* luokkaan. Tapaustutkimuksen vahvuutena on perusteellinen ja seikkaperäinen analyysi kohteeksi rajatusta tapahtuma- tai ilmiökokonaisuudesta. Haasteena taas voidaan pitää rajatun näkökulman yleistettävyyttä valittua aihetta ympäröivään viitekehykseen, esimerkiksi vastaavan kaltaisiin muihin tapauksiin. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 190–193.)

Tapaustutkimuksen ohella tutkimukseni edustaa myös *narratiivista tutkimusta*. Sen keskiössä ovat tutkimuskohteeseen kytkeytyvät inhimilliset merkityksenannot, kertomukset eli narratiivit. Narratiivisen tutkimuksen analyysimenetelmistä sovellan sekä narratiivien että narratiivista analyysia. *Narratiivien analyysissä* tutkija asettuu kertomuksellisten merkityksenantojen ulkopuolelle, paradigmaattisen tietämisen mukaiseen asemaan, josta käsin hän omaksumiensa kategorioiden mukaan luokittelee ja jäsentee esiin poimimiaan kertomuksia. (Heikkinen 2001, 122–123, 129; Polkinghorne 1995, 6–8; Bruner 1986.) Kertomukset voi saada esille vaikkapa *kerronnallisella teemahaastattelulla* (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48; Löyttyniemi & Hyvärinen 2005, 189), jollaisena Martinjärven liikkeen aktiivien haastattelu osin toteutui.

Narratiivisessa analyysissä tutkija taas hahmottaa itsensäkin eräänlaisena kertojana, narraattorina, jonka tutkimuskohteestaan muodostama kuva on tulkinnan, siis kerronnan, tulos. Narratiivinen analyysi edustaa näin konstruktivistista tiedonkuvaa, ja sitä toteutan vastatessani tutkimuskysymykseeni Kalmunevan kiistan etenemisestä. (Heikkinen 2001, 119–120, 122–123; Polkinghorne 1995, 6–8; Bruner 1986.) Aineistoni tähän kertomukseen poimin kiistaa koskevista viranomaispäätöksistä, uutisista sekä paikoin myös martinjärveläisten kertomuksista. Martinjärveläisten suullisesti antamien tietojen käyttö kiistan kulkua valottavina lähteinä laajensivat haastattelua myös *asiantuntijahaastattelun* luokkaan (Alastalo & Åkerman 2010, 373–374). Etupäässä hyödynnän haastateltavieni kertomaa asiantuntijalähteenä kuitenkin Martinjärven liikkeen suhdeverkostoja, toimintakeinoja ja vasta-asiantuntijuuden merkitystä analysoidessani – kiistan kulun selvittämisessä korostuvat viranomaislähteet ja uutiset, ja haastatteluaineistojen käyttö tässä yhteydessä edellyttää vahvaa *ristiinluentaa* (Alastalo & Åkerman 2010, 390–391) edellä mainittujen

kanssa. Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivien haastattelun ohella aineistooni sisältyy myös martinjärveläisille Kalmunevan päästölaskelmia suorittaneen diplomi-insinöörin lyhyt sähköpostihaastattelu.

Toivon tutkimukseni tuovan lisävalaistusta yhteiskunnallisten, ja erityisesti ympäristöliikkeiden, analyysin kentälle. Lisäksi toivon työni tulosten avaavan näkökulmaa kansalaisliikkeiden vaikutusmahdollisuuksista professionaalisen ja usein ulossulkevan asiantuntijatiedon hallitsemien ympäristökysymysten- ja konfliktien kentällä (mm. Taylor & Buttel 1992).

Työni etenee turvekiistoja koskevien akateemisten tutkimusten kartoituksesta turvetuotannon sekä -kiistelyn yleisen yhteiskunnallisen taustan avaamiseen. Näitä seuraa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen tarkempi avaaminen sekä aineiston ja tutkimusmetodin kuvaus. Analyysiosio jakautuu Kalmunevan kiistan kulkua, Martinjärven liikkeen verkostoja ja toimintakeinoja, liikkeen kehystystä sekä vasta-asiantuntijuutta käsitteleviin lukuihin. Lopuksi esitän vielä johtopäätökset sekä pohdin tutkimuksen ja sen tulkintojen laajempaa merkitystä.

2 AIHEEN TAUSTOITUS

2.1 Aiemmat tutkimukset

Turvetuotanto on soista nostettavan luonnonvaran hyödyntämistä energiantuotantoon ja muuhun taloudelliseen käyttöön. Näin ollen merkittävä osa sitä koskevaa tutkimustakin sijoittuu odotetusti luonnontieteellis-teknisille aloille. Tämän työn akateeminen paikanhahmotus piirtyy kuitenkin ensisijaisesti turvetuotannon yhteiskunnallisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia valottavia tutkimuksia vasten.

Tutkimusaiheittani erityisen läheisesti sivuaa Eija Syrjämäen yhteiskuntapolitiikan gradu turvetuotannon ympäristövaikutusten diskursseista paikallisen tiedon näkökulmasta Saarijärven reitillä. *Mikä on oikeaa tietoa* arvioi nimensä mukaisesti eri tiedon lajien – professionaalisen *asiantuntijatiedon* ja erityisesti maallikkojen *paikallistiedon* – asemaa määriteltäessä turvetuotannon vaikutusta vesistöreitien vesistöihin; millainen tieto nähdään luotettavana vesistökuormitusta arvioitaessa? (Syrjämäki 2013.) Tunnustetun asiantuntijuuden auktoriteettista positiota seuraava ympäristöongelmien *määrittelyvalta* korostuu turvekonfliktin keskeisenä kiistelyn resurssina myös tässä tutkimuksessa.

Saarijärven reitille sijoittuu myös Sakari Möttösen, Esa Konttisen ja Miikka Salon tutkimus reitin asukkaiden arvioista vesistön tilan muutoksista ja näiden muutosten vaikutuksista ihmisten elämään. Kyselytutkimuksena toteutettu *Ei vettä rantaa rakkaampaa* hahmottaa kuvaa turvetuotannon hyväksyttävyydestä asukkaiden silmissä – avainkäsitteenä on kaivoskonflikteistakin tuttu sosiaalinen toimilupa (Jartti, Rantala & Litmanen 2014), jota paikallinen turvetuotanto ei tutkimuksen tulosten perusteella juuri nauti. (Möttönen, Konttinen & Salo 2016.)

Siinä, missä Syrjämäen sekä Möttösen ym. tutkimukset avaavat turvetuotannon ympäristöjälkien sosiaalisia vaikutuksia ruohonjuuritasolla, suuntaa Vilhartin Hanhilahti gradussaan *Turpeeseen sidotut* tarkastelunsa turvepolitiikan valtahierarkian ylätasolle. Hanhilahti osoittaa turvepoliittisten etujärjestöjen, kuten Bioenergia ry:n, verkostojen olevan varsin tiiviit maan hallintoon ja poliittisiin päättäjiin. Vaikka etujärjestöt eivät yksin kykenekään määräämään päätösten suuntaa, on Hanhilahden johtopäätöksen mukaan turvepoliittinen valta Suomessa vahvasti kallistunut etujärjestöille läheiselle keskusta-oikeistolle. Myös diskurssin tasolla hallitseviksi nousevat

nimenomaan elinkeinoelämän intressit, huolimatta siitä, että etenkin Suomen luonnonsuojeluliiton vaikuttamisen myötä ympäristöaspektit ovatkin saaneet keskusteluissa sijaa. (Hanhilahti 2016.)

Turpeen tuotantoa ympäröivä diskurssi luontoarvojen, vesistöjen virkistyskäytön sekä elinkeinoelämän intressien painotuksia seuraavine jakolinjoinen on myös Tuomas Lillebergin *Turvekiistan anatomia*-gradun tarkastelussa. Yhtymänä omaan työhöni Lillebergin tutkimuksessa erottuvat vesien virkistyskäyttäjät omana turvekonfliktien intressiryhmänään. Havainto osapuolten kyvystä kääntää oma *tulkintakehyksensä* mahdollisimman vetoavaan – tässä tapauksessa sosiokulttuurisen kestävyuden – muotoon kiistassa menestymisen ratkaisevana resurssina on myös merkittävä yhtymäkohta omaan tarkasteluuni. (Lilleberg 2015.)

Kiistaista turvediskurssia avataan myös Noora Karumaan työssä *Suo, teknologia ja tiede – Kiista energiaturpeesta*. Lillebergin työhön verrattuna Karumaan tarkastelu kohdistuu spesifimmin turpeen energiakäyttöä koskevaan debattiin turveteollisuuden verkkosivujen sekä Suomalaisen Tiedeakatemian *Turpeen energiakäytön hyödyt ja haitat* –kannanoton sisällöissä. Myös Karunmaan näkökulmassa ympäristöpoliittiset kysymykset korostuvat määrittelykamppailuina, joissa osapuolet pyrkivät rakentamaan näkemyksistään mahdollisimman vakuuttavia. Rakennustyössä hyödynnetään *toimijaverkkoa*, joka yhdistää konfliktin teemaa koskevia inhimillisiä, luonnon, tekniikan ja talouden elementtejä. Esimerkiksi tiedeyhteisö voi turpeen tuotantoa arvostellessaan yhdistää ilmastonmuutosta koskevan tieteellisen tiedon ajatukseen kansainvälisen ilmastopoliitiikan yhteisvastuullisuudesta. (Karumaa 2014.)

Turvealaa edustaneet osapuolet toivat turvekeskusteluun, ja siihen kytkeytyviin kiistanalaisiin tulkintoihin oman mielenkiintoisen lisänsä vuonna 2017 lanseeratulla, runsaasti kohua herättäneellä *Turveinfo*-kampanjalla. Jonne Arjorannan, Irma Hirsjärven, Urpo Kovalan, Tuija Saresman sekä Maria Ruotsalaisen tutkimus *Turvetta tupaan: faktat, valheet ja affektiivinen vastaanotto Turveinfo-mainoskampanjassa* analysoi mainoskampanjan esittämistä ja vastaanottoa perinteisessä sekä sosiaalisessa mediassa. Analyysin keskiössä on kampanjan sisällön ja vastaanoton tunnelatautuneisuus sekä *affektiivisuus*, eräänlainen sisällön keskeisten iskulauseiden tarttuvuus yleisöön. Juuri tehokkaan *affektiivisuutensa* myötä kampanja sai huomiota, jäi ihmisten mieliin, sen vähintäänkin kyseenalaisesta *faktuaalisuudesta* huolimatta – lopputulema, joka päättäjien, median ja yleisön huomiosta kilpailun kontekstissa on ainakin jollain tasolla menestys. Tutkimuksesta heräävä mielenkiintoinen kysymys onkin, kuinka pitkälle pelkkä mediatilan haltuunotto sekä huomion saaminen riittävät kiistelevässä kamppailussa oman tulkinnan painoarvon nostamiseksi sekä yleisön ja muiden tahojen vakuuttamiseksi. (Arjoranta, Hirsjärvi, Kovala, Saresma & Ruotsalainen 2017.)

Väitöstutkimuksista aiheeni kannalta likeisimmäksi osuu Eerika Albrechtin *Peatland politics in Finland – Local movements, deliberative environmental governance and arguments*. Tutkimuksessaan Albrecht syventyy kolmen eri tapauksen näkökulmalla tarkastelemaan paikallisia turvekiistoja ja niiden argumentaatiota, turpeeseen kytkeytyvää ympäristöpolitiikkaa sekä osallistavaa hallintaa. Analysoitavat tapaukset ovat Pohjois-Karjalan Outokummun Viurusuon ja keskipohjanmaalaisen Vetelin Julkunevan turvekonfliktit sekä soidensuojelun täydennysohjelman valmisteluprosessi. Suokiistoihin perehtyessään Albrecht vahvistaa näkemystä kiistojen ajoittumisesta vahvasti vuosituhannen vaihteen jälkeiseen aikaan sekä kiistojen sijoittumisesta institutionaaliseen toimintaympäristöön, eli oikeusistuimiin ja tiedotusvälineisiin. Soidensuojeluohjelma ja siihen kytkeytynyt eri intressiosapuolia osallistunut hallinta kohtasi Albrechtin mukaan haasteita erityisesti soiden käyttöön liittyvien luonnonsuojelullisten ja luonnonvarojen taloudellisen hyödyntämisen tavoitteiden ristipaineessa. Ympäristöpolitiikassa ja -hallinnassa onkin panostettava vastakkaisten osapuolten välisen dialogin avaamiseen mahdollisimman kattavasti, ja samanaikaisesti toisaalta huolehtia nykyajan ympäristökriisien keskellä yhä tärkeämpien suojelutavoitteiden toteutumisesta. (Albrecht 2018, 5–8.)

Turvekonfliktien kenttä on tarjonnut tapaustutkimuksen maaperää myös Miikka Elfvingrenille. Pro gradu-työssään *Hartolan turvekonfliktin aika-tilat – Kirjava totuus turvehankkeista ja Tainionvirrasta* Elfvingren tarkastelee päijäthämäläisen kotikuntansa turvekiistaa kulttuurimaantieteellisen *aika-tila*-käsitteen vinkkelistä. Konflikti avautuu työssä paikallisiin ympäristöihin, kuten matkailulle ja virkistyskäytölle tärkeään Tainionvirtaan, kytkeytyvien erilaisten paikan ja aika-tilan merkitysten ja identiteettien kohtaamisena. Nämä ajan ja tilan merkityksenannot voi nähdä läheisiksi omassa työssäni keskeisille *kehystyksille*. Kuten muissakin turvekiistojen asetelmien ja sisältöjen analyttisissä kartoituksissa, myös Elfvingrenin näkökulmassa painottuu turvekonfliktin osapuolten näkemysten erilaisuus ja vastakkaisuus. (Elfvingren 2016.)

Turvetuotannon aiemmat yhteiskuntatieteelliset kartoitukset näyttäisivät enimmäkseen hahmottavan kohdettaan varsin laajasta perspektiivistä käsin. Tutkimukset tarkastelevat turpeen ympärillä käytävää kiistaa valtakunnallisesti tai hieman tarkemmin tietyn, usean kunnan kattavan, vesistöalueen asukkaiden näkökulmasta. Erottuvimman tapaustutkimuksellisen poikkeuksen tässä tekee Elfvingrenin pro gradu-työ. Aina rajaukset eivät kuitenkaan ole maantieteellisiä – tutkijan kiinnostuksen polttopistettä ovat ohjanneet myös abstraktimmat teemat, kuten turpeen energiakäyttö tai turvepoliittinen lobbaus valtakunnanpolitiikan areenoilla. Myös tietyt yksittäiset turvekiistelyn leimahdukset mediassa ovat herättäneet tutkijoiden mielenkiintoa.

Yhteisenä piirteenä tutkimukset vahvistavat kuvaa turpeesta näkemyksiä ja mielipiteitä vahvasti jakavana kysymyksenä, jonka kiistaisassa maastossa erottuvat ympäristön, energihuollon sekä kansantalouden teemojen keskittymät. Syntynyt asetelma on antoisa ympäristökonfliktisen *kiistelyn politiikan* sekä asiantuntijuuteen kulminoituvan *määrittelykamppailun* käsitteiden näkökulmista. Nämä viitekehykset lähentävät tutkimustani useisiin aiempiin turvekiistoja ja -politiikkaa tarkastelleisiin töihin. Sitä vastoin poikkeamana useimpiin edeltäviin tutkimuksiin määrittää omaa tarkasteluani vahvasti myös maantieteellinen raja; keskittyminen Keuruun Kalmunevan konfliktiin syventää turpeen yhteiskuntatieteellisen kaivuutyön vielä varsin matalaa tapaustutkimuksellista ojanhaaraa.

2.2 Turve

2.2.1 Suomen suot

Suomi on pinta-alaan suhteutettuna maailman soisin valtio. Soiden alkuperäinen kokonaisala, noin 9,4 miljoonaa hehtaaria, on vastannut lähes kolmasosaa maamme pinta-alasta. (Korhonen ym. 2008, 12, 29; VTT 2010, 10.) Soilla on ollut, ja on, suuri ekologinen merkitys. Suot ovat merkittävä kasvihuonekaasujen varasto. Maailman pinta-alasta noin kolme prosenttia kattaviin soihin on sitoutunut arviolta kolmasosa maaperän hiilestä. Suomen soihin on edellisen jääkauden jälkeen ehtinyt kertyä hiiltä noin 5,7 miljardin tonnin edestä, mikä tekee soista maamme suurimman hiilivaraston. Ilmastonmuutoksen hillinnässä soiden vipuvoima on siis suoalasta pääteltävää kokoaan suurempi. (Vesala ym. 2010, 9; Maa- ja metsätalousministeriö 2007, 6.)

Soilla on merkitystä myös luonnon monimuotoisuuden turvaajana. Suomen kasvilajeista tavataan soilla yli 400. Myös linnustolle suot, etenkin märät nevat, ovat tärkeä elinympäristö. Vesiekosysteemien kokonaisuudessa suot toimivat tärkeinä vesien suodattajina ja puhdistajina. (Vesala ym. 2020, 15; Ympäristö 2020.)

Soiden tila maassamme on heikentynyt selvästi kuluneiden vuosikymmenten aikana. Erityisesti 1950-luvulta 80-luvulle ulottuneet metsäojitukset muuttivat suoluontoa vahvasti. Metsätalouden käyttöön ehdittiin kuivattaa suota noin viisi miljoonaa hehtaaria, yli puolet maan alkuperäisestä suoalasta. (Vesala ym. 2010, 16; Maa- ja metsätalousministeriö 2007, 6.) Myös maatalous on lohkonut käyttöönsä suota, tosin edellistä selvästi vaatimattomammin, noin 0,7 miljoonan hehtaarin osuudella,

josta suuri osa on sittemmin metsitetty. Turvetuotannon käytössä on tällä hetkellä noin 70 000 hehtaaria. (VTT 2010, 10; Ymparisto 2017.) Ojittamattomia soita on tätä nykyä koko maassa jäljellä noin 41 miljoonaa hehtaaria, josta suurin osa Pohjois-Suomessa. Erityisesti Etelä-Suomessa ojittamattomat suot ovat käyneet uhanalaisiksi. (Kaakinen ym. 2018, 127; Ympäristöministeriö 2013, 6.)

2.2.2 Turvetuotanto Suomessa

Turvetuotantoon on tähän mennessä käytetty suota noin 110 000 hehtaaria. Tuotannon alasta noin puolet sijoittuu Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaalle. Keski-Suomessa tuotannosta sijaitsee noin kahdeksan prosenttia. (Ympäristöministeriö 2013, 8; Ympäristöministeriö 2015, 10.)

Turvetta nostetaan pääasiassa lämpö- ja voimalaitosten polttoaineeksi – energiaturpeen osuus hyödynnetyistä turpeista on yli 90 prosenttia. Loppuosuus päättyy kasvuturpeeksi sekä muun muassa kompostoinnin seosaineeksi ja karjan kuivikkeeksi. (Ympäristöministeriö 2013, 9.)

Turpeen käyttö energiana lisääntyi 1970-luvun öljykriisin myötä, ja käytön trendi oli voimakkaasti kasvava 1990-luvun loppuun. 2000-luvun alun notkahdusten ja vuoden 2007 huippuvuoden jälkeen käyttö on ollut laskemaan päin. (VTT 2010, 12; Ymparisto 2016.) Viime vuosina turpeen osuus maamme energiantuotannossa on ollut noin viiden prosentin luokkaa (Tilastokeskus 2019b). Hallituksen vuoden 2020 ilmastostrategian mukaan turpeen energiakäyttö aiotaan puolittaa vuoteen 2030 mennessä, ja polton sijaan käyttöä ohjataan esimerkiksi kasvuturpeeseen (Valtioneuvosto 2020).

Turpeen käyttöä ohjaa lainsäädäntö monella tasolla. Vuonna 2014 päivitetty ympäristönsuojelulaki (YSL 527/2014) määrää turvetuotannon ja siihen liittyvän soiden ojituksen ympäristöluovallisen toiminnan piiriin (Ympäristöministeriö 2015, 16). Uutta laissa on tuotannon luvanvaraisuus myös alle kymmenen hehtaarin tuotanto-alueilla. Lupahakemukseen tulee sisällyttää muun muassa toiminnan yleiskuvaus, tuotantoalueen nykytilan kuvaus luontoselvityksineen sekä tuotantotoiminnan vaikutukset ympäristöön. Viimeksi mainittuun sisältyvät erityisesti turpeenoton vaikutukset suoluontoon sekä vesistöihin. (Ympäristöministeriö 2015, 26–29.) Lain mukaan ympäristökuormitusta vesistöihin tulee vähentää parhaalla käyttökelpoisella teknologialla (*Best Available Techniques, BAT*), joka määritellään tapauskohtaisesti tuotantoalueen olosuhteiden mukaan (Ympäristöministeriö 2015, 29; Vapo 2012). Ympäristöluvan myöntämisestä vastaavat

aluehallintovirastot (AVI), ja toiminnan toteutumista lupaehtojen mukaisesti valvovat, paitsi tuottajat itse, myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) sekä paikallisesti kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. ELY-keskus myös antaa ympäristölupaprosessista asiantuntijalausannon aluehallintovirastolle, ja voi tarvittaessa hakea muutosta AVI:n antamaan päätökseen Vaasan hallinto-oikeudelta ja viime kädessä korkeimmalta hallinto-oikeudelta. (Ympäristöministeriö 2015, 67– 68.)

Lupaharkinnan tukena sovelletaan myös ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA), kun tuotantoalueen pinta-ala ylittää 150 ha. Arviointimenettely voidaan toteuttaa myös tätä pienemmille alueille, mikäli hankkeella arvioidaan olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Viranomaisilla ja kansalaisilla on oikeus esittää näkemyksensä YVA:n arviointiohjelmasta ja -selostuksesta. (Ympäristöministeriö 2015, 24.)

Edellä mainittujen säädösten lisäksi turvetuotantoa ohjaavat myös luonnonsuojelulaki ja -asetus, vesilaki, jätelaki ja -asetus sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. Luonnonsuojelulaille pyritään turvaamaan luonnon monimuotoisuutta, ja sen nojalla osa maamme suoalueista kuuluu luonnonsuojelualueisiin, Euroopan Unionin Natura 2000-verkoston, valtakunnallisiin suojeluohjelmiin tai yleis- tai maakuntakaavojen suojeluvarauksiin. Turvetuotanto tällaisilla luontokohteilla on kielletty. Vesilaki puolestaan turvaa vesivaroja ja vesiympäristöä, ja sen mukaan turvetuotannolla on oltava vesilain mukainen lupa, mikäli toiminnasta aiheutuu muutoksia esimerkiksi vesistön syvyyteen tai virtaamaan, rantaan, pohjaveteen tai tuntuvasti vesistön virkistyskäytön mahdollisuuksiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki säätelee turvetuotannon asemaa muihin maankäytön muotoihin. Lain mukainen maakuntakaava sisältää maakunnan tasoiset alueiden varausmerkinnät, joilla osoitetaan turpeenottoon suunnitellut, ja vastaavasti myös suojeluun varatut, suoalueet. Valtakunnallisesta perspektiivistä maakuntakaavojen laadintaa ohjaavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, joilla pyritään vahvistamaan maankäyttö- ja rakennuslain laajoja tavoitteita ja sovittamaan yhteen muun muassa ympäristönsuojelu- ja talousnäkökulmia. Maakuntakaavat puolestaan ohjaavat spesifimpien yleis- ja asemakaavojen laadintaa. (Ympäristöministeriö 2015, 16– 20.)

Turvetuotannon asemaa määrittävät myös erinäiset ympäristöpoliittiset kansalliset ja kansainväliset strategiaohjelmat ja sitoumukset. Näitä ovat muun muassa vesiensuojelun tehostamisohjelma 2019– 2023, valtioneuvoston vuoden 2012 periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta, soidensuojeluohjelmat 1979 ja 1981 sekä soidensuojelutyöryhmän vuoden

2015 ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi. (Ympäristöministeriö 2019a; Maa- ja metsätalousministeriö 2012, 1; Ympäristöministeriö 2015, 23.)

Kansainvälisesti merkittävimpiä suuntaviittoja ovat YK:n vuoden 1992 ilmastopöytäkirja sekä biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, Kioton pöytäkirja sekä Pariisin vuoden 2015 ilmastopöytäkirja (Ilmasto-opas 2020; Finlex 1994; Ympäristöministeriö 2019b). EU-tasolla ilmastopolitiikkaa ohjaavat etenkin Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green deal) vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteinen sekä EU:n ilmasto- ja energiapaketit (Valtioneuvosto 2020; Ympäristöministeriö 2018). Luonnon monimuotoisuutta taas pyritään turvaamaan vielä ratifiointiaan odottavalla EU:n biodiversiteettistrategialla (European Commission 2019).

Kansainvälisen ilmastopolitiikan kirittämisen hengessä Sanna Marinin hallitus on sitoutunut tavoittelemaan Suomelle hiilineutraaliutta jo vuoteen 2035 hengessä – tavoitteen saavuttamiseksi helmikuussa 2020 laaditun suunnitelman mukaan turpeen energiakäyttö aiotaan vähintään puolittaa vuoteen 2030 mennessä, ja poltto korvata ”*korkeamman jalostusasteen innovatiivisilla tuotteilla*” (Valtioneuvosto 2020).

2.3 Kiistelty luonnonvara

Turve näkyy julkisuudessa ennen kaikkea kiistelynä tuotannon ympäristövaikutuksista - päivänpolttavimpana kysymyksenä energiakäytön ja soiden kuivatusten raskaat ilmastopäästöt. Kriittisissä äänenpainoissa turve rinnastetaan kivihiiileen sekä korostetaan energiaturpeen noin maamme henkilöautoliikenteen veroisia päästöjä. (Suomen Luonto 2019.) Myös hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC rinnastaa turpeen energiakäytön päästöt fossiilisiin polttoaineisiin (IPCC 2006, 1.15). Kaikkiaan turvetuotannon osuus Suomen kokonaispäästöistä on noin 15 prosenttia (Tilastokeskus 2019a, 36). Luku on huomattava, kun otetaan huomioon turpeen noin viiden prosentin osuus maamme primäärienergian kulutuksesta (Tilastokeskus 2019b).

Energiakäytön puoltajat taas painottavat polttoprosessin sijaan koko tuotantoketjun tarkastelua; tähän sisältyy päästöjä hillitsevinä ja kompensoivina mahdollisuuksina muun muassa tuotannon suuntaaminen entisille turvepelloille tai metsätalouksikäyttöön ojitetuille soille sekä vanhojen tuotantoalueiden jälkikäyttö vaikkapa hiiltä sitovan metsän istutukseen (Turveinfo 2020a). Puoltavissa argumenteissa turvetta myös toisinaan verrataan uusiutuviin energialähteisiin. Perusteina tälle esitetään se, että turpeen tuhansissa vuosissa laskettava uusiutumistahti on kivihiiileen ja öljyn vastaavaa huomattavasti nopeampi, sekä se, että luonnontilaisilla soilla suobiomassaa (josta turve

pitkän prosessin myötä muodostuu) kasvaa vuosittain turpeen nostoa suurempi määrä. (Uusi Suomi 2020a; Kauppalehti 2019.) IPCC kuitenkin sijoittaa turpeen omaan luokkaansa fossiilisten ja biopolttoaineiden väliin, sillä varsinaiseksi uusiutuvaksi energialähteeksi sen muodostumisprosessi on liian pitkä (Maa- ja metsätalousministeriö 2007, 3).

Turpeen vesistö päästöistä kiistellessä korostuvat tuotantosoiden valumat, näitä hillitsemään pyrkivän vesienpuhdistustekniikan toimivuus sekä kuormitusmittausten paikkansapitävyys. Tuotantoalueilta valuu alapuolisiin vesistöihin kiintoaineita, typpi- ja fosforiravinteita, rautaa sekä liuenneita orgaanista ainesta eli humusta. Ravinteet voivat aiheuttaa vesien rehevöitymistä, kiintoaineet taas samentavat vettä ja liettävät pohjia. Turvetuotannon kuormitus voi näin aiheuttaa suuriakin muutoksia paikallisille vesiekosysteemeille, etenkin mikäli kyseessä on erityisen herkkä vesialue. (Klöve ym. 2012, 10–15; Ympäristöministeriö 2015, 11–12.) Kuormitusta tuotantoalueilta pyritään hillitsemään esimerkiksi laskeutusaltailta, virtaamansäätöpadoilla sekä niin kutsutun BAT-standardin mukaisilla pintavalutuskentillä ja kemiallisella puhdistuksella (Lilleberg 2015, 9; Klöve ym. 2012, 23).

Vesienkäsittelyn arvioinnissa merkittävä painoarvo on tuottajien omavalvonnalla, johon päästöjä kritisoivat eivät luota, vaan näkevät sen vahvasti tuottajien intressejä suosivana, ja todellisia päästölukemia pimittävänä. (Ympäristöministeriö 2015, 61; Konttinen ym. 2018, 75). Vastustajat vetoavat kiistoissa etenkin paikallistietoonsa ja omakohtaisiin havaintoihin vesien tilan muutoksesta. Tämän paikallistiedon ja siihen pohjaavien vaatimusten äänikanavaksi on esimerkiksi Keski-Suomessa profiloitunut Pelastetaan reittivedet-yhdistys. (Syrjämäki 2013, 50; Pelastetaan reittivedet 2020a.)

Tuotannon puolestapuhujille taas eritoten Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) pohjasedimentaatio selvitykset ovat puolueeton, tieteellinen osoitus kuormituksen vähäisyydestä ja vesienkäsittelyn tehokkuudesta¹ (Maaseudun Tulevaisuus 2019). Vastustajat taas kyseenalaistavat myös GTK:n puolueettomuuden; tehdyt selvitykset nähdään turvetuottajia suosivina, sillä ne eivät esimerkiksi kartoita turvekuormituksesta usein pahimmin kärsiviä ranta-alueita. Myös GTK:n vanha mainoslause ”*Kustannustehokasta turvevarojen kartoitusta ja inventointia maankäytön suunnittelun ja elinkeinoelämän tarpeisiin*” on nostettu esiin osoituksena tutkimuskeskuksen sidonnaisuuksista. (Iltalehti 2019; Aamulehti 2017; Yle 2016.) Toiselta puolen esimerkiksi Suomen ympäristökeskus Syken tutkijat ovat kyseenalaistaneet vesienpuhdistusmenetelmien riittävyyttä varsinkin kuormitusta voimistavien rankkasateiden ja tulvien aikaan (Yle 2012a; 2019a).

---

¹ Myös Teknologian tutkimuskeskus (VTT) on julkaissut turvetuotannon vesienkäsittelyteknologian tehokkuutta puoltavan selvityksen (VTT 2010, 79–80).

Vesistökiistassa on turvetuotantoa puolustavassa argumentaatiossa havaittavissa myös samaa muiden toimijoiden mittakaavoihin vetoamista, kuin ilmastokysymyksessäkin – esimerkiksi metsäteollisuuden ja maatalouden päästöihin nähden jää turvetuotannon ympäristökuormitus vähäiseksi (Kaleva 2016; Kauppalehti 2019).

Myös itse soiden asema puhuttaa. Suon kuivatus tuotantokäyttöön hävittää alueen alkuperäisen, märkiin oloihin sopeutuneen lajiston (Laine, Vasander & Laiho 1995, 785–786). Soiden ojitus metsätalous- ja turvetuotantokäyttöön on merkittävin maamme suolajiston uhanalaistumisen aiheuttaja. (Ympäristöministeriö 2015, 10–11.)

Turveteollisuus on painottanut soiden riittävän hyvin tuotannon tarpeisiin – Vapon arvioissa tuotanto tarvitsisi kaikkiaan vain noin kaksi prosenttia suoalastamme. Lisäksi yhtiö on tehnyt lupauksen jättää luonnontilaiset suot tuotannon ulkopuolelle ja keskittyä luontoarvoiltaan heikentyneisiin ojitettuihin alueisiin. (Suomen luonnonsuojeluliitto 2020a; Helsingin Sanomat 2012.) Lisäksi vahinkoja biodiversiteettiin voidaan turpeennoston päätyttyä kompensoida muokkaamalla tuotantoalueita vaikkapa lintukosteikoiksi tai metsiköiksi (Turveteollisuusliitto 2008, 3).

Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL) on kuitenkin perannut varsin kriittisesti soiden riittävyyden arviota; Vapon esittämä kaksi prosenttia on liiton mukaan saatu vertaamalla tuotannon tarvitsemää alaa maamme koko alkuperäiseen suoalaan. Tästä suurin osa on jo muussa käytössä, suojeltua tai teknisesti turvetuotannolle käyttökelvotonta, joten SLL:n mukaan tuotantoon hamutaan jäljellä olevista käyttökelpoisista soista liki kaikkia, myös luonnonsuojellisesti merkittäviä alueita. SLL kantaa huolta erityisesti eteläisen Suomen uhanalaistuneesta suoluonnosta. (SLL 2020a; 2020g.) Soiden puolesta on voimakkaasti ottanut kantaa myös turvedebatin tuore tulokas, Suomenifesti-kansanliike. Liike vaatii energiakäytön ohella turvetuotannon kaikkinaista lopettamista, sillä turpeennostoon valjastetulla suolla lopputulema on jokatapauksessa ekosysteemin häviäminen, luonnonvaran käyttötarkoituksesta riippumatta. (Yle 2019b.)

Ekologisten kysymysten ohella turvetuotanto nousee keskusteluun myös kansantalouden ja energiahuollon teemoilla – energiaomavaraisuus, huoltovarmuus, työllisyys. Nämä näyttävät olevan erityisen läheisiä tuotantoa puolustavissa argumenteissa. Niissä turve korostuu kotimaisena ja siten kansantaloudellisesti ja usein ympäristöllisestikin kestäväenä vaihtoehtona etenkin kivihillelle. Lisäksi turve vahvistaa Suomen energiaomavaraisuutta ja on tärkeä, aurinko- ja tuulienergiaan nähden toimintavarma, osa maan energiahuoltoa, etenkin monien kaupunkien kaukolämmön tuotannossa.

Turpeella on myös rooli muiden kotimaisten polttoaineiden, kuten metsähakkeen ja peltobiomassojen, seospoltossa. (Turveinfo 2020b.) Turvetta on kotimaisena energiavarana verrattu jopa Norjan öljyyn. (Turveinfo 2020b; 2020c; Turun Sanomat 2013.)

Kotimaisuutta seuraa toki myös merkitys paikallisena työllistäjänä. Vuonna 2018 turvetuotanto työllisti suoraan noin 2300 ja välillisesti noin 4200 henkilötyövuoden verran (Bioenergia 2019). Työllisyysvaikutus painottuu harvaan asutuilla maaseutupaikkakunnilla. Näillä alueilla turvetuotanto tukee paikallisia elinkeinoja ja korvaa perinteisestä maataloudesta hupenevia työpaikkoja. Kotimaisesta polttoaineesta jää myös tuontipolttoaineisiin verrattuna suurempi arvonlisäys paikallistalouden hyödyksi. (Storhammar & Tohmo 2018, 5.)

Kritisoijat ovat muistuttaneet turvealan työllisyysvaikutuksen olevan varsin maltillinen, ja ekologisesti kestävämpien energiaratkaisujen, kuten tuulivoiman, korvaavan tulevaisuudessa alas ajettavan energiaturpeen työpaikat. Myös alan mittavat valtiontuet herättävät epäilyksiä turpeen kansantaloudellisesta edullisuudesta ja painoarvosta. (Suomen Luonto 2015a; Voima 2019.) Huoltovarmuutta taas on kyseenalaistettu turpeennoston sääherkkyydellä; sateisina kesinä tuotanto jää usein tavoitteistaan, ja turvetta voidaan tällöin joutua korvaamaan lämmityskattiloissa muulla biomassalla (Savon Sanomat 2017; Yle 2009).

2.4 Turvetuotannon vastustajat

Näkyvintä kritiikkiä turvetuotantoa vastaan ovat maassamme esittäneet valtakunnalliset ympäristöjärjestöt, näistä pisimpään ja ahkerimmin Suomen luonnonsuojeluliitto – turpeennosto on ollut järjestön kriittisen huomion kohteena jo alan varhaisista vaiheista lähtien, 70-luvun lopulta (Konttinen ym. 2018, 75). Pitkäaikainen perehtymys turvetuotannon ekologisiin vaikutuksiin on kammennut liiton asiantuntijoille ovea auki myös institutionaalisen päätöksenteon areenoille, eduskunnan valiokuntiin sekä energiaa ja ympäristöä käsitteleviin työryhmiin (Hanhilahti 2016, 48; Eduskunta 2014).

SLL:n lisäksi turpeen käyttöä ovat kritisoineet aiemmin esimerkiksi WWF, Maan Ystävät sekä Greenpeace (WWF 2008; Cision 2010; Hanhilahti 2016, 9). Viime vuosina aihetta on kuitenkin erityisesti sähköistänyt ilmastokriisin näkyvä nousu yleiseen tietoisuuteen. Debatin keskiössä on raskaspäästöinen energiaturve, ja vaatimukset polton lopettamiseksi ovat aktivoineet ja yhdistäneet toimijoita laajalta rintamalta. Kesällä 2020 vaatimukset konkretisoituivat Suomen

luonnonsuojeluliiton julkaisemaan kansalaisaloitteeseen turpeen energiakäytön kieltämiseksi. Aloitteen ympärille pystytetyssä *Irti turpeesta*-kampanjassa toimivat SLL:n lisäksi muun muassa WWF Suomi, Luonto-Liitto, Greenpeace Suomi sekä Birdlife Suomi. Turvevastaista kansalaisrintamaa kattavasti läpileikkaava kampanja saa tukea myös monilta ilmastoaktivismiin keskittyviltä järjestöiltä kuten Climate Movelta ja Hiilivapaa Suomelta. Edellä luetelluista järjestöistä lukuisat olivat mukana myös aiemmin, alkuvuodesta 2020, julkaistussa yhteisessä vaatimuksessa lopettaa fossiilisten polttoaineiden tuet ja turpeen käyttö. (SLL 2020b; Greenpeace 2020.)

Turvevastainen liikehdintä läikehti julkisuuteen myös syksyllä 2019, kun eri aktiivien yhteistyö kulminoitui ”*ilmastohuolestuneiden kansalaisten*” nimissä julkaistuun, hallitukselle osoitettuun *Suomanifestiin*, jossa polton ohella vaaditaan turpeennoston kaikkinaista kieltämistä myös muihin teollisiin tarkoituksiin. Suomalaisen ympäristö- ja etenkin turveaktivismiin varsin institutionalisoitunutta taustaa vasten huomionarvoista oli, kuinka manifestille haettiin mediahuomiota erityisellä mielenosoitustapahtumalla Miehikkälän Heinä- ja Vaajersuolla marraskuussa 2019. (Suomanifesti 2019; Suomen luonnonsuojeluliitto 2016; Saaristo 2000, 96, 21.)

Turpeen polton alasajon puolesta ovat puhuneet myös ympäristönsuojeluun orientoituneita järjestöjä toiminta-alaltaan laajemmat tahot. Esimerkiksi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra on esittänyt turpeen energiakäytöstä luopumista hallituksen hiilineutraalustiekarttaa nopeammassa aikataulussa. Tiekartassa turpeen suunnaksi viitoitetaan energiakäytön vähintään puolittuminen vuoteen 2030 mennessä, mutta Sitran mukaan polton voisi vuosikymmenen vaihteessa myös kieltää lailla, mikäli päästökaupan ja verotuksen kaltaiset pehmeämmät keinot osoittautuvat riittämättömiksi käytön tavoittelussa vähentämisessä. (Yle 2020a; Sitra 2020; Valtioneuvosto 2020.)

Huomionarvoisesti turpeen energiakäyttöä ovat esittäneet vastustavansa myös kaikki nykyisten hallituspuolueiden nuorisjärjestöt, mukaan lukien turveteollisuudelle tavanomaisesti läheisen keskustan Keskustanuoret (Iltalehti 2020a; Lilleberg 2015, 35). Polton alasajon vaatimusten perusteluissa ovat korostuneet etenkin turpeen raskaat ilmastopäästöt, mutta myös vahingot vesistöille. Niin ympäristö-, kuin poliittistenkin järjestöjen kohdalla turvekritiikin kärkenä näyttäisi erottuvan näkemys saastuttavan teollisuudenalan tukemisen räikeästä ristiriitaisuudesta hallituksen paperilla kunnianhimoisiin ympäristötavoitteisiin nähden (Greenpeace 2020; Iltalehti 2020a; Valtioneuvosto 2020). Keskiöön nousevat erityisesti turveteollisuuden nauttimat verotuet, joista luopumista odotetaan tärkeänä, konkreettisena askeleena kohti turpeen käytön lopettamista ja hallituksen hiilineutraalilupauksien lunastamista (Iltalehti 2020a; Yle 2020b). Turpeen tueksi

katsotun normia alemman verokannan suuruus on vuonna 2020 noin 196 miljoonaa euroa² (Laukkanen 2020, 12).

Emopuolueista kriittisimmin energiaturpeeseen ja sen noin 190 miljoonan euron vuotuisen verotukseen suhtautuivat Helsingin Sanomien eduskuntavaalien 2019 alla julkaistun kyselyn mukaan vihreät, vasemmistoliitto, SDP ja kokoomus (Helsingin Sanomat 2019; Valtiovarainministeriö 2019). Näistä turpeen haitallisia ekologisia vaikutuksia ovat painottaneet erityisesti vihreät ja vasemmisto. Molemmat puolueet rinnastavat ulostuloissaan turpeen kivihiileen ja ovat vaatineet energiakäytön lopettamista ripeällä aikataululla, vihreät 2020-luvulla, vasemmisto 2030-luvun alussa.³ (Vasemmisto 2018; Verkkouutiset 2019a.) Kokoomus on nyttemmin esittänyt kovaakin kritiikkiä turpeenpolttoa ja sen tukemista kohtaan sekä linjannut tavoitteekseen energiakäytön lopettamisen vuoteen 2032 mennessä (Aamulehti 2020; Iltalehti 2020b). Kuitenkin aiemmissa hallituksissa toimiessaan puolue on tukenut turveteollisuudelle edullisiksi katsottavia päätöksiä; kokoomuksen pääministerikaudella 2014–2015 tehtiin päätös turpeen veronkorotuksen perumisesta sekä veron laskemisesta. Saman hallituksen ympäristöministeri, kokoomuksen Sanni Grahn-Laasonen, taas päätti syksyllä 2014 jäädyttää jo pitkälle ehtineen soidensuojelun täydennysohjelman, jonka tarkoituksena oli sisällyttää suojelun piiriin noin 100 000 hehtaaria valtion ja yksityisomisteisia maita. (Hanhilahti 2016, 38–39; Yle 2014.) Turpeen verotusta keventäneessä hallituksessa toimi myös SDP, puolueen Antti Rinne tuolloin valtiovarainministerinä (MTV 2014). Vaikka nykyinen demarijohtoinen hallitus tavoitteleeekin turpeen energiakäytön puolittamista vuosikymmenen loppuun mennessä, löytyy SDP:n kansanedustajien riveistä kuitenkin yhä myös tukea polton jatkamiselle. Jatkoajan mahdollisuutta on esittänyt myös puolueen omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen. (Helsingin Sanomat 2020a; 2020b.)

Turvetuotannon vastustus aktivoituu näkyvästi paitsi ilmastopäästöjen, myös vesistökuormituksen ympärille. Siinä, missä turpeen polton ongelmallisuus ilmastotavoitteiden kannalta on ehtinyt kuumentaa ympäristöpoliittista julkisuutta vasta suhteellisen lyhyen aikaa, ulottuvat turpeennoston vesistökuormituksen konfliktiset juuret kauemmas historiaan, esimerkiksi Keski-Suomessa 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle⁴ (Syrjämäki 2013, 2–3; Konttinen ym. 2018, 63). Vesistökiistat ovat valtakunnallista ja globaalia ilmastokysymystä selvästi paikallisempia,

---

² Kevennettyä verolinjaa on perusteltu mm. kotimaisen polttoaineen kilpailukyvyn säilyttämisellä päästökauppatilanteessa, huoltovarmuuden turvaamisella sekä työllisyyden tukemisella (Finlex 2005; Valtioneuvosto 2019).

³ Rinteen hallitusohjelmassa molemmat puolueet sitoutuivat tavoitteeseen vähintään puolittaa turpeen energiakäyttö 2030-luvulle mennessä (Valtioneuvosto 2020).

⁴ Vuonna 2007 Keski-Suomessa alkoi turvetuotannon lisäämiselle myönteisen kolmannen vaihemaakuntakaavan valmistelu. Kaava herätti ja kiihdytti debattia turpeen käytöstä ja ympäristövaikutuksista. (Syrjämäki 2013, 2–3.)

pistemäisiä. Turvesoilta valuvan kiintoaineen, humuksen ja ravinteiden vaikutus rajoittuu alapuolisiin vesistöihin, ja näin realisoituu ympäristöongelmaksi etupäässä paikallisille asukkaille. (Konttinen ym. 2018, 63, 65.)

Valtakunnallisista ympäristöjärjestöistä turvetuotannon vesistöongelmaa on pitänyt esillä etenkin Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL 2020a). Liitto on paikallispiireineen turvekiistojen aktiivinen toimija, jonka asiantuntemusta ja kokemusta hyödynnetään erityisesti kiistojen pitkäjänteisessä institutionaalisessa hartiatyössä, turvetuotantoalueiden ympäristölupien valitusprosesseissa. Juuri vesistö päästöt korostuvat usein tuotantolupien kestävyyttä punnittaessa. (SLL 2016; 2018; 2020c; 2020d.) SLL on muiden paikallisten ympäristötoimijoiden ohella myös aktiivisesti kartoittanut ja inventoinut arvokkaiksi katsottuja suoalueita, joista osa päättyi vuoden 2015 valtionmaiden suojeleuohjelman suojelutoimien piiriin (SLL 2020e; Ympäristöministeriö 2019c).

Vesistöistä kantavat luonnonsuojelujärjestöjen ohella huolta myös virkistyskäyttäjät. Paikallisille ja vapaa-ajan asukkaille järvien, jokien ja lampien kunto puhtaina kala-, uima- ynnä muun virkistyskäytön vesinä on usein merkittävä, ja havainnot ja kokemukset niiden tilan heikkenemisestä nostattavat ymmärrettävästi vahvoja tunteita ja kritiikkiä, etenkin tilanteissa, joissa muutoksen syy yhdistetään turvetuotannon kaltaiseen selkeään yksittäiseen tekijään. (Möttönen, Konttinen & Salo 2016, 4.) Paikalliset asukkaat ja mökkiläiset ovatkin turvekonfliktien kovaa ydintä, ja heidän aloitteestaan esimerkiksi tuotantolupien vastaiset valitukset tavanomaisimmin syntyvät. Asukkaat voivat toimia kiistoissa yksittäisinä kansalaisina, mutta kriittistä ääntä kanavoidaan myös kylä- ja vesienhoitoyhdistysten kautta – viimeksi mainitusta hyvänä esimerkkinä tässä tutkimuksessa keskeinen Martinjärven vesienhoitoyhdistys. Lähivesistä kamppaileva asukastoiminta voi näiden lisäksi sijoittua myös paikallisiin luonnonsuojeluyhdistyksiin, jolloin raja luonnonsuojelullisten intressien ja virkistysarvojen välillä häilyy – näkökulmat ja tavoitteet yhteisen ympäristön asemasta ja käytöstä voivat kiistoissa olla pitkälti limittäisiä, mutta osin myös toisistaan poikkeavia. (Lilleberg 2015, 34–35; Konttinen ym. 2018, 63.)

Vesien virkistyskäyttö ja puhtaat elinympäristöt ovat myös matkailuelinkeinolle tärkeä vetovoimatekijä. Turvetuotannon aluetaloudellista merkitystä ja vaikutusta matkailuelinkeinoon ovat Keski-Suomen ja Etelä-Savon alueella selvittäneet Jyväskylän yliopiston Esa Storhammar & Timo Tohmo (2018). Tutkimuksessa selvästi turvekriittisemmäksi matkailualueeksi erottui Etelä-Savo, jossa kirkkaat vesistöt ovat taloudellisesti merkittävälle matkailuelinkeinolle keskeinen vetovoimatekijä. Etenkin maakuntajärven Puulan Siikaveden ja siihen laskevan Kälkäjoen tummentuminen turvetuotannon johdosta on herättänyt huolta ja kritiikkiä, myös paikallisissa

ammattikalastajissa, joiden elinkeino matkailun tavoin kytkeytyy läheisesti vesistöjen kuntoon. (Storhammar & Tohmo 2018, 18, 22; Suomen Luonto 2016.) Keski-Suomessa, jossa turvetuotannon painoarvo on Etelä-Savoa suurempi ja matkailun merkitys vastaavasti pienempi, ei matkailuyrittäjien haastatteluissa ilmennyt vastaavaa vastakkainasettelua elinkeinojen välillä, vaan turpeennosto nähtiin ensi sijassa maaseudun työllistäjänä. Tuotantotekniikkaan ja päästöjen suodattamiseen satsaaminen tosin nostettiin kehitystoiveena usein esiin. (Storhammar & Tohmo 2018, 17–18.)

Laajennettaessa matkailun taloudellista ulottuvuutta kesämökkiläisiin ja vapaa-ajan asukkaisiin piirtyy vastakkainasettelu selvemmäksi, myös Keski-Suomessa. Turvetuotannon sosiaalisia vaikutuksia Kyyjärven, Pääjärven, Saarijärven, Summasjärven ja Pyhäjärven yhdistävällä Saarijärven reitillä tutkineet Sakari Möttönen, Esa Konttinen ja Miikka Salo ovat osoittaneet reittialueen asukkaiden suhtautumisen turpeennostoon olevan varsin kielteinen, eritoten sen vesistökuormituksen osalta. Yhtenä merkittävänä huolenaiheena esitetään rantatonttien ja mökkien hintojen lasku sekä kuntien houkuttelevuuden kärsiminen uusien asukkaiden ja mökkien rakentajien silmissä. (Möttönen ym. 2016, 35, 56–58.)

2.5 Turvetuotannon puoltajat

Kuuluvimmin turveteollisuuden puolta pitävät luonnollisesti turvetuottajat itse, alan etujärjestöt sekä turvealaa lähellä olevat muut elinkeinonharjoittajat. Merkittävin yksittäinen toimija alalla on 50,1-prosenttisesti valtio-omisteinen Valtion polttoainekeskus, Vapo Oy. (Hanhilahti 2016, 47–48; Lilleberg 2015, 9.) Muista mainittakoon Oulun Energian tytäryhtiö Turveruukki Oy sekä sadat yksityiset turveurakoitsijat eri puolilla maata (Oulun Energia 2020; Syrjämäki 2013, 6).

Tuottajista näkyvintä vaikuttamista kykenee toteuttamaan odotetusti Vapo, muun muassa julkaisemansa asiakaslehden, kotisivujensa, sosiaalisten median kanaviensa sekä yhteiskuntavastaavansa välityksellä (Polte 2020; Vapo 2020a; Vapo 2020b; Hanhilahti 2016, 48).

Vapo ja turveala saa äänensä kuuluviin myös ennen kaikkea alan etujärjestöjen kautta. Näistä näkyvin lienee vuonna 2011 perustettu Bioenergia ry, jonka jäsenistöön lukeutuu turvetuottajien ohella metsätalouden, energiateollisuuden sekä konealan yrityksiä. Suomalaisen turvepolitiikan etujärjestövaikuttamista ja turve-energiapoliittista vallankäyttöä pro gradu-työssään tutkinut Vilhartin Hanhilahti asettaa juuri Bioenergia ry:n kotimaisen turvelobbauksen keskiöön. Järjestö on ahkerasti kontaktoinut poliitikkoja, joiden vastuualueita energiakysymykset koskettavat, ja etenkin niitä

puolueita, joiden poliittisissa linjauksissa turpeelle nähdään sijaa löytyvän – etenkin keskustan ja perussuomalaiset liitto on nähnyt tavoitteilleen likeisiksi. Lobbaukseen on olennaisena osana kuulunut monenlaisten turvealaa koskevien laskelmien ja tutkimustiedon tuottaminen ja esittäminen. Myös maakuntia kiertäneet, turpeen energiakäyttöä mainostaneet seminaarit ovat olleet keino tavoittaa kansanedustajia, kunnallispoliitikkoja, virkamiehiä ja mediaa. Viimeksi mainittua on toki itsessäänkin käytetty vaikuttamisen ja tavoittamisen kanavana erityisesti lukuisille mielipidekirjoituksille. Kuten Suomen luonnonsuojeluliitto, myös Bioenergia ry on ollut kuultavana eduskunnan päätösten valmisteluvaiheessa, muun muassa valtiovarainvaliokunnassa turpeen verotuksesta sekä ympäristövaliokunnassa turvetuotannon ympäristöluvituksista. (Hanhilahti 2016, 48–49; Metsäalan Ammattilehti 2015; Eduskunta 2018.)

Bioenergia ry:n tuottamalle, turvetuotantoa puoltavalle informaatiolle keskeinen alusta on yhdistyksen hallinnoima Turveinfo-internetsivusto. ”*Tutkittua tietoa turpeesta*”-tunnuslauseella itseään mainostava sivusto korostaa turpeen kotimaisuutta, kansantaloudellista merkitystä, ekologisuutta ja monikäyttöisyyttä. (Turveinfo 2020b; 2020c.) Vuonna 2017 Turveinfo nousi julkisuuteen Bioenergia ry:n ja kuudentoista turvealan yrityksen mainoskampanjan myötä. Sivustolta tuttua ”*Turveinfo – Tutkittua tietoa turpeesta*”-nimeä kantaneen kampanjan toteutti mainostoimisto Hasan & partners ja viestintälinjaltaan se poikkesi merkittävästi Bioenergia ry:n sivuston maltillisuudesta. Räväkoin provokatiivisin mainosjulistein sanomalehdissä ja bussipysäkeillä näkynyt kampanja herätti ilmestyessään kohun, ja erityisesti sosiaalisessa mediassa kampanjaa arvosteltiin ja kyseenalaistettiin sen väitteiden todenperäisyyttä.⁵ Moraalista paheksuntaa taas herätti mainosjulisteiden vihjailut mahdollisesti turvekielteisistä suomalaisista maailman hölmöimpänä kansana sekä turpeen käytön vähentämisen kansantaloudellisten vaikutusten yhdistäminen kehnolla tolalla olevaan vanhustenhoitoon. (Arjoranta ym. 2017, 84–85, 90–91.) Kampanjan vastaanottoa mediaympäristössä tutkineet Jonne Arjoranta ym. arvioivat kuitenkin, ettei kampanja välttämättä ollut Bioenergia ry:n ja turveyritysten epäonnistuminen, sillä se sai osakseen runsaasti huomiota ja kenties lisäsi turvealan näkyvyyttä myös päättäjille (Arjoranta ym. 2017, 94–96).

Politiikassa turvealan asiaa ovat pyrkineet ajamaan myös muut, turve-elinkeinon läheisesti linkittyvät, teollisuuden edustajat. Näitä ovat Hanhilahden mukaan Energiateollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, Metsäteollisuus ry sekä lukuisat konealan edustajat. Metsä- ja energiateollisuutta turpeeseen lähentää erityisesti se, että metsähakkeen sähköntuotantotuki on liitetty

---

⁵ Etenkin väitteet turpeen ekologisuudesta sekä kotimaisten turvevarojen vertaaminen Norjan öljyvaroihin herätti kritiikkiä (Arjoranta ym. 2017, 84–85).

turpeen tukiin niin kutsutulla kiikkulautamallilla. Myös Elinkeinoelämän keskusliitto on vaikuttanut turvealan tukena. (Hanhilahti 2016, 48; Maaseudun Tulevaisuus 2018.)

Puoluepolitiikan kentällä turvetuotanto saa vankimman jalansijan keskustan ja perussuomalaisten linjauksissa. Nämä puolueet turpeen käytön puolesta lobbaavat toimijat ovatkin tavallisesti kokeneet läheisimmiksi intresseilleen. (Hanhilahti 2016, 48–49.) Myös kristillisdemokraatit on puolustanut turpeen asemaa energiantuotannossa (Kristillisdemokraatit 2020). Puolueiden näkemyksissä korostuvat turpeen kohdalla kotimaisen tuotannon, harvaan asuttujen alueiden työllisyyden ja energiaomavaraisuuden merkitys (Lilleberg 2015, 56). Tavanomainen puolustava argumentti turpeen energiakäytölle on ollut sen asettaminen vastakkain ulkomaisen kivihiilen kanssa. Näkemys turpeen kotimaisesta ja kestävästä vaihtoehtoisuudesta kivihiilelle on ollut tärkeä kiintotähti erityisesti keskustalle, jonka turvepoliittisia linjauksia uhkaa hämmentää ja hiertää sitoutuminen Marinin hallituksen ohjelmaan ja turpeen energiakäytön puolittamiseen vuosikymmenen loppuun mennessä. Puolueen esityksissä on lisäksi tähdennetty energiaturpeesta luopumiseen johtavia vähittäisiä, pehmeitä keinoja, kuten päästöoikeuksien hintakehitystä. (Verkkouutiset 2019b; Uusi Suomi 2020b; Helsingin Sanomat 2019.)

Valtionhallinnossa turvetuotannon rooli kotimaisena työllistäjänä sekä energiaomavaraisuuden ja kauppataseen vahvistajana korostuu tyypillisesti, vastuualueille ominaisesti, työ- ja elinkeino, valtiovarain- sekä maa- ja metsätalousministeriöissä. Näistä etenkin työ- ja elinkeino sekä valtiovarainministeriö kuuluvat turvepoliittisen vallan keskiöön, sillä TEM vastaa energiasektorista ja VVM taas turpeen verotuksesta ja tuista. (Lilleberg 2015, 34; Hanhilahti 2016, 61–62.) Hanhilahden mukaan etenkin TEM on Bioenergia ry:n säännöllisen vaikuttamisviestinnän kohteena. Ympäristöministeriössä taas painottuvat turvekriittiset näkökulmat, ja siihen luovatkin yhteyksiä etupäässä ympäristöjärjestöt. (Hanhilahti 2016, 56.)

2.6 Turvedebatin areenat

Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan juuret pönkittyvät vahvasti laillisuuden ja järjestyksen normikoodistoon, ja niinpä turveaktivisminkin ääni kantautuu etupäässä institutionaalisia kanavia myöten (Konttinen 1999, 211; SLL 2016). Lehtien palstat, viranomaiselimet sekä hallinto-oikeudet ovat areenoita etenkin turvetuotantoa jo pitkään ympäröineelle (ja siten muodoltaan vakiintuneeksi ehtineelle) vesistökiistalle (Konttinen ym. 2018, 63). Kysymystä turvetuotannon vaikutuksesta vesistöjen tilaan puidaan myös erinäisissä yleisö- ja keskustelutilaisuuksissa (Core 2018).

Turpeen ilmastokysymys on julkisen debatin aiheena sen sijaan myöhempää perua, ja nähtävästi, ainakin osin, myös vesistöaktivismia konfrontatiivisemmän toiminnan esiintuomaa. Ilmastoaktivismiin osana turvekritiikki onkin uutena askeleena jalkautunut mielipidekirjoitusten, vireillepanojen ja ympäristölupavalitusten institutionaalista pidättyväisyydestä mielenosoituksiin, marsseihin ja lakkoihin. (Fee Suomi 2019; Maaseudun Tulevaisuus 2020; Yle 2020c.) Erityisen huomionarvoinen ilmentymä tässä jatkumossa on Suomanifesti-liike, jolle turvetuotannon lopettaminen on ilmastoaktivismiin keskeisin vaatimus ja ydinsisältö, ei vain yksi esitys muiden joukossa (Yle 2019b).

Ympäristö- ja ilmastoaktivismi on vahvistanut turvekysymyksen näkyvyyttä myös sosiaalisessa mediassa. Turvetuotantoa pidetään esillä eri kansalaisjärjestöjen ja -aktiivien somekanavilla, erityisesti Suomen luonnonsuojeluliiton julkaiseman *Irti turpeesta*-kansalaisaloitteen tunnisteella (Instagram 2020; Twitter 2020; Facebook 2020). Yksinomaan turvetuotannon kritiikkiin keskittyvää somevaikuttamista toteuttaa *Turvesuomi*-nimeä kantava projekti. Turvesuomella on kotisivujen lisäksi Twitter- ja Facebook-kanavansa, ja sen perustaja toimii ydinaktiivina myös Suomanifesti-liikkeessä. (SLL 2020h; Turvesuomi 2020.) Turpeen jakolinjat vaikuttavat sosiaalisessa mediassakin, ja niinpä turvetuotannolle löytyy myös puolustajansa, muiden muassa Facebookin *Turvetuotanto*- ja *Turpeen puolesta*-ryhmissä (Facebook 2020b; 2020c). Turpeen ajankohtaisuus valtakunnan politiikassa ja näkyvyys mediassa näyttäisi lisänneen aiheen ympärillä käytävää keskustelua myös eri uutissivustojen somekanavilla, esimerkiksi Ylen ja turvetuotannolle perinteisesti läheisen Maaseudun Tulevaisuuden Facebook-sivuilla. (Facebook 2020d; Facebook 2020e; Lilleberg 2015, 35).

3 TEOREETTINEN ANKKUROINTI

3.1 Kiistelyn politiikka

3.1.1 Poliitiikka, kiistely ja kollektiivinen toiminta

Teoksessaan *Contentious politics* Charles Tilly ja Sidney Tarrow hahmottavat kiistelyn politiikan rakentuvan kolmen eri avaintekijän summana – politiikan (*politics*), kiistelyn (*contention*) sekä kollektiivisen toiminnan (*collective action*) (Tilly & Tarrow 2007, 8). Kiistelyn politiikan käsitettä onkin selkeintä lähteä avaamaan näitä komponentteja purkamalla.

Eräs tämän tutkimuksen kannalta käyttökelpoinen tapa hahmottaa politiikan laajaa käsitettä on politiikan tutkija Kari Palosen näkemys politiikasta toimintana, jolla pyritään muuttamaan olemassa olevaa tilannetta toimijan omien päämäärien mukaiseksi. Poliitiikka on siis vaihtoehtojen esiintuontia ja niiden toteuttamiseen pyrkimistä toiminnan mahdollisuuksien rajoissa. Toiminnan mahdollisuudet ovat alati muuttuvia, ajasta ja paikasta riippuvaisia, ja on pitkälti poliittisen toimijan ajan ja paikan kontekstin huomioivan pelisilmän varassa, kuinka näitä mahdollisuuksia kyetään hyödyntämään tavoitteisiin pyrittäessä. (Palonen 1979, 75–78.)

Vaihtoehdon esittäminen liittyy olennaisesti myös kiistelyn, *contention*, käsitteeseen. Tilly ja Tarrow määrittävät kiistelyn sellaisten vaatimusten esittämiseksi, jotka ovat tavalla tai toisella vastakkaisia toisen osapuolen intresseille. Kiistelyssä yhdistyvät aina esitetty vaatimus (*claim*), sen esittäjä (*subject*) sekä vaatimuksen kohde. (*object*) (Tilly & Tarrow 2007, 4–5.) Yhteiskunnallisten liikkeiden kontekstissa kiistelyn eräänlaiseksi tyyppiesimerkiksi voidaan täsmentää liikkeen tietyn kannan tai väitteen esittäminen viranomaisille tai jollekin muulle merkittävälle valtaa pitävälle osapuolelle (Tarrow 2011, 98–99).

Kiistelyn politiikkaan osallistuminen ja siinä mukana pysyminen vaatii liikkeiltä kollektiivista toimintaa, *collective action*. Tällaiseksi lasketaan Tillyn ja Tarrowin mukaan kaikki sellainen toimijoiden yhteen sovittama toiminta, jolla pyritään edistämään jaettuun yhteisiin intresseihin ja tavoitteisiin. (Tilly & Tarrow 2007, 5, 216.) Yhteisten intressien, tai, Palosen politiikan määritelmää lainatakseni, vaihtoehtojen, esilletuontiin ja ajamiseen tähtäävä kollektiivinen toiminta voidaan toteuttaa monin eri keinoin. Tarrow selkeyttää tätä jakamalla kiistelevän kollektiivisen toiminnan

muodot kolmeen eri pääluokkaan; avoimen väkivaltaiseen eli vallitsevan ympäröivän järjestelmän ulkopuolelle asettuvaan, järjestelmän sisäiseen eli institutionalisoituneeseen sekä järjestelmää symbolisesti, eli ei väkivaltaisesti, konfrontoivaan toimintaan. (Tarrow 2011, 99–101.)

Tilly ja Tarrow täsmentävät kiistelyn politiikan toteutuvan nimenomaan vain näiden kolmen avaintekijän yhdistyessä. Esimerkiksi suurin osa kollektiivisesta toiminnasta tapahtuu vailla varsinaista kiistelyä. Valtaosa kiistelystä vastaavasti tapahtuu politiikan ulkopuolella. Tässä tosin on huomioitava se, miten, ja ennen kaikkea miten laajasti, ymmärrämme politiikan. Tillyn ja Tarrowin mukaan kiistely astuu politiikan alueelle, kun esitettyjen vaatimusten kohteena jollain lailla ovat valtion toimijat ja heidän harjoittamansa politiikka. Toisaalta he, Palosen määritelmän hengessä, myös näkevät politiikan laajasti, aivan arkisista toimistamme valtakunnan politiikan suuriin kysymyksiin ulottuvaksi käsitteeksi. Kuitenkin politiikastakin vain pieni osa sisältää Tillyn ja Tarrowin teoriassa varsinaista kiistelyä (Tilly & Tarrow 2007, 4–5.) Mikäli kuitenkin tarkastelemme politiikkaa paloslaisesta vaihtoehtojen esilletuonnin ja ajamisen näkökulmasta, näyttäytyvät kiistely ja politiikka varsin samankaltaisessa valossa. Ehkäpä kiistelyn voisikin ymmärtää eräänlaiseksi politiikan erityisosaksi, jonka keskiössä esitetty vaatimus jakaa kiistelyn toimijat selvästi omiksi vastakkaisiksi osapuoliksi. Kiistelyyn voi siis olennaisesti tulkita kuuluvan konfrontaation, vastakkainasettelun, elementin.

3.1.2 Kiistelevä liike

Poliittisen, yhteiskunnallisen liikkeen *perustan* (*social movement base*) muodostavat liikkeen toimijat, organisaatiot, yhteistyöverkostot sekä henkinen pääoma (Tilly & Tarrow 2007, 114). Perustan palauttaminen johonkin kiinteään ja stabiiliin suhteiden verkostoon vastaa kuitenkin harvoin liikkeen todellisuutta, sillä tavanomaisimmin kyse on toisiinsa paikoin tiiviimmin, paikoin löyhemmin yhdistyvien muodollisten ja epämuodollisten ryhmien kudelmasta vailla selkeitä rajoja (Konttinen 1994, 68–69; Kolb 2007, 39). Usein kudelmassa erottuvat kuitenkin liikkeen ydintoimijoiden tiiviimpi *ydinverkosto*, sekä tämän ympärille rakentuva, toimintaa kevyemmin tukeva *täydentävä verkosto* (Konttinen 1999, 82–83). Samansuuntaisesti verkostojen dualismia hahmottaa Charles Tilly löyhempään rakenteeseen *suhdeverkostolla* sekä tiiviimpään *toimijaverkostolla* viitaten. Toimija- ja ydinverkoston merkitys korostuu keskeisesti liikkeen käytössä olevan potentiaalin *mobilisomisessa* kollektiivisen kamppailun käytännön voimavaroiksi. (Tilly 1984, Ylönen 1998, 252–256.) Voimavarojaan, kuten tietoaan ja vaikutuskanaviaan, lisätäkseen

liikkeet pyrkivät myös kasvattamaan verkosto-organisaatioitaan (Della Porta & Diani 2006, 159–160).

Liikkeen *toimintaa* (*social movement campaign*) on näiden voimavarojen käyttö, ja erityisesti *mobilisointi* liikkeen julkisiin kampanjoihin. (Tilly & Tarrow 2007, 4, 114, 119.) *Kampanjat* ovat esityksiä, joilla liikkeet manifestoivat tavoitteitaan ja vaatimuksiaan kiistan toisille osapuolille, tyypillisimmin esimerkiksi viranomaistahoille. (Tilly & Tarrow 2007, 8–9.) Kampanja ei ole pelkkä yksittäinen liikkeen toimi, vaan toimien johdonmukainen jatkumo. Se, millaisessa muodossa tämä jatkumo toteutuu, riippuu paitsi liikkeen arvoista ja tavoitteista, myös liikkeen toimintaympäristön, poliittisen regiimin, *mahdollisuusrakenteista*. (Tilly & Tarrow 2007, 57, 119.)

Mahdollisuusrakenteet vaikuttavat siis olennaisesti siihen, minkälaisilla keinoilla liikkeen toimijat uskovat tuloksia saavutettavan – esimerkiksi inklusiivisuus ja avoimuus kansalaisvaikuttamiselle tapaavat kannustaa toimimaan järjestelmän sisällä. Tässä tosin on huomattava, etteivät järjestelmän ominaisuudet rohkaise liikkeitä pelkkinä avoimuuksina, sillä myös järjestelmän rajoitteet ja uhat voivat itsessään olla kollektiivista kiistelevää toimintaa lietsova tekijä. Kritisoitavat rajoitteet ja, ainakin jonkinasteiset, avoimuudet kritisoivalle toiminnalle esiintyvätkin regiimeissä usein rinnakkain. Liikkeet sekä haastavat instituutioita, että toimivat niiden sisällä. (Tarrow 1996, 54–55; Tilly & Tarrow 2007, 57–60, 124.)

Kiistelevän kollektiivisen toiminnan ja sitä ympäröivien mahdollisuusrakenteiden dynamiikan hahmottamiseksi on tärkeä huomata, etteivät toiminnan mahdollisuudet avaudu vain yksisuuntaisesti regiimeistä liikkeisiin, ylhäältä alaspäin. Kiistelystä toiminnallaan liike nimittäin myös omalla toiminnallaan muokkaa ja luo mahdollisuuksia (Eyerman & Jamison 1991, 103–104). Haastamalla vastapuolen, kuten vaikkapa viranomaiset tai jonkin yhtiön, liike saattaa paljastaa siitä heikkouksia, jotka muutoin olisivat pysyneet piilossa. Kiistelevään ja haastavaan toimintaan ryhtyessään liikkeet saattavat myös aktivoida puolelleen uusia, aiemmin kiistelystä ulkopuolelle jääneitä tukijoita. Menestyksellä kiistely voi myös karsia vastaavan kollektiivisen toiminnan aiemmin kohtaamia institutionaalisia rajoitteita, esimerkiksi lisäämällä toiminnan sosiaalista ja poliittista hyväksyttävyyttä ja vaikkapa vaikuttamalla liikkeiden toiminnan kannalta suotuisten oikeudellisten ennakkopäätösten syntyyn. Näin liikkeet voivat luoda mahdollisuuksia, paitsi itselleen, myös tuleville liikkeille. Toisaalta harkitsematon, liikkeen toiminnan legitimitetin ja hyväksyttävyyden kannalta raskauttava, toiminta saattaa luoda mahdollisuuksia nimenomaan liikkeen vastapuolille, jotka voivat käyttää epäonnistumisia hyväkseen myös tulevia liikkeitä vastaan. (Tarrow 1996, 58–60; Tilly, Tarrow 2007, 92, 94.)

Liikkeen *kampanjat* paitsi ovat liikkeen kiistelevän toiminnan käytännön toteuttamisen muoto, ne myös määrittävät ja lujittavat liikkeen identiteettisiä rajoja. Kampanjoissa esitetyt diskursiiviset ja symboliset representaatiot, kuten tunnuslauseet, kiteyttävät liikkeen tarkoituksen ja asemoitumisen kiistelyn politiikan kentällä. Nämä representaatiot pohjaavat liikkeen toimijoiden keskenään jakamaan yhteiseen tulkintaan käytävän kiistan syistä, tapahtumista, ja tavoitteista. (Tilly & Tarrow 2007; 4-9; Tarrow 2011, 142-144.) Yhteiskunnallisen tutkimuksen piirissä näitä yhteisiä tulkintoja ja niiden rakentamista kutsutaan kehyyksiksi ja kehystämiseksi. (Della Porta & Diani 2006, 74; Peuhkuri 2004, 44.) Liikkeen itseymmärryksen rakentumisen ja liikkeen kiistelyssä käymän diskursiivisen valtakamppailun tulkitsemisessa kehystys on sitä luokkaa keskeinen käsite, että siihen on aihetta paneutua tarkemmin.

3.2 Kehystys

3.2.1 Kehystys identiteetin rakentajana

Kehykset merkityksiä todellisuudesta erottavina rakenteina voidaan ymmärtää varsin laajasti, niin yksilöllis-kognitiivisena tilannekuvan rakentamisena (Goffman 1986, 21), kuin laajemmin, kollektiivisesti tuotettuna ja jaettuna sosiaalisena merkityksenäntona (Benford & Snow 2000, 614). Poliittisten liikkeiden tutkimuksessa painottuu luonnollisesti kehystämisen kollektiivinen tulkinta. Kehykset ovat liikkeille jaetun identiteetin rakentamisen väline – niiden sisältämä itseymmärryksen narratiivi luo toimijoille merkityksen ja osoittavat aseman, paikan, ympäröivien tapahtumien keskellä (Tarrow 2011, 142–144; Klandermans & Goslinga 1996, 326–328). Ne auttavat myös tulkitsemaan ja etsimään ratkaisukeinoja ja vaihtoehtoja liikkeiden esilläpitämiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, ja näin osaltaan luovat ja ylläpitävät toiminnan motivaatiota (Della Porta & Diani 2006, 79; Zald 1994, 262).

Liikkeiden käymän kiistelyn politiikan kontekstissa on oleellista hahmottaa myös kehystysten konfrontatiivisuus. Kehystykset eivät luo merkityksiä ja identiteettiä vain yhdessä jakamisen kautta, vaan myös, tai kenties ennen kaikkea, rajanvedolla muihin. Tulkitessaan yhteiskunnallista ongelmaa tietynlaisen kehystyksen muotoon liike pyrkii nimeämään myös ongelman aiheuttajan, syyllisen. Tämä syyllinen ja sitä mahdollisesti tukevat tahot muodostavat *toisen (other)*, jota vasten liikkeen identiteetti ja toiminnan tarkoitus määrittyy. (Della Porta & Diani 2006, 75; Eyerman & Jamison 1991, 101; Touraine 1981, 172.) Kiistelyn politiikan tulkinnessa *toinen* ovat ne tahot, joita kohtaan

liike *vaatimuksiaan (claims)* esittää. Jaettu poliittinen, konfrotatiivinen tulkinta sisältää siis keskeisenä osana *rajan muodostamisen* mekanismin - asemoitumisen vaatimusten kohteen suuntaan. (McAdam, Tarrow & Tilly 2001, 135–137; Tilly & Tarrow 2007, 215.)

Kehystyksellä liike ei rakenna rajanluontia ainoastaan käynnissä olevan konfliktin osapuolten, siis liikkeen itsensä ja sen haastajien, välille, vaan asemoivat jaottelut ulottuvat tätä laajemmalle. Tilly ja Tarrow tunnistavat tämän *edustamisen vaatimuksena (standing claim)*, jossa toimijat *samankaltaisuuteen vetoamisen* mekanismilla representoivat itsensä ja liikkeensä tietyn laajemman identiteettiryhmän kategoriaan. Tämän kategorian osana liike pyrkii vahvistamaan toimintansa ja vaatimustensa oikeutusta – esimerkiksi lähijärvensä viereistä turvetuotantoaluetta vastustavat mökkiläiset voivat katsoa edustavansa laajemmin sitä paikallisasukkaiden perusluokkaa, joka konkreettisimmin joutuu kokemaan riskialttiiden teknokraattisten ympäristömuokkausprojektien vaikutukset, ja joiden syvälinen kokemustieto näistä vaikutuksista tavataan kaikesta huolimatta sivuuttaa. (Tilly & Tarrow 2007, 82, 215; Wynne 1996, 66–68.)

Liikkeiden identiteettiset kehystykset konfliktissa eivät siis synny eristyksissä, vaan ovat osa laajempaa, ympäröivää historiallis-poliittista kontekstia. Tämän mukaisesti liikkeet lainaavat kehystyksiinsä elementtejä aiemmista vastaavanlaisista konflikteista ja niissä vaikuttaneiden liikkeiden representaatioista. Liikkeiden kehystysten tiettyjen peruselementtien voi katsoa toistuvan konfliktista toiseen – konfliktikohtaisten, spesifien kehystysten taustalla vaikuttaa siis näitä laajempi ja yleisluontoisempi *yliekehys (master frame)*, josta liikkeet lainaavat peruselementtejä itseymmärryksensä ja toimintansa merkityksen narratiiviseen rakentamiseen. (Della Porta & Diani 2006, 79–80; Benford & Snow 2000, 618–619.) Ympäristökiistoissa tällaisia yliekehysisiä merkityksenantoja voisivat olla vaikkapa ympäristöään puolustavien kansalaisten yhteishyvällisten arvojen vastakkaisuus valtion ja yhtiöiden lyhytnäköisille ja pyyteellisille, talouskorosteisille arvoille.

Kehystykset rakentavat merkityksiä ja tarkoitusta liikkeen toiminnalle, muodostavat erotuksia liikkeen ja sen haastaman vastapuolen välille sekä asemoivat liikkeen osaksi laajempaa kiistelevien kollektiivien poliittis-historiallista jatkumoa (Tarrow 2011, 142–144; Eyerman & Jamison 1991, 101; Benford & Snow 2000, 618–619). Liikkeet eivät pyri legitimoimaan tulkintojaan kuitenkaan vain itselleen, vaan pyrkivät saamaan kehystystensä taakse mahdollisimman suuren yleisön sekä vaikutusvaltaisten tahojen, kuten eri viranomaisten, tuen (Zald 1996, 269–270). Kiistelyn politiikka on ennen kaikkea kamppailua vallasta, ja tämän kamppailun osana ja työkaluna on kehystystäkin syytä tarkastella.

3.2.2 Kehystys yleisöön vetoavana narratiivina

Kiistelevän kollektiivisen toiminnan lopputulema ja menestys kulminoituvat liikkeen kykyyn saavuttaa esittämilleen väitteille ja vaatimuksille mahdollisimman vankka yhteiskunnallisen legitimaation selkänaja. Kehysanalyttisen tulkinnan läpi hahmotettuna kiistelyssä on siis kyse intresseiltään vastakkaisten kehystysten valtakamppailusta, tavoitteena oman puolen narratiivin vahvistaminen vaikutusvallaltaan voimakkaimman, legitiimin valtanarratiivin asemaan. (Tarrow 2011, 144–145.) Miten tämä tavoite saavutetaan?

Yhteiskunnallisia liikkeitä ja niiden tuottamia kehystyksiä tutkineiden David Snown ja Robert Benfordin mukaan sanomaltaan vetoavan kehystyksen tulisi rakentua kolmen eri osaelementin summana. Ensimmäinen näistä on *diagnostinen kehystäminen*, jossa osoitetaan syyllinen, aiheuttaja, liikkeen esille nostamaan ongelmaan (Snow & Benford 1988, 199–200). Diagnostinen kehystäminen toteutuu, kun vaikkapa järven ranta-asukkaiden kollektiivi alkaa syyttää järviveden tummumisesta lähialueen turvetuotantoalueesta vastaavaa valtion turveyhtiötä.

Diagnostisen osan kuvattua ongelman, siis vastattua kysymykseen *mitä*, on johdonmukaisen ja uskottavan kehystyksen kyettävä myös esittämään ongelmaan jonkinlainen ratkaisu. Ratkaisukeinonsa, siis vastauksensa kysymykseen *miten*, liike esittää *prognostisessa kehystämisessä*. Siinä missä kehystysten diagnostinen osa vaatii etenkin ympäristökonflikteissa luonnontieteellistä asiantuntemusta biofysikaalisen syy-seuraussuhteen osoittamiseksi, korostuu prognostisessa kehystämisen poliittinen puoli; kuten muistamme aiemmin esitetyn Kari Palosen määritelmän pohjalta, on politiikka vaihtoehtojen esiintuontia ja niitä kohden pyrkimistä toiminnan reaalisten mahdollisuuksien rajoissa. (Snow & Benford 1988, 201; Palonen 1979, 75–78.) On kuitenkin tärkeää muistaa, että poliittinen on läsnä myös jo diagnostisessa kehystämisessä. Näennäisen neutraaliin kysymykseen *mitä* näennäisen objektiivisesta luonnonmaailman tapahtumasta vastatessaankin kehystyksen tiedontuotanto on kiinteästi yhteydessä esittäjänsä intresseihin ja tavoitteisiin. Esimerkiksi ympäristöliikkeet tapaavat suosia ja tuoda esiin tietoa, joka korostaa ekologisen ongelman vakavuutta, kun taas elinkeinon harjoittajille on eduksi tieto ympäristömuokkauksen taloudellisista hyötyvaikutuksista ja ympäristöriskien hallinnasta (Peuhkuri 2004, 213). Näin diagnostinen elementti hahmottelee ne normatiiviset ja poliittiset suuntaviivat, joiden viitoittamana kehystyksen prognostisen vaiheen on johdonmukaista edetä.

Liikkeet kuitenkin epäonnistuisivat huomioimaan niitä ympäröivän yhteiskunnallis-kulttuurisen kontekstin ilman ongelmien ja niiden ratkaisukeinojen esittämistä *motivoivan kehystämisen* muodossa. Juuri motivoiva kehystäminen on se liikkeen rakentaman tulkintapaketin viimeinen silaus, jossa kyky vetoavaan tarinankerrontaan punnitaan. (Snow & Benford 1988, 202–204; Peuhkuri 2004; 45.) Motivoiva kehystäminen voidaan rinnastaa William Gamsonin ja Andre Modiglianin käyttämään *symboliseen pakkaamiseen*, jossa liike pyrkii tiivistämään edustamansa asian ja esittämänsä vaatimukset vetoaviksi metaforiksi ja symboleiksi. Olennaista on esittää väitteet ja vaatimukset sellaisina argumentteina ja representaatioina, joille on ympäröivässä kulttuurissa mahdollisimman paljon tilausta ja vastaanoton pohjaa. (Gamson & Modigliani 1989; 3–6.) Esimerkiksi järven ranta-asukkaat voivat pyrkiä vahvistamaan kehystyksensä kulttuurista resonanssia vetoamalla tuhansien järvien maan yhteiseen, puhtaaseen kansallisomaisuuteen, jonka valtion turveyhtiön lyhtynäköinen ja ahne voitontavoittelu uhkaa turmella. Ylisukupolviset ja romantiikan sävytteiset kansalliset peruskertomukset ovat yksi esimerkki aiemmin esitellyistä *ylikehyksistä*, joista liikkeet lainaavat tenhoavia narratiivisia elementtejä tiettyyn, spesifiin aikaan ja kulttuuriin räätälöityjen kehystystensä osaksi (Benford & Snow 2000, 618–619).

Kehystäminen ja siihen kytkeytyvät intressit ovat kuvaava osoitus politiikan läikkymisestä kaikkialle – sitä ei voi sulkea pois luonnontieteellisen ekspertisin ja diskurssin vahvasti hallitsemista ympäristöongelmistakaan. Tieteensosiologi Bruno Latour onkin kuvannut moderneja ympäristöongelmia – kuten vaikkapa lähijärven tilan muutosta – hybrideiksi; niihin sisältyvät ihmismaailman intressit, siis sosiaalinen, siinä määrin kiinteästi, ettei niitä voi tyhjentää pelkkään luonnontieteelliseen. Toisaalta samaan aikaan kyseessä on de facto luonnon fysikaalinen ilmiö, jolloin ympäristöongelmat eivät myöskään mahdu vain sosiaalisen sfääriin. (Latour 1993, 1–12; Väliverronen 1994, 70.) Ympäristökonfliktien runkorakenteessa kietoutuvat yhteen luonnonmaailma ja siitä johdetut, poliittisten intressien värittämät, diskursiiviset representaatiot. Voidaankin ajatella, että biofysikaaliset tapahtumat kehystyvät ympäristöongelmiksi vasta julkisessa sosiaalisessa määrittelyssä. Ympäristöongelmat eivät siis synny ja nouse diskurssin ja kiistelyn kohteiksi luonnonympäristön muutoksen objektiivisen olemassaolon myötä, vaan yhteiskunnallisen toimijan tai toimijoiden tuotua ne julkisesti esiin ongelmiksi määriteltyinä. (Lahti 1998, 20–21; Väliverronen 1994, 70–71.)

Vaikkakin sosiaalisia prosesseja, määrittelyt ovat ympäristökiistoissa kuitenkin vahvasti riippuvaisia luonnontieteellisestä tiedosta – ilman tuon tiedon ja sen *asiantuntijuuden* haltuunottoa kiistelevän liikkeen kehystykset, olivat ne narratiivisesti ja symbolisesti kuinka tenhoavia tahansa, jäivät vaille ympäristökysymyksissä välttämätöntä tieteellisen vakuuttavuuden pohjaa. Kamppailu

valtanarratiivin asemasta onkin ympäristökiistojen todellisuudessa kamppailua asiantuntijuuden auktoriteetista ja sen myötä kiistelyn kohteena olevan ongelman *määrittelyvallasta*. (Yearley 1991, 125–126; Väliverronen 1994, 78–80.)

3.3 Asiantuntijuus

3.3.1 Professionaalistuva ympäristökysymys

Luonnontieteellisen tiedon vahva asema ympäristöongelmien määrittelyssä on tulosta vuosikymmeniä jatkuneesta *professionaalistumisen* trendistä. Se on johdonmukainen vastaus modernin teollis-teknologisen sivilisaation tuottamiin kompleksisiin, syy-seuraussuhteiltaan usein vaikeasti hahmotettaviin ympäristöongelmiin ja niiden hallinnan tarpeeseen – luonnon välineellisen hyödyntämisen kasvaessa, intensifioituessa ja monimutkaistuessa myös tieteellisen asiantuntijatiedon merkitys riskien hallinnassa ja ongelmien tunnistamisessa korostuu. (Taylor & Buttel 1992, 405; Jakonen 2017, 35; Peuhkuri 2004, 11.) Suomessakin ympäristökysymysten ammatillistumisen kehitys on ollut nähtävillä jo ainakin 1960-luvun lopulta alkaen, ja esimerkiksi kuntien ympäristösuunnittelussa usko teknokraattisen sääntelyn ja ohjauksen kykyyn hallita ja ratkaista ongelmia on ollut vahvaa. (Saaristo 2000, 20–21; Sairinen 1994, 240.)

Professionaalistumisen myötä myös ympäristöliikkeistä on tullut yhä riippuvaisempia luonnontieteellisestä asiantuntijatiedosta (Schramm 1990, 22). Asiantuntijuus on paitsi yksilön kykyä osoittaa jonkin erityisen alan kattavaa tietotaitoa, myös ennen kaikkea auktoriteettinen positio. Ilman riittävää tieteellistä auktoriteettia on ympäristökysymyksiä koskevassa kiistelystä vaikea saavuttaa tunnustetun, vakavasti otettavan, osapuolen asemaa. (Giddens 1995, 119; Väliverronen 1994, 80, 83.) Tieteellinen tieto on siis se perimmäisin tukipilari, jonka varaan modernin ympäristöliikkeen kehystys ja sen legitimiys rakentuu. Tämä on olennainen erottava tekijä ympäristöliikkeiden ja muiden yhteiskunnallisten, *sosiaalisten*, liikkeiden välillä – siinä, missä sosiaalisten liikkeiden (*social movement*) toiminnan vetoavuus tukeutuu usein karismaattiseen johtoon ja massamobilisaatioon, petaavat tieteelliset liikkeet (*scientific movement*) menestyksensä asiantuntijatiedon haltuunotolla. (Yearley 1991, 126.)

Tieteelliseen tietoon, niin legitimiä ja painoarvoltaan merkittävää kun se onkin, sisältyy kuitenkin aina tietty epistemologinen ja empirinen epävarmuus. Tiede ei koskaan ole täysin valmis tai varma itsestään, vaan sen peruseriaatteisiin kuuluu jatkuva epäily, kriittisyys ja haastaminen. Näiden

periaatteiden pohjalta johdonmukaisesti toteutettuna tiede on kiistelyn politiikassa siis myös ongelmallinen resurssi – jatkuvan itsekriittisyyden ja epäilyn parametrit eivät varsinaisesti tarjoa sellaista vetoavuuden ja varman itseoikeutuksen narratiivista pohjaa, jota kiistelyn politiikassa tarvitaan. (Giddens 1995, 124–125; Yearley 1991, 137–140.)

Tieteellinen tieto on myös empiirisesti hidasta. Luonnonympäristön ilmiöiden kääntäminen tieteen kielelle havainnoiksi, mittauksiksi ja niiden pohjalta johdetuiksi luotettaviksi tulkinnoiksi vie aikaa, joka taas populaarin ympäristöjulkisuuden nopeiden vastausten todellisuudessa on usein rajallinen resurssi. (Yearley 1991, 129–130.) On myös tärkeä muistaa, että empiirisesti vakuuttavanakaan luonnontieteellinen tieto ei voi itsessään tehdä politiikkasuosituksia, siis vaikkapa esittää ratkaisukeinoja ympäristökysymyksiin (Yearley 1991, 144). Tässä kohdin kertautuu aiemmin esiteltyjen *diagnostisen* (mitä) ja *prognostisen* (miten) kehystämisen ero – filosofi David Humea lainatakseni, tosiasioista ei voi johtaa moraalisia sääntöjä (Hume 2009, 715; Snow & Benford 1988, 199-201).

Tieteellisen tiedon epävarmuus on siis tieteestä vahvasti riippuvaisille ympäristöliikkeille haaste. Samanaikaisesti se on kuitenkin myös keskeinen kiistelyn politiikan mahdollisuusrakenne tieteellisen eksperttiin hallitsemalla ympäristökysymysten kentällä. Monimutkaisia biofysikaalisia ilmiöitä, kuten järveden tilan muutosta, koskeva tieto on harvoin, jos ylipäätään koskaan, niin valmiissa ja kattavassa paketissa, ettei se jättäisi sijaa tieteelliselle kiistelylle. Mikään osapuoli ei siis kykene, etenkin epistemologisessa mielessä, saavuttamaan suvereenia asiantuntijamonopolia kysymyksen hallinnassa. (Saaristo 2000, 22; Yearley 1991, 126.) Ympäristökonfliktin kenttä avautuikin ennen kaikkea asiantuntijuuden ja sen *vasta-asiantuntijuuden* välisenä kiistelynä, jossa toinen osapuoli pyrkii kumoamaan toisen esittämän näkemyksen ja samalla kiistämään tämän aseman legitiiminä asiantuntijatietona. Vasta-asiantuntijuus ei siis haasta tieteellistä tietoa itseään, vaan vastakkaisen osapuolen legitiimiyttä tuon tiedon auktoriteettina; näin käy vaikkapa, kun järvenranta-asukkaiden kollektiivi kyseenalaistaa turveyhtiön ja sitä lähellä olevien tutkijoiden aseman luotettavana tiedonlähteenä lähivesien tilan muutoksista ja niiden syistä. Vastakkaisen osapuolen haastamiseen ei kuitenkaan pelkkä kyseenalaistaminen riitä, vaan kiistelevän liikkeen on kyettävä esittämään ympäristöongelmasta oma vastanarratiivista, tai tarkemmin, kehystämään omalla vasta-asiantuntijuudellaan sosiaalis-biologinen ilmiö syineen, seurauksineen ja ratkaisuineen vastapuolta vakuuttavammin. Tähän liikkeet tarvitsevat tieteellisen auktoriteetin selkänöjää. (Saaristo 2000, 35–36; Väliaverron 1994, 79, 83–84.) Tällaisiin tieteellis-professionaalisiin avaintoimijoihin viitataan yhteiskunnallisessa liiketutkimuksessa usein *liikeintellektuellin* käsitteellä (Eyerman & Jamison 1991, 98, 104–105).

3.3.2 Liikeintellektuellit

Teoksessaan *Social Movements – A Cognitive Approach* Ron Eyerman & Andrew Jamison määrittelevät liikeintellektuellin toimijaksi, jonka panos liikkeen ideologisen itseymmärryksen ja strategisen suunnan määrittämistyössä – siis toisin sanoen kehystyksessä – on erityisen keskeinen (Eyerman & Jamison 1991, 95–96). Liikeintellektuellit mobilisoivat henkistä pääomaansa paitsi oman, senhetkisen liikkeensä, myös tulevien liikkeiden kehystystyön tiedollisiksi resursseiksi. Esimerkiksi ympäristökonflikteissa liikeintellektuellien toiminta saattaa jättää jälkeensä toimintakeinojen, vetoavien narratiivisten argumenttien sekä luonnontieteellisen ekspertiisin eräänlaisen esikuvallisen perinnön, josta tulevat aktivistit voivat soveltaa tiedollisia ja toimintaohjeellisia resursseja oman konfliktinsa käymiseen. (Eyerman & Jamison 1991, 103–104.) Kehysten ohella liikeintellektuellien työpanos myös *ylikehyksiin* voi siis olla merkittävä. Toki on muistettava, ettei liikeintellektuellien henkinen luomistyö ole vain yksisuuntaista – myös liikkeissä ja niiden käymissä konflikteissa toimiminen itsessään kasvattaa aktiivien pääomaa. Liikkeiden ja intellektuellien välinen tiedollisen harjaantumisen prosessi, *kognitiivinen praxis*, vaikuttaa siis molempiin suuntiin. Intellektuellit luovat liikettä ja liikkeet intellektuelleja. (Eyerman & Jamison 1991, 100–101.)

Ympäristöliikkeiden piirissä liikeintellektuellien rooli korostuu usein tieteellis-professionaalisen auktoriteetin muodossa. Tieteellisen koulutuksen saanut ja siten luonnontieteellistä erityistuntemusta hallitseva intellektuelli on se tavanomainen *vasta-asiantuntijan* saappaiden täyttävä, jota liikkeet ympäristökonfliktien kentällä kiistellessään tarvitsevat. Ympäristökysymysten ja –kiistojen ammattimaistuminen vuosikymmenten mittaan on edelleen vahvistanut professionaalisten intellektuellien merkitystä ympäristöliikkeille, jopa siinä määrin, että joskus liikkeiden on turvaututtava liikkeen ulkopuolisten, palkattujen asiantuntijoiden ja konsulttien apuun tieteellisen legitimitteettinsä vahvistamiseksi. Tämä ei kuitenkaan aina ole tarpeen, sillä ympäristöliikkeiden piiristä löytyy myös toimintaan vapaaehtoisesti motivoituvia ja sitoutuvia professionaalisia asiantuntijoita. Liikkeiden piiristä nousevien vasta-asiantuntijoiden itseymmärryksessä korostuu usein tiedon avoimuuden ja demokraattisuuden intressi; vasta-asiantuntija haastaa yhtiöiden tai valtion pyyteellistä voitontavoittelua edustavan teknokraattisen asiantuntijuuden, puolustaen samalla kansalaisten yhteishyvällisiä intressejä, kuten vaikkapa oikeutta puhtaaseen luontoon. Tällainen itseymmärrys kutoutuu usein yhteen liikkeen yleisen identiteettisen hahmotuksen kanssa. (Eyerman & Jamison 1991, 104–107; Saaristo 2000, 23–24.)

Kiistelevän liikkeen menestykseen ympäristökonfliktissa ei riitä kuitenkaan pelkkä professionaalisen asiantuntijatiedon hallitseminen – vaikka ympäristöliikkeet sijoittuvatkin edellä esitellyn Steven Yearleyn luokittelun mukaan enemmänkin *tieteellisen (scientific movement)* kuin *sosiaalisen liikkeen (social movement)* kategoriaan, käyvät ne kuitenkin valtakamppailuaan sosiaalis-poliittisten ehtojen määrittämällä kentällä (Yearley 1991, 126). Niinpä liikkeen näkemys, kehystys, ympäristöongelmasta on, tieteellisesti vakuuttavanakin, edelleen kyettävä uskottavasti esittämään kolmansille osapuolille, tyypillisesti kiistaa seuraavalle yleisölle sekä viranomaisille. Kuten aiemmin on tuotu esiin, ympäristöongelmat eivät nouse julkisuuteen ongelmina siksi, että ne ovat reaalisesti olemassa, vaan yhteiskunnallisten toimijoiden määrittelyjen ja ennen kaikkea julkisuuteen viestimisen myötä. (Tarrow 2011, 98; Väliverronen 1994, 18.)

Tieteellisen ekspertiisin ohella ympäristöliikkeiden onkin olennaista hallita myös *liikeviestijän (movement communicator)* intellektuaalinen resurssi. Juuri liikeviestijän kautta kiistelevän liikkeen kollektiivinen kehystys tuodaan julkisuuteen. (Eyerman & Jamison 1991, 101.) Liikeviestijän kyvyt vaikuttavat myös merkittävästi siihen, millaiseksi tuo julkisuus muokkautuu. Joukkoviestimet, kuten lehdet, eivät nimittäin luo julkisuutta itsenäisesti, vaan kiistelevien osapuolten viestinnälliset taidot vaikuttavat olennaisesti sen sisältöön. Aiemmin mainitussa *määrittelyvallassa* onkin ympäristökiistojen kontekstissa paljolti kyse siitä, kumpi osapuoli onnistuu vahvemmin muokkaamaan julkisuutta esittämiensä kehystysten ja niiden määritelmien mukaiseksi. Kenen näkemys ympäristöongelmasta saa julkisuudessa vahvimman tuen ja legitimeimmän aseman? Ympäristöongelmien määrittely on poliittisen kamppailun ja valtasuhteiden läpäisemä. (Väliverronen 1994, 17–19, 78–79.)

3.3.3 Laintuntemus

Luonnontieteellis-professionaalisen ja julkisviestinnällisen tietotaidon ohella ympäristöliikkeiden on tärkeä hallita myös juridista osaamista. Järjestäytyneessä yhteiskunnassa ympäristöongelmat nimittäin ovat viimekädessä lainsäädännöllisiä – esimerkiksi lähijärveen turvetuotantoalueelta valuvat kiintoaine- ja muut päästöt eivät saa ylittää ympäristöluvassa määriteltyjä raja-arvoja (Ympäristöministeriö 2015, 68). Laki on institutionalisoituneen kansalaisaktiivisuuden keskeinen mahdollisuusrakenne, sillä juuri viranomaispäätökset ja viime kädessä oikeuden ratkaisut määrittävät lopulta ympäristöongelman laadun; siis vaikkapa sen, onko turvetuotantoyhtiön aiheuttama lähijärven saastuminen sitä luokkaa vakava ongelma, ettei tuotantoa ole enää sallittua jatkaa. (Saaristo 2000,

80.) Kuten ympäristösosiologi Niklas Luhmann on todennut, ei tämän päivän hyvinvointivaltiossa ole juuri muita poliittisen vallan vipuvarsia, kuin raha ja oikeus – taloudellisten resurssien ollessa niukat (kuten ympäristöliikkeiden kohdalla saattaa hyvin olla), täytyy turvautua lakiin (Luhmann 1989, 63; Saaristo 2000, 95). Suomalaisen ympäristöaktiivisuuden kontekstissa huomionarvoista kuitenkin on, että luonnon- ja ympäristönkäytön ongelmien lainsäädännöllisyyden ohella toimintaa on vakiinnuttanut institutionaaliseksi myös kotimaisen kansalaisyhteiskunnan vahva laillisuudessa pitäytymisen ja järjestäytyneen käyttäytymisen normikoodisto (Alapuro 1997, 25; Konttinen 2010, 67; Saaristo 2000, 96).

Taloudelliselta vaikutusvallaltaan ja professionaaliselta statukseltaan heikommassa asemassa olevan osapuolen oikeudellista asemaa takaava laki on siis liikkeen tärkein viimekätinen resurssi institutionalisoituneen kamppailun kentällä (Saaristo 2000, 88). Kuitenkin samoin, kun laki voi myöntää liikkeen kehystyksille lopullisen ja ratkaisevan legitimitetin sinetin, se voi ottaa legitimitetin myös pois ja ratkaista ympäristökiistan vastapuolen hyväksi. Tämä on tärkeä muistaa liikkeen tavoittelemalla määrittelyvallan kannalta; menestyksekkään liikkeen valta konkretisoituu lopullisesti vasta oikeudessa. Vaikka yleisön tuki ja luonnontieteellisen asiantuntemuksen hallitseminen ovatkin ympäristökiistoissa tärkeitä saavutuksia, jäävät vetoavat ja vakuuttavat kehystykset vaikutukseltaan vähäisiksi, mikäli ne eivät onnistu vakuuttamaan viranomaisia ja lopulta oikeusistuimia. (Saaristo 2000, 90–91.) Ympäristöongelmien kaltaisten, usein syy-seuraussuhteiltaan monimutkaisten prosessien ollessa kyseessä ei juridisesti riittävän selkeiden ja vakuuttavien kehystysten, siis pitävien näyttöjen, rakentaminen ole suinkaan itsestäänselvyys (Beck 1990, 190–191; Lahti 1998, 17–18).

Ympäristöliikkeiden vasta-asiantuntijuudellaan ilmentämä professionaalisen tiedon tasa-arvoistamisen ja demokratisoinnin intressi saattaa siis ympäristökiistojen lainsäädännöllisessä hallinnassa törmätä siihen, että oikeudessa ulkoisesti arvovaltaisemman todistajan ääni painaa enemmän (Saaristo 2000, 97; Smith 1989, 80–81). Esimerkiksi järvenranta-asukkaiden voi olla vaikea lähteä oikeusteitse haastamaan yhtiötä, jolla on kehystyksensä takana sekä tieteellisiä tilaustutkimuksia, että ympäristöoikeuteen erikoistunut asianajotoimisto. Liikkeen kiistelyn tie voi nousta pystyyn myös, mikäli ympäristöhallinnon viranhaltijat, kuten kuntien ympäristösihteerit, kallistuvat näkemyksissään yhtiön toimintaa puoltavaan suuntaan. Kunnalliset viranhaltijat sekä paikallishallinto, kuten kunnanhallitusten ympäristölautakunnat, ovat ylipäätään merkittävässä asemassa siinä, mitkä ympäristöongelmat nostetaan esiin varsinaisina ongelmina (Saaristo 2000, 83). Poliittisen valtakamppailun todellisuudessa ympäristökiistelyn lopputulosta eivät siis ratkaise vain osapuolten kehystysten vetoavuus tai tieteellinen uskottavuus, niin keskeisiä resursseja kun ne

ovatkin. Institutionalisoituneen kiistelevän toiminnan on nimensä mukaisesti tärkeä hallita instituutioiden sisäiset, viralliset vaikutusresurssit mahdollisimman kattavasti – näistä esimerkkeinä ympäristöliikelle tärkeät muistutukset ja kannanotot ympäristölupahakemuksiin, vireillepanot ELY-keskuksille sekä viranomaispäätöksistä valittaminen hallinto-oikeuksiin.

3.3.4 Maallikotieto

Tähän mennessä olen esitellyt ympäristökonflikteja kamppailuna, jossa osapuolet sijoittuvat, tai ainakin pyrkivät sijoittumaan, mahdollisimman tukevasti tieteen ja lain kaltaisten virallisten instituutioiden arvonannon piiriin. Osapuolet pyrkivät siis saavuttamaan käymiensä kiistojen *määrittelyvallan* niin tieteellisen ekspertiisin, kuin juridisen uskottavuuden haltuunotolla. Ympäristökiistoissa ei kuitenkaan ole kyse vain tieteellisyyttä kohti pyrkivien asiantuntijoiden ja näiden vasta-asiantuntijoiden välisestä kamppailusta, vaan konfliktiset halkeamat avautuvat myös institutionaalisen asiantuntijatiedon ja *maallikotiedon* välillä (Peuhkuri 2004, 186).

Maallikotieto ja sen pohjalta nouseva maallikkoasiantuntijuus poikkeavat professionaalista asiantuntijuudesta etenkin koulutustaustan osalta. Siinä, missä institutionaalisesti tunnustetun asiantuntijuuden taustalle vaaditaan yleensä etenkin luonnontieteellisen alan koulutusta ja tutkintoa, on maallikkoasiantuntijan tietoauktoriteettisena selkänोजना usein rikas ja pitkälinen elämäkokemus. (Peuhkuri 2004, 205; Salmi & Huhmarniemi 2001, 34.) Näin ymmärrettynä maallikkoasiantuntijuus sijoittuu lähelle *kokemusasiantuntijuuden* määritelmää. Teoksessaan *Vastatieto* politiikan tutkija Mikko Jakonen nostaa kokemusasiantuntijuuden keskeiseksi tiedon resurssiksi juuri omakohtaisen kokemuksen (Jakonen 2017, 107-108). Vuosikymmeniä samalla järvellä kalastanutta paikallisasujaa voi siis hyvin kutsua lähijärvensä kokemusasiantuntijaksi. Ympäristökysymysten kokemusasiantuntijuudessa voikin katsoa korostuvan omakohtaisen kokemustiedon juurtuminen tiettyyn paikallisympäristöön ja kyky havainnoida tuossa ympäristössä tapahtuvia konkreettisia muutoksia. Kuten Eija Syrjämäki pro gradu-tutkielmassaan turvekiistojen diskursseista kuvailee, on tällainen *paikallinen tieto* tulosta jokapäiväisestä, yksityiskohtaisesta lähiluonnon tarkkailusta. Tieteellisen tiedon abstraktiuden sijaan paikallinen kokemustieto on käytännönläheistä, lähiympäristön sen kouriintuntuvissa ja silmännähtävissä piirteissään haltuunottavaa. (Syrjämäki 2013, 18; Berkes 2012, 221.)

Paikallisen tiedon todellisesta tietotaidosta huolimatta siihen tukeutuva kokemusasiantuntijuus jää usein epäkiitollisesti altavastaajan asemaan professionaaliseen asiantuntemukseen nähden.

Kokemusasiantuntijuuden hiljaista tietoa voi olla vaikea tunnistaa virallisten titteleiden ja tutkintojen institutionaalisessa näkökentässä, ja niin paikallisen maallikkoasiantuntijan tiedeauktori-teettinen asema jää usein häilyväksi ja hataraksi. (Jakonen 2017, 108.) Ympäristökiistoissa tämä saattaa aiheuttaa kitkaa paikallisten ja tapahtumaa ulkoa käsin havainnoivien akateemisten asiantuntijoiden välillä. Paikalliset voivat kokea, että niin kutsutut viralliset asiantuntijat ja ympäristöhallinnon viranhaltijat eivät suhtaudu heidän havaintoihinsa ja kokemusperäiseen tietoonsa kyllin vakavasti, mikä johtaa helposti epäluottamukseen ulkopuolisia auktoriteetteja kohtaan. (Peuhkuri 2004, 206–207.)

Kyse ei ole vain epäluottamuksesta ylhäältä alaspäin suuntautuvaa hallintoa ja elitistisiksi koettuja tutkijoita kohtaan, vaan eripura ulottuu usein tiedon eri kulttuurien tasolle saakka. Tieteellisen tiedon tukeutuessa universaaliin teoreettiseen kehikkoon ja standardoiviin käytänteisiin on paikallistieto lähiympäristöön kiinnittyvässä punoelmassaan monenkirjavaa, joskus ristiriitaistakin ja täten tieteellisen tiedon kapean tulkinnan näkökulmasta helposti epärationaalista. Vastaavasti paikalliset kokemusasiantuntijat suhtautuvat tieteeseen usein kaksiarvoisesti, jolloin tiedettä ja tutkijoiden argumentteja arvostetaan erityisesti silloin, kun ne näyttävät tukevan maallikoiden kokemuksia ja tarjoavat selittävää otetta lähiympäristössä havaituille konkreettisille muutoksille. (Wynne 1996, 66, 68; Peuhkuri 2004, 189, 221.) Paikallisten ympäristökiistojen kenttä onkin usein paikallis- ja professionaalisen tiedon limittäisyyden ja yhteentörmäysten värittävä, ja usein kiistelevät toimijat yhdistelevät näitä tiedon eri muotoja argumentatiivisiksi paketeiksi intressiensä mukaan. Paikallisten äänen edustaminen ja heidän kokemustensa liittäminen tieteellisen tiedon auktoriteetin huomaan, tiedon demokratisoinnin hengessä, on tyypillinen osa ympäristöliikkeiden ja niiden vasta-asiantuntijuuden kehystystä. (Varjopuro 1997, 21; Eyerman & Jamison 1991, 105.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Kerronnallinen teemahaastattelu ja narratiivien analyysi

Tutkimusaineistoni ydinrunгон muodostaa toukokuussa 2016 toteuttamani Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivien haastattelu. Haastattelun kysymyspatteristo löytyy liitteenä tämän työn lopusta. Haastatellut vaikuttivat Kalmunevan kiistassa Martinjärven liikkeen ydinaktiiveina, ja tämän keskeisen aseman myötä saatoinkin odottaa heiltä paitsi kiistaan ja liikkeen merkitykseen kytkeytyviä tulkintoja ja kertomuksia, toisin sanoen narratiiveja, myös tietoa liikkeen toiminnasta ja verkostoista. Haastatteluni oli siis samanaikaisesti sekä *kerronnallinen* että *asiantuntijahaastattelu* (Löyttyniemi & Hyvärinen 2005, 189; Alastalo & Åkerman 2010, 372).

Kerronnallisen haastattelun tarkoitus on nimensä mukaisesti tuottaa tutkimusaineistoon kertomuksia, narratiiveja. Narratiivit voi tulkita liikkeiden *kehystysten* rakennusaineiksi; kertomusten avulla jaetaan merkityksellisiä kokemuksia ja havaintoja ympäröivästä maailmasta ja sen tapahtumista, ja näistä kokemuksista ja havainnoista voi taas johtaa jaetun identiteetin ja poliittisen paikanhahmotuksen elementtejä liikkeen kehystyksiin. (Löyttyniemi & Hyvärinen 2005, 189; Tarrow 2011, 142–144.)

Kertomusten esiin onkimiseksi tutkijan on ennen haastattelua muodostettava jonkinlainen ennakkokäsitys tutkimastaan tapauksesta, ja haastateltavien asemasta siinä. Ennakkoperehtymisensä pohjalta tutkija laatii haastattelurungon, jonka kysymysten voi odottaa ohjaavan haastateltavia tuomaan vastauksissaan esiin mielenkiinnon kohteen olevia narratiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47, 49.) Esimerkiksi ympäristökiistan pääosapuolista kysyttäessä tutkija voi odottaa saavansa vastaukseksi kertomuksia ja tulkintoja, jotka ilmentävät liikkeen aktiivien paikanhahmotuksen kehystyksiä. Liikkeen arvoista kysyessään tutkija taas koittaa kutsua esiin aktiivien jakamia identiteetin narratiiveja. Näin haastattelu rakentuu tiettyjen, haastattelijan ennakkoperehtymyksensä pohjalta erottamien, teemojen ympärille – näin toteutettuna kerronnallinen haastattelu lukeutuu myös *teemahaastattelujen* kategoriaan (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48).

Perehtymiseni tutkimukseni aiheeseen eteni vähä vähältä tarkemmaksi; tutkija Esa Konttisen vinkkaamana kartoitin ensin kotimaista turvekiistelyä yleisemmin, mitä seurasi huomion kohdistaminen *Turvehaitat*-sähköpostilistan ohjaamana ensin Keski-Suomeen, ja sitten Keuruun Kalmunevaan. Lehti uutisoinnin sekä kiistan aktiivien sähköpostitiedonantojen pohjalta sain

muodostettua Kalmunevan tapauksesta pääpiirteittäisen ennakkokuvan, jonka pohjalta myös tutkimuskysymyksiäni alkoivat vähitellen hahmottua. Ennakkokäsitysteni ohjaamana sekä hahmottuvien tutkimuskysymysten tiedonsaannin tarpeet huomioiden laadin haastatteluni kysymykset, jakaen ne samalla teemoiltaan kahteen eri osioon. Ensimmäisessä osiossa pyrin nostamaan keskiöön Martinjärven liikkeen yleisemmin suhdeverkostoineen, toimintakeinoineen sekä arvoineen. Toisessa osiossa pyrin kohdistamaan tarkastelun Martinjärven liikkeeseen Kalmunevan kiistan aikana; miten kiista aktiivien mukaan eteni, mitkä liikkeen käytössä olleet resurssit ja yhteistyökontaktit nousivat keskeisimmiksi kamppailun voimavaroiksi sekä millaisena aktiivit hahmottavat kiistan vastapuolen. Pyrin selvittämään myös aktiivien näkemyksiä liikkeensä ja Kalmunevan turvekiistan lopputuleman merkityksestä turveliikehännälle laajemmin, maa- ja valtakunnan tasolla.

Kysymykset osoittautuivat varsin menestyksekkäiksi martinjärveläisten jakamien narratiivien esiin nostamisessa – litterointiaineiston paisuttua lopulta yli kolmikymmensivuiseksi voisi kertomuksia katsoa kertyneen ehkä liiankin kanssa. En kuitenkaan halunnut lähteä juuri rajoittamaan haastateltavien vastauksia, sillä ajattelin teemojen mukaan rakennettujen kysymysten olevan jo riittävä ohjaus puoleltani. Jälkikäteen ajatellen olisin toki voinut paikoin muistuttaa haastateltaviani alkuperäisestä kysymyksestä, sillä vastaukset lähtivät usein risteilemään ohi kulloisenkin kysymyksen aiheen. Toisaalta antaessani tilaa rönsyilylle mahdollistin aktiivien kokemusten mahdollisimman seikkaperäisen läpikäynnin. Kalmunevan kiista kesti useamman vuoden, eikä siihen intensiivisesti osallistuneiden haastateltavien voi olettaa muistavan kaikkia kysymyksiin liittyviä relevantteja seikkoja juuri oikeiden kysymysten kohdalla. Kysymysten ja teemojen väliset joustavat rajat antoivat aktiiveille tilaa täydentää aiempia vastauksiaan haastattelun edetessä.

Haastatteluaineistosta tunnistamani narratiivit käänsin vastaamaan erityisesti Martinjärven liikkeen *kehystyksiä* koskevaan tutkimuskysymykseen. Käännöstyössä hyödynsin *narratiivien analyysia*. Narratiivien analyysi poikkeaa sille jo nimenkin puolesta läheisestä *narratiivisesta analyysista* huomattavimmin menetelmän taustalla vaikuttavan tietämistä ja tiedon muodostusta koskevan käsityksen osalta. Narratiivien analyysissa analysoija asettuu tutkimiensa narratiivien ja niiden sisältämien arvo- ja merkitysmaailmojen ulkopuolelle, ja tästä, mahdollisimman objektiivisesta asemastaan käsin luokittelee ja analysoi narratiiveja käytössään olevilla teoreettisen viitekehyksen työkaluillaan. Narratiivien analyysissa painottuu siis paradigmaattinen tietäminen ja realistinen tiedonkäsitä – tutkija on värittyneistä ja arvolatautuneista narratiiveista etäinen, neutraali tarkkailija, joka pyrkii tuottamaan kertomuksista mahdollisimman objektiivista analyysia ja tietoa. (Heikkinen 2001, 122–123; Polkinghorne 1995, 6-8; Bruner 1986; Jyväskylän yliopisto 2015.) *Narratiivisessa*

analyysissa tutkija taas tunnistaa itsensä vahvemmin kertojaksi, *narraattoriksi*. Toisten jakamista kertomuksista uutta tietoa tuottaessaan tutkija käyttää väistämättä omaa tulkintaansa, ja näin osallistuu itsekin kertomustyöhön, joskin kenties tieteellisemmältä pohjalta, kuin haastateltavansa. Narratiivinen analyysi edustaa näin ollen narratiivista ja konstruktivistista tiedonkäsitystä, jossa kaikki on lopulta tulkintaa ja objektiivinen tieto häilyvää. (Heikkinen 2001, 119–120; 122–123; Polkinghorne 1995, 6-8; Bruner 1986.)

Martinjärven liikkeen aktiivien kertomuksiin ja tulkintoihin pureutuva narratiivien analyysini koostui kahdesta, toisiaan seuraavasta menetelmästä. Ensin poimin ja järjestelin laajan litterointiaineiston sitaatteja *tyypittelyn* menetelmällä. Tyypittelyssä aineistoa tiivistetään jakamalla sen osia eri tyyppisiin, siis kategorioihin, joiden sisällä osat ovat pääpiirteissään tunnistettavissa samankaltaisiksi, nähdään siis jakavan tietyn tyyppin. Haastatteluaineiston tyypittely voi noudattaa haastattelukysymysten rakennetta, mutta usein poikkeavuutta löytyy, etenkin kun haastateltavien vastaukset rönsyävät alkuperäisen kysymysrunгон ohi. Tyypittelyä seuraa *teemoittelu*. Siinä tiettyihin päätyyppeihin jaettujen aineiston osien kategorisointia jatketaan tarkemmin, etsien osista yhdistäviä ja erottavia elementtejä, ja jakaen ne siten omiin alakategorioihinsa, *teemoihin*. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka, Kuula, Rissanen & Karvinen 2009, 105–109.) Martinjärveläisten narratiiveja analysoidessani punoin tyypittelyn ja sitä pienisilmäisemmän teemoittelun verkot etenkin kehystämisen teoriakäsitteistön langoista. Ensin poimin sitaatteja esimerkiksi tyypillä *Martinjärven liikkeen paikanhahmotus*. Tähän seulaan tarttuivat sitaatit, jotka parhaiten kuvasivat liikkeen aktiivien näkemystä heidän sijoittumisestaan Kalmunevan konfliktin kentällä – mitä vastaan he ovat nousseet, mihin ryhmiin he katsovat samaistuvansa ja niin edelleen. Ja kuten edellä luetelluista voi ennakoida, tiheäpiikkisemmän teemoittelun seulat muodostin paikanhahmotuksen tarkempien mekanismien pohjalta – omaan kategoriaansa vastakkainasettelua Vapoon korostavat sitaatit, toiseen taas liikettä vesien virkistyskäyttäjiiin ja vapaa-ajan asukkaisiin identifioivat puheenvuorot. Näin pyrin järjestelemään aineistoani mahdollisimman monipuoliseksi, mutta alakategorioissaan selkeäksi, ja sen pohjalta vastaamaan kehystyksiä koskevaan tutkimuskysymykseeni seikkaperäisesti ja johdonmukaisesti. Sovelsin tyypittelyn ja teemoittelun menetelmiä myös Martinjärven liikkeen vasta-asiantuntijuuden merkityksiä selvittäessäni.

4.2 Asiantuntijahaastattelu, aineiston ristiinluenta ja narratiivinen analyysi

Tutkimuskysymykseni eivät kuitenkaan koske vain Martinjärven liikkeen kehystyksiä. Niiden ohella pyrin selvittämään Kalmunevan kiistan tapahtumainkulkua, martinjärveläisten yhteistyöverkostoja ja

toimintakeinoja sekä vasta-asiantuntijuuden merkitystä liikkeen kiistelyssä. Näiden kysymysten selvittämisessä Martinjärven haastattelu kääntyi *asiantuntijahaastatteluksi*. Asiantuntijahaastattelussa tavoitellaan kertomusten sijaan objektiivisemmaksi todennettavaa tietoa rajatusta ilmiöstä tai tapahtumaketjusta. Näin siinä korostuu edellä mainittu realistinen tiedonkäsitelmä. Haastateltavien rooli tuon tiedon tarjoajana on usein siinä määrin keskeinen, etteivät he ole lähteinä korvattavissa – he ovat siis rajatun kysymyksen ja tutkijan kiinnostuksen kohteen asiantuntijoita. (Alastalo & Åkerman 2010, 373–374; Jyväskylän yliopisto 2015.) Esimerkiksi Martinjärven liikkeen ytimen muodostaneet Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivit ovat korvaamattomia asiantuntijoita valottamaan tutkijalle liikkeen suhdeverkostoja, toimintakeinoja ja vasta-asiantuntijuuden hyödyntämistä Kalmunevan kiistan aikana. Aivan kuten kerronnallisessa haastattelussa, tutkijalla tulee kuitenkin olla jo valmiiksi jonkinlainen ennakkokuva tutkimusaiheestaan myös asiantuntijahaastattelun runkoa laadittaessa. Haastateltavat asiantuntijoina vuorostaan täydentävät ja tarkentavat tätä kuvaa, usein myös haastattelun jälkeen, kun tutkija pyytää vielä lisäselvityksiä haastattelun pohjalta uudelleenrakentamaansa kuvaan. Näin tietoa ja faktoja tuotetaan yhdessä, aineiston ja analyysin vastavuoroisessa kehässä. (Alastalo & Åkerman 2010, 389–391.) Näin kävi myös Martinjärven haastattelun kohdalla, kun varsinaisen haastattelun jälkeen sähköpostikeskusteluni liikkeen aktiivien kanssa jatkui vielä varsin pitkään, usean lisäaineistoa tuottaneen ja tapauksesta muodostamaani kuvaa tarkentaneen viestin ajan.

Asiantuntijahaastateltavien kanssa käytävän vuoropuhelun ohella faktaksi luokiteltavan tiedon tuottaminen vaatii kuitenkin vuoropuhelua, *ristiinluentaa*, myös muun aineiston kanssa (Alastalo & Åkerman 2010, 390–391). Esimerkiksi jonkin historiallisen tapahtumaketjun, kuten Kalmunevan turvekiistan, etenemistä kartoitettaessa on tärkeä nojata mahdollisimman monipuoliseen lähteistöön, ei vain kiistan toisen osapuolen näkemyksiin. Niinpä Kalmunevan kiistan tapahtumien selvittämisessä ja niiden järjestelyssä johdonmukaiseksi prosessin kuvaukseksi korostuivat paitsi kiistaa koskevat uutiset, myös ennen kaikkea eri viranomaisdokumentit, joita institutionaalisen kamppailun muodossa toteutunut kiista on jättänyt jälkeensä onneksi varsin paljon. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, aluehallintoviraston sekä hallinto-oikeuksien päätökset ovat kiistan kulun virstanpylväitä, sillä niihin kulminoituu konfliktin ratkaisun kannalta merkittävin vallankäyttö. Neutraaliuteen pyrkivän faktojen muodostamisen kannalta on toki tärkeää huomata, ettei viranomaistenkaan puolueettomuus ole aina tunnustettu – esimerkiksi Martinjärven aktiivit tulkittivat monet kiistassa keskeiset viranomaiset Vapon intressejä myötäileviksi. Tämä ei kuitenkaan tee viranomaisdokumentteihin nojaamistani sinänsä ongelmalliseksi, sillä luin ELY-keskuksen, AVI:n ja hallinto-oikeuksien päätöksiä nimenomaan päätöksinä, merkittävänä vallankäytön linjavetoina kiistan kulussa. Kalmunevan konfliktin etenemistä selvittäessäni minun ei ollut tarpeen lähteä tulkitsemaan

viranomaispäätösten taustalla mahdollisesti vaikuttavia poliittisia motiiveja, ainoastaan tarkastella päätösten ja niiden perustelujen ulkoista ilmenemistä, virallisia julkiasuja, sillä juuri niiden auktoriteettisilla reunaehdoilla institutionalisoituneen kiistan kulku vahvimmin määrittyi.

Aineiston ristiinluenta onnistui monipuolisimmin siis Kalmunevan kiistan etenemisen selvitystyössä. Sitä vastoin niukempana lähteistö avautui Martinjärven liikkeen toimintakeinojen ja suhdeverkostojen analysoinnissa, jossa haastateltavien asiantuntijuusasema korostui. Etenkin suhdeverkostojen puitaessa martinjärveläisaktiivit olivat kutakuinkin ainoa tietolähde – toimintakeinojen kohdalla saatoinkin sentään tarkastella aktiivien kertomaa heidän lukuisten mielipidekirjoitusten ja muiden julkisuudessa esiintymisten taustaa vasten. En kuitenkaan näe haastateltavien tiedonannon korostunutta asemaa merkittävänä ongelmana muodostetun tiedon luotettavuuden kannalta. Suhdeverkostojen ja toimintakeinojen kuvailu tuskin resonoi vahvasti kiistan latautuneimpien kysymysten kanssa – esimerkiksi tiedon siitä, kenen kanssa aktiivit ovat vaihtaneet ajankohtaisia kuulumisia tai siitä, mihin lehtiin aktiiveja on haastateltu, ei ole syytä odottaa värittyvän ja vääristyvän vaikkapa sen vuoksi, että martinjärveläiset katsovat Vapon huijaavan päästöraporteissaan. Kysymykset suhdeverkostoista ja toimintakeinoista siis ovat potentiaaliselta tunnelataukseltaan varsin heikkoja, eikä tutkijalla siten ole varteenotettavaa syytä epäillä niihin liittyvien tiedonantojen luotettavuutta.

Vasta-asiantuntijuuden tutkimuskysymys taas pohjaa osin toimintakeinojen ja suhdeverkostojen tietokenttään, jonka luotettavuuden vahvistaminen korreloi siten myös vasta-asiantuntijuudesta tehtyjen tulkintojen luotettavuuden kanssa. Osin vasta-asiantuntijuutta tarkastellaan myös aktiivien omien merkityksenantojen ja kerrottujen kokemusten analyysin kautta, jolloin tiedonmuodostus toteutuu *narratiivien analyysin* muodossa. Kuten tästä voi huomata, on ero asiantuntijahaastattelun ja kerronnallisen haastattelun välillä usein häilyvä. Haastateltavat voivat samanaikaisesti olla sekä narratiivien jakajia, että tutkittavan ilmiön asiantuntijoita – näin lähestymme jälleen konstruktivistisen tiedonkäsitelmän näkemystä tiedon tulkinnanvaraisuudesta. (Alastalo & Åkerman 2010, 373–374; Heikkinen 2001, 119–120.) Haastateltavien roolin kaksijakoisuus toteutui paitsi Martinjärven kevään 2016 haastattelussa, myös erityisesti syksyllä 2020 toteuttamassani lyhyessä sähköpostihaastattelussa, jolla selvitin martinjärveläisille luonnontieteellisiä päästölaskelmia tuottaneen diplomi-insinöörin näkemyksiä toiminnastaan ja edustamansa asiantuntijuuden merkityksestä turvelikkeiden kamppailussa. Haastateltavani oli siten samanaikaisesti narratiivien jakaja, sekä asiantuntija. Myös tämän haastattelun kysymykset löytyvät liitteistä.

Keräämäni haastatteluiden, viranomaisdokumenttien, uutisten, mielipidekirjoitusten ja

sähköpostitiedonantojen aineisto ei kääntynyt vastauksiksi Kalmunevan kiistan etenemistä, Martinjärven liikkeen suhdeverkostoja ja toimintakeinoja sekä vasta-asiantuntijuuden merkitystä tavoitteleviin kysymyksiin ilman omaa tulkintaani. Vaikka aineiston ristiinluennalla ja analyttisen etäisyyden ottamisella haastateltavieni narratiiveihin pyrinkin pohjatietojeni objektiivisuuteen, on analyysini tuottama, ja tutkimukseni sivuille kirjaamani kuva Martinjärven liikkeestä ja Kalmunevan kiistasta lopulta kuitenkin oma tulkintani, siis eräänlainen kertomus itsekin. Tämän tulkinnan muodostumiseen on keskeisimmin vaikuttanut tutkimuskirjallisuudesta omaksumani kiistelyn politiikan, kehystyksen ja vasta-asiantuntijuuden kolmilinssinen teoreettinen viitekehys. Toinen tulkintaa mahdollisesti ohjaava kehys on ennakkoon kriittinen suhtautumiseni turpeen tuotantoon ja etenkin sen ympäristövaikutuksiin. Tämän kehysten vaikutusta olen kuitenkin pyrkinyt minimoimaan edellä mainitulla etäisyyden otolla ja lähteiden monipuolisella luennalla. *Narratiivien analyysin* ohella tutkimukseni toteuttaa siis myös *narratiivista analyysia*. Näin tiedontuotantoni ponnistaa sekä paradigmaattisesta ja realistisesta, että narratiivisesta ja konstruktivistisesta tiedonkäsitelmästä. (Heikkinen 2001, 119–120, 122–123; Polkinghorne 1995, 6–8; Jyväskylän yliopisto 2015.)

Tutkimustani voi siis kuvata laadulliseen menetelmäsuuntaukseen sijoittuvaksi *narratiiviseksi tutkimukseksi* (Jyväskylän yliopisto 2019). Siinä huomio kohdistuu yksilöiden narratiivisiin merkityksenantoihin. Lisäksi ominaista on tiedon muodostuminen moniäänisesti, eri kertomusten ja aineistojen kudelmana – kuten tutkijan ja tutkittavien tiiviin vuoropuhelun sekä aineistojen ristiinluennan pohjalta. (Heikkinen 2001, 129–130; Hatch & Wisniewski 1995, 113–131.)

Samaan aikaan tutkimukseni on myös tapaustutkimusta. Siinä yksittäisestä tapauksesta – esimerkiksi kronologisesti rajatusta tapahtumasarjasta – pyritään luomaan seikkaperäinen kuva. Tapaustutkimus ei itsessään ole menetelmä, vaan tyypillisesti tutkija hyödyntää siinä useita eri menetelmiä; Kalmunevan narratiivisessa tapaustutkimuksessani olen käyttänyt sekä narratiivista, että tyypittelyyn ja teemoitteluun jakautuvaa narratiivien analyysia. Monimenetelmäisyyden ja yksityiskohtaisen, rajattuun kohteeseen suuntautuvan tarkastelun myötä tapaustutkimuksen vahvuutena on kokonaisvaltaisuus. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 190–191.) Esimerkiksi yksittäisestä, alkuun ja loppuun rajautuvasta ympäristökonfliktista voidaan tapaustutkimuksella luoda varsin kattava kuva. Rajaamisen heikkoutena vastaavasti on tutkimuksen yleistettävyyden vaikeus. Tai pikemminkin yleistämistä voi olla vaikea tehdä tutkittavien tapausten itsensä välillä – esimerkiksi ympäristökonfliktit ovat jokainen omia, yksityiskohtaisia tapauksiaan erilaisine toimijoinen ja asetelmineen. Yhteydet eri tapausten välillä hahmottuvat kuitenkin tapaustutkimusten tulkintojen tasolla – esimerkiksi ympäristökonfliktit täsmentyvät turvekiistoiksi, joissa vesistöjen

virkistyskäyttäjät ja vapaa-ajan asukkaat muodostavat paikallisen vastavoiman turvetta tuottavalle valtionyhtiölle. Näin monivivahteinen ilmiö pelkistyy selkeämmin hahmotettavaksi kokonaisuudeksi, jonka sisällä tietyt, tulkinnoilla esiin nostetut tyypillisyydet toistuvat. Usein tutkimukset kuitenkin tuovat tulkitsemallaan tapauksella tyypillisyyksien ohella myös ainutkertaisuuksia ja poikkeavuuksia aiempien tutkimusten tulkintojen muodostamaan viitekehykseen, kirjavoittaen näin tapauksia yhdistävää kokonaisuutta ja avaten vertailuun uusia näkökulmia. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 193–196.)

4.3 Eettiset kysymykset

Turpeen vesistökiistat ovat osapuolia usein voimakkaasti jakavia konflikteja (Konttinen ym. 2018, 63). Niinpä niihin paneutuvan tutkijan on tärkeä hahmottaa oma asemoitumisensa kiistan kentällä. Tällä on merkitystä paitsi tutkijan analyysityön läpinäkyvyydelle, ja siten luotettavuudelle, myös tutkijan kyvylle perustella työtään tutkimuksensa kohteille. Asemoitumisensa, kiinnostuksensa lähtökohtien, näkökulmansa ja tavoitteensa avoimesti perustellen ja kuvaillen tutkijan on todennäköisempää saavuttaa haastateltaviensa luottamus, kuin aikeidensa ylimalkaisella ja pintapuolisella selostuksella. Opin tämän itse kantapäähän kautta heti tutkimukseni alkuvaiheissa. Saatuaani *Turvehaitat*-sähköpostilistalta vinkin Kalmunevan konfliktista mahdollisena tutkimusaiheena lähestyin Martinjärven aktiiveja sähköpostiviestein, kertoen aikomuksestani tutkia turvekiistoja ja kiinnostuksestani Kalmunevan tapaukseen. Jätin kuitenkin selvästi täsmentämättä kiinnostukseni syyt, tutkimukseni näkökulman ja sen, onko työlläni ulkopuolinen rahoittaja, eli tässä tapauksessa jokin turveteollisuuden edustaja. Tuolloin vielä vajavaisessa ennakkoperehtymyksessäni olin siis jättänyt huomiotta turvekiistojen jakolinjojen syvyyden, ja sen, kuinka konfliktiselle kentälle ulkopuolelta saapuvan tutkijan on panostettava luotettavuutensa rakentamiseen. Yhteiset haastattelusuunnitelmat pääsivätkin etenemään luottamuksen tukevalla maaperällä vasta, kun täsmensin näkökulmani sijoittuvan nimenomaan kansalaisyhteiskunnan tasolle ja tutkimusmotivaationi ponnistavan yleisestä kiinnostuksesta ympäristökysymyksiin ja kansalaisvaikuttamiseen, vailla intressisiä ja taloudellisia kytkeitä turvetuottajiin. Luottamuksen rakentaminen ja haastateltavien informointi ovat tärkeitä aspekteja tutkimuksen eettisen kestävyys ja ylipäätään tutkimuksen onnistumisen kannalta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20).

Täsmennettyäni haastatteluni tarkoituksen Martinjärven liikettä tarkastelevan tutkimuksen tietolähteenä sekä sovittuamme yhteisesti haastattelun paikasta ja päivämäärästä lähetin aktiiveille noin viikkoa etukäteen haastatteluni rungon, kaksiosaisen kysymyspatteriston. Näin haastateltavat

saivat vielä lisää selvennystä tutkimukseni näkökulmiin. Kattava etukäteinen tiedottaminen toki voisi nostaa kysymyksen siitä, ehtivätkö haastateltavat informaation avulla harjoitella vastauksensa mahdollisimman hiotuiksi, ja siten kenties vinouttaa tutkimuksen tuloksia (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20). Haastattelun kysymykset koskivat kuitenkin samoja teemoja, joista aktiivit ovat todennäköisesti ehtineet rakentaa argumentaatiota monivuotisen kiistan aikana jo useaan otteeseen. Vastaukset kysymyksiin siis todennäköisesti noudattivat sitä samaa näkemysten linjaa, jota Martinjärven liike Kalmunevan kiistan vuosina narratiiveillaan avasi.

Martinjärveläisten näkyvä argumentointi ja toiminta turvekysymysten piirissä oli minulle myös peruste harkita haastattelemieni ydinaktiivien nimien mainitsemista gradussani. Haastateltavani ovat toiminnallaan antaneet Keuruun ja laajemminkin Keski-Suomen turveliikehdinnälle kasvot ja nimet, joiden täydellinen anonymisointi olisi nähdäkseni merkinnyt tutkimukseni tarpeetonta etäisyyttä ja jäykkää vierautta aiheeni todellisuuteen. Ennen päätökseni toteuttamista varmistin aktiiveilta kuitenkin sähköpostitse heidän suostumuksensa nimien sekä haastattelusitaattien yhteyteen merkittyjen nimikirjainten käyttöön ja julkaisuun. Kaikkien muiden kiistaan liittyvien nimet olen työni osaksi valitsemistani sitaateista hävittänyt. Kuitenkin esimerkiksi Martinjärven liikkeen suhdeverkostoon sijoittuvien henkilöiden tittelit ja ammattinimikkeet olen joissain paikoissa säilyttänyt. Perustelen tätä yhteistyökontaktien, tutkimuskysymyksilleni relevantin, asiantuntijuuden esiin tuonnilla. Lisäksi ammattinimikkeillä mainittujen osallisuus turvekeskusteluun on tullut ilmi jo muissa julkisissa lähteissä, esimerkiksi Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen Kalmunevan ympäristölupaa koskevissa muistutuksissa.

5 KALMUNEVAN KIISTA

5.1 Mikä liettää mökkijärveä?

Kalmunevan (kartoissa myös Kalmonsuo) turvetuotantoalue sijaitsee läntisessä Keski-Suomessa, Keuruun Pihlajavedellä. Se on osa Kokemäenjoen vesistöalueen Pihlajaveden reitin valuma-alueita. Suolta vedetty laskuoja purkaa vetensä ensin läheiseen Suojärveen, josta yhteys jatkuu Ryönänkosken kautta Martinjärveen, ja lopulta suureen Pihlajaveteen. (Maanmittauslaitos 2020; Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2013a, 7.) Kalmunevan kuivatus turvetuotantoalueeksi alkoi vuonna 1978, ja varsinainen tuotantotoiminta käynnistyi 1982. Turvetta nostettiin pitkään ilman vaatimusta ympäristöluvasta, kunnes Keski-Suomen ympäristökeskus (1.1.2010 jälkeen ELY-keskus) uuden ympäristönsuojelulain voimaantulon jälkeen velvoitti lokakuussa 2009 antamassaan päätöksessä alueen omistajaa Vapoa hakemaan alueelle lupaa 31.10.2011 mennessä.⁶ (LSS AVI 2013a, 1–2.)

Kalmunevan vesistönaapurien, Suojärven ja Martinjärven rannoille merkittiin vuoden 1997 Pihlajaveden osayleiskaavassa lukuisia loma-asuntoalueita, mitä seurasi vilkas rakentaminen 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Järvien keho kunto, ja erityisesti niiden veden mutaisuus, alkoi kuitenkin pian herättää asukkaissa kasvavaa huolta, jota osoitettiin aluksi yksityishenkilöinä muun muassa Keuruun kaupungille sekä silloiselle Keski-Suomen ympäristökeskukselle. Vaikutusmahdollisuuksiensa sekä lähivesien kunnon kohentamiseksi asukkaat perustivat syksyllä 2010 *Martinjärven vesienhoitoyhdistys ry:n* (edempänä MVHY⁷). (LSS AVI 2013a, 13, 22; Nisula 2016.) Ensitoiminaan huolestuttavaa kehitystä vastaan yhdistys teki järvelleen vesienkunnostusaloitteen keväällä 2011.⁸ Aloitteen painoarvoa lisäsi vesistöalueen loma-asutuksen

---

⁶ Ympäristöministeriön vuoden 2001 ohjeistuksen mukaan 50-100 hehtaarin suuruisille turvetuotantoalueille ei tarvita lupaa, mikäli on ilmeistä, ettei toiminnasta oikein järjestettynä aiheudu ympäristönsuojelulain vastaista seurausta. Kalmunevan tuotantoalue on laajimmillaan käsittänyt noin 95 hehtaaria. Tuotantotoiminnan jatkumisen salliminen ilman lupaa vuoteen 2011 saakka on siis ollut ympäristökeskuksen harkintavaltainen päätös. Tuotannolle olisi voitu aiemmin vaatia myös vesioikeudellista lupaa vuoden 1961 vesilain 1 luvun 19 §:n nojalla tilanteessa, jossa vesistöjen pilaantumisen vaara on mahdollinen. (Korkein hallinto-oikeus 2015a, 7.)

⁷ Koska MVHY:n asema Martinjärven liikkeessä on niin keskeinen, käytetään MVHY:tä ja Martinjärven liikettä tässä tutkimuksessa pitkälti toistensa synonyymeinä. Viitaus Martinjärven vesienhoitoyhdistykseen korostuu etupäässä liikkeen institutionaalisissa jalanjäljissä, siis esimerkiksi ELY-keskukselle toimitetussa vireillepanossa ja AVI:lle laadituissa Kalmunevan ympäristölupahakemuksen muistutuksissa. Yhdistys paikantuu fyysisesti Martinjärvelle, ja sen kahden ranta-asukkaan ja ydinaktiivin – martinjärveläisten – yhteistyöhön, kun taas liikkeeseen voidaan katsoa kytkeytyvän myös muita, liikeverkoston tavoittamia toimijoita, näistä tärkeimpänä MVHY:n hyödyntämiä kuormituslaskelmia tuottanut diplomi-insinööri. Ajallisesti Martinjärven liike sijoittuu etupäässä Kalmunevan kiistan aikaisiin tapahtumiin, kun vesienhoitoyhdistys taas on edelleen aktiivinen toimija.

⁸ Tätä ennen asukkaat olivat yksityishenkilöinä tehneet aloitteen järven kunnostuksesta vuonna 2009 (LSS AVI 2013a, 14).

myötä kasvanut merkitys virkistyskäytölle ja matkailulle, ja mökkiläiset saivatkin pian kutsun neuvotteluihin ELY-keskuksen, Keuruun kaupungin, Vapon, Metsäkeskuksen sekä UPM:n kanssa. (Yle 2011a.)

Martinjärven alueella on Kalmunevan lisäksi vanhoja metsäojituksia, mutta MVHY:n ja mökkiläisten epäilyt Suo- ja Martinjärven tilan heikkenemisestä kohdistuivat ensi sijassa turvetuotantoalueeseen. Ongelman syistä ei ollut selkeää tutkimuksellista näyttöä, ja sekä metsäteollisuus että Vapo vakuuttivat päästöjänsä olevan hallinnassa. ELY oli tarkastanut Kalmunevan vesiensuojelurakenteet kesällä 2010, todeten niiden olevan kunnossa. Kokouksessa Vapo kuitenkin ilmoitti vielä tehostavansa vesienkäsittelyä rakentamalla alueelle laskeutusaltaiden oheen, vanhan hakepadon korvaajaksi, kiintoainetta ja ravinteita pidättävän kosteikon. (Yle 2011a; Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2013, 4.) Viranomaisten mukaan kosteikko täyttää vesiensuojelurakenteena BAT-standardin vaatimukset, eli on parasta saatavilla olevaa teknologiaa. (LSS AVI 2013a, 15.)

MVHY:n aktiivit eivät olleet tilanteeseen tyytyväisiä eivätkä luottaneet kosteikon tehoon järven tilan kohentamiseksi. Ranta-asukkaiden toistuvissa valituksissa tuotantoalueen päästöistä korostettiin erityisesti tulva-aikojen vahingollisuutta, kun suuret vesimassat pyyhkäisevät yli riittämättömien rakenteiden, tempaisten kiintoaineet, humuksen ja ravinteet mukanaan. Huhtikuussa 2011 ELY-keskus ohjeistikin Vapoa tehostettuun päästötarkkailuun tulvakauden aikana. ELY-keskus myös suoritti näytteidenottoa alueen laskuojasta heinäkuussa 2011. (KESELY 2013, 4, 8.)

Vapon aiemmat, konsulteilta tilatut päästöjen arviot perustuivat niin sanottuihin ominaiskuormituslukuihin – turvetuotantoalueen koko kerrottuna alueen keskiarvoisella kuormituksella. Keskiarvoinen kuormitus saadaan mitattavan alueen ja muiden läheisten tuotantoalueiden näytteistä. Näytteiden ottoajalla ja –välillä on merkitystä, sillä esimerkiksi kevättulvat ja rankkasateet voivat harvaan otetuissa mittauksissa jäädä huomiotta. (Finér ym. 2020, 17; Suomen Luonto 2015b; LSS AVI 2013a, 47.) Ominaiskuormituslukuihin perustuen Vapo ilmoitti Kalmunevan vuotuisiksi kiintoainepäästöiksi vuonna 2009 noin 1658 kiloa, jonka arvioitiin AVI:lle toimitetussa ympäristölupahakemuksessa pienenevän kosteikon käyttöönoton myötä noin 1404 kiloon. (Vapo 2011, 10; Yle 2011a.) Määrä on varsin vähäinen. ELY:n ohjeistaman tarkemman päästötarkkailun sekä laskuojasta otettujen näytteiden perusteella päästöarviot kasvoivat kuitenkin äkkiä moninkertaisiksi. Vähäiset kiintoainemäärät olivat herättäneet erityisesti vesistöaktiivien huomion, ja MVHY:lle päästölaskelmat suorittanut diplomi-insinöörikin päätyi lupahakemuksen lukuja huomattavasti suurempaan arvioon. (Koppinen 2014, 7–8; Suomen Luonto 2015b.) Vapo

joutuikin toimittamaan asiasta lisäselvityksiä, ja AVI:lle ilmoittamissaan uusissa luvuissa kiintoainearviot olivatkin kasvaneet selvästi, noin 9400 kiloon. (KESELY 2013, 8, 12; LSS AVI 2013a, 3, 46–47.)

5.2 Kalmunevan vesienhallinta pettää

Kesällä 2012 Kalmunevalle valmistui BAT-teknologian mukaisena vesienkäsittelyrakenteena mainostettu kosteikko, jonka oli määrä tuntuvasti suodattaa alueen kiintoainepäästöjä (LSS AVI 2013a, 15; Yle 2013a). MVHY:n mukaan kyseessä oli kuitenkin lähinnä alueelle kaivettu kuralätäkkö, jonka toimivuus päästöjen pidätyksessä arveltiin jopa edellisiä rakenteita huonommaksi; aktiivien kesällä ottamat, kosteikkoa edeltävät ja sen jälkeiset vesinäyteparit osoittivat yhdistyksen mukaan päästöjen vain kasvaneen. Suodatuksen toimimattomuutta tukivat aktiivien mukaan myös jätevesien pitoisuuksia mitanneen Nab Labsin avoimen datan korkeat lukemat sekä otetut valokuvasarjat, joissa havainnollistui tuotantokauden päätteeksi kosteikon pohjalle pidättyneen aineksen katoaminen seuraavana keväänä. (LSS AVI 2013a, 24–25; Alanko 2016.) MVHY toimittikin asiasta ELY-keskukselle lokakuussa 2012 kirjallisen vireillepanon, jolla vaadittiin tuotantoalueen toiminnan välitöntä keskeyttämistä. Vaatimuksissa korostuivat vesienkäsittelyn toimimattomuus, rakenteiden koon riittämättömyys suurten virtaamien varalta sekä Vapon raporttien alimitoitus jätevesien virtaamasta. Vapo olikin toukokuuhun 2012 saakka mitannut virtaamaa ELY-keskuksen ohjeiden vastaisesti ämpärillä – ohjeistuksen mukaan arvio tuli suorittaa jätevesiä pumppaavan pumpun tehon ja käyntiajan pohjalta. (KESELY 2013, 2–3, 8.)

Kevät 2013 toi jälleen tulvat Kalmunevalle. Ranta-asukkaiden tuotantoalueelta tuolloin ottamat kuvat osoittivat vesimassojen ylimittaisuutta suodatinrakenteisiin nähden, ja MVHY:n asiasta lähettämät viestit viranomaisille sekä ELY:lle tehty yleisöilmoitus toivat ELY:n paikalle 22.4.2013 (KESELY 2013, 8; Alanko 2020). Tarkastuskäynnillä todettiin suodatinkosteikon olleen täysin veden alla, ja tuotantoalueen ja kosteikkojen vesien täten sekoittuneen keskenään. Kosteikolta vettä laskuojaan pumppaavan pumpun teho ei tilanteessa riittänyt, vaan vettä valui eteenpäin tuotantoalueen penkereen yli. Toukokuussa Vapo toimitti ELY:lle selvityksen tulvatilanteesta ja vesienkäsittelyrakenteiden häiriöstä. MVHY toimitti selvitykselle oman vastineensa – vireillepanonsa yhdistys oli uusiutunut tarkastuskäynnin jälkeen. ELY suoritti uusia tarkastuksia alueelle kesä- ja heinäkuussa, minkä jälkeen Vapo sekä MVHY toimittivat vielä lisäselvityksiä asiaan. (KESELY 2013, 2–4, 8–9.)

ELY antoi ratkaisunsa MVHY:n vireillepanoon heinäkuussa 2013. Keskus hylkäsi vaatimuksen

tuotantotoiminnan välittömästi keskeyttämisestä, mutta kielsi hallintopakolla Vapoa jatkamasta tuotantoa 16.8.2013 jälkeen. Turpeennosto sai siis jatkaa vielä kesän loppuun. Ratkaisussaan ELY katsoi, että Kalmunevan tapauksessa ei ollut kyse välittömän terveyshaitan tai muun merkittävän ja välittömän ympäristön pilaantumisen aiheutumisesta. Sen sijaan ELY:n mukaan edellytykset ympäristön pilaantumista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan kieltämiselle täyttyivät ympäristönsuojelulain 84 §:n nojalla.⁹ (KESELY 2013, 5–6.)

Perusteluissa nostettiin esiin, etteivät Kalmunevan vesiensuojelurakenteet eikä virtaamamittaus olleet tehostamistoimista huolimatta toimineet odotetulla tavalla. Lisäksi saatujen selvitysten perusteella katsottiin alueen kiintoainepäästöjen poikenneen merkittävästi siitä, mitä Vapo lupahakemuksessaan oli ominaiskuormituslukuihin nojaten ilmoittanut. Mittaukset osoittivat etenkin keväällä 2013 kuormituksen olleen erittäin suurta. (KESELY 2013, 7–9.) Päästöjen katsottiin vaarantavan Suojärven, Martinjärven sekä Ryönänkosken vesiensuojeluohjelman tavoitteen saada vesistöjen kunto tyydyttävästä hyväksi vuoteen 2021 mennessä. Ongelmia pahensi nostettavan turpeen pitkälle maatuneisuus ja hienojakoisuus sekä ojista ja laskeutusaltaasta veteen sekoittunut myös hienojakoinen savi. ELY:n kiellon oli määrä pysyä voimassa aluehallintoviraston antamaan ympäristöluvan ratkaisuun saakka. (KESELY 2013, 12–14.)

Vapo valitti ELY:n ratkaisusta Vaasan hallinto-oikeuteen (VHaO), joka 15.8.2013 antamassaan välipäätöksessä kielsi hallintopakopäätöksen täytäntöönpanon. Päätös siis salli Vapon väliaikaisesti jatkaa tuotantoaan Kalmunevalla, kunnes hallinto-oikeus tapauksen lopullisessa päätöksessä ratkaisisi asian pysyvämmin. VHaO antoi ratkaisunsa marraskuussa, hyläten Vapon valituksen ELY:n päätöksestä. Vapo määrättiin lopettamaan tuotantonsa 1.5.2014 mennessä, ellei Länsi-Suomen aluehallintovirasto ennen sitä ole myöntänyt Kalmunevalle ympäristölupaa. (KHO 2015a, 3; Yle 2013b.) Vapo ulotti valituksensa vielä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO), jonka 29.9.2015 antama päätös kuitenkin piti Vaasan hallinto-oikeuden ratkaisun ennallaan. Vapon mukaan toiminnan kieltämiselle ei ollut vesistön kunnosta johdettavia perusteita. Yhtiö näki hallintopakopäätöksen kohtuuttomana ottaen huomioon, ettei Kalmunevalta ollut vaadittu ympäristölupaa kuin vasta 2009, vaikka luvan vaatiminen olisi ollut mahdollista vuodesta 2001 eteenpäin. Päätöksen katsottiin myös, tarkoituksensa vastaisesti, nimenomaan vaarantavan vesistöjä vaikeuttamalla suon kuivatusvesien hallintaa ja vaurioittamalla rakennettua kosteikkoja. Oikeudet kuitenkin näkivät ELY:n toiminnan ympäristönsuojelulain näkökulmasta perustelluksi. Kalmunevalla ei ELY:n ratkaisun antamisen aikaan vielä ollut voimassa olevaa ympäristölupaa, joten toimintaa voitiin YSL 84 §:n nojalla säädellä

---

⁹ ELY myös huomautti ympäristönsuojelulain 5. pykälään nojaten, että toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi perillä toiminnan ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä sekä haittavaikutusten vähentämismahdollisuuksista.

pakkomääräyksin. (KHO 2015a, 6–8.)

5.3 Aluehallintovirasto sinetöi kiistan

Kuten ELY:n ja hallinto-oikeuksien ratkaisulistakin on luettavissa, kiistassa keskeiseksi oli muodostuva Länsi-Suomen aluehallintoviraston päätös ympäristöluvan myöntämisestä. Lupaprosessi alkoi Vapon toimitettua hakemuksen AVI:lle lokakuussa 2011, ja venyi lopulta kaksiosaiseksi Kalmunevan tuotantoalueen ympäristövaikutuksia koskeneiden tietojen muuttumisen vuoksi.¹⁰ Ympäristölupahakemus kuulutettiin uudelleen elokuussa 2013. (LSS AVI 2013a, 1; LSS AVI 2013b, 2.)

Korjatussa hakemuksessaan Vapo esitti alueen kiintoainepäästöiksi aiemmin mainitun noin 9400 kiloa vuodessa. Yhtiön mukaan kesällä 2012 valmistunut kosteikko edusti parasta saatavilla olevaa BAT-teknologiaa. (LSS AVI 2013a, 3–4.) Tällaisena Keski-Suomen ELY-keskus sen myös oli hyväksynyt. (LSS AVI 2013a, 15.) Kosteikko tulisi Vapon mukaan tehostamaan vesistöihin kulkeutuvan kiintoaineen pidättymistä, etenkin kosteikon kasvillisuuspeitteen lisääntyessä. (LSS AVI 2013, 49–50.) Myös tuotantopinta-alan pieneneminen tulisi pitkällä aikavälillä vähentämään päästöjä. Näkemystä vesien suodatusrakenteiden tehokkuudesta tukien hakemuksessa esitettiin, etteivät Suojärvi ja sen alapuoliset vesistöt ole kuormittuneet yläpuolisista turvetuotantoalueista kohtuuttomasti. Esimerkiksi Suo- ja Martinjärven sekä Ryönänkosken vesien liettymishaitta oli yhtiön esityksessä varsin vähäinen. (LSS AVI 2013a, 9–11.) Vapon näkemysten kanssa tietyin osin samansuuntaiseksi asetui Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) ja Jyväskylän yliopiston rahoittama selvitys, jossa Martinjärven pohjasedimenttejä verrattiin järveen, jonka alueella turvetuotantoa ei ole. (Geologian tutkimuskeskus 2014, 1–2.)

Lupahakemukseen annetussa muistutuksessaan MVHY odotetusti asetui vastustamaan ympäristöluvan myöntämistä. Yhdistyksen mukaan oli selvää, että järvien täyttymisen lietteestä aiheutti nimenomaan turvetuotanto, ja että Vapo on tahallisesti pimittänyt ja vääristellyt toimintansa ympäristövaikutuksia. Tätä perusteltiin etenkin yhtiön kiintoainepäästöarvioiden äkillisellä moninkertaistumisella vuonna 2011 sekä diplomi-insinöörin yhdistykselle laatimilla, ja ominaiskuormituslukuarviot kyseenalaistavilla, päästölaskelmilla. Myös ELY:n, Vapolle mittauksia suorittaneen Nab Labsin sekä MVHY:n itse ottamat näytteet Kalmunevan laskuvesistä osoittivat

---

¹⁰ Vapo mm. täydensi hakemustaan kuormituslaskelmilla ja kiintoainepäästöarvioilla kesäkuussa 2012 sekä elokuussa 2013

yhdistyksen mukaan korkeilla lukemillaan, etteivät Vapon arviot päästöistä voineet pitää paikkaansa. Vesienhallinta nähtiin erityisen kelvottomana silloin, kun sen parhaimmin olisi pitänyt toimia – tulvien ja rankkasateiden aikaan. (LSS AVI 2013a, 20–26, 56.) Esimerkiksi vuoden 2013 kevättulvien kiintoaineen bruttokuormitus oli Vaponkin mukaan huomattava, noin 6600 kg (LSS AVI 2013a, 48, 59). Ympäristölainsäädännössä olennaista BAT-standardia kosteikon osalta kyseenalaistivat yhdistyksen mukaan paitsi äärisääongelmat sekä aktiivien omat havainnollistukset kiintoaineksen pidättymättömyydestä, myös turvetuotannon valumavesien käsittelyä tutkineen Oulun yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen TuKos-projektin toteamus kosteikkojen kehnoudesta humuksen suodatuksessa. (LSS AVI 2013a, 24–26, 55–56.)

Martinjärveläiset vetosivat myös asukkaiden omakohtaisiin kokemuksiin. ELY:n teettämässä kyselyssä sekä MVHY:n omissa haastatteluissa ilmeni asukkaiden huoli ja mielipaha järven tilanteesta. Tumma ja samea vesi aiheutti kutinaa uudessa, eikä järvistä voinut enää ottaa vettä myöskään sauna-, talous- tai pyykkikäyttöön. Vanhojen ranta-asukkaiden arviot veden näkösyvyyden selvästä heikkenemisestä vuosikymmenten saatossa havainnollistivat myös ympäristöongelman vakavuutta. MVHY vaatikin muistutuksessaan Vapolle myös jo aiheuttamansa pilaantumisen korjaamista ja asukkaille aiheutuneiden kustannusten korvaamista. Tässä yhdistys vetosi KHO:n aiemmin antamaan päätökseen, jolla Vapo velvoitettiin kunnostamaan ja korvaamaan läheiselle Liesjärvelle aiheuttamansa haitat. Samalla vaadittiin Martinjärven valuma-alueen muidenkin turvesoiden lupaperusteiden uudelleenselvittämistä. (LSS AVI 2013a, 20–22.)

MVHY:n rinnalla ympäristöluvan myöntämistä vastustivat Keuruun kalastusalueen, Pihlajaveden osakaskunnan sekä lukuisat Suo- ja Martinjärven rantakiinteistöjen omistajien muistutukset. Näissä toistuivat monet keskeiset MVHY:n näkemykset, kuten syvä epäluottamus Kalmunevan vesienhallintarakenteiden toimivuuteen sekä Vapon esittämien päästöarvioiden paikkansapitävyyteen – myös Keuruun kalastusalue vetosi Vapon luvut kyseenalaistaneisiin diplomi-insinöörin laskelmiin. Muistutuksissa nousivat esiin erityisesti huoli vesien tilan kehityksestä ja tämän vaikutus muun muassa alueen kalakantoihin sekä luonnonsuojelun alueiden luontoarvoihin. Kiinteistöjen omistajat toivat esiin myös ympäristövahinkojen korjaus- ja korvausvaatimuksia. (LSS AVI 2013a, 28–40.)

Lausuntoja hakemukseen antoivat Keuruun kaupungin kaupunginhallitus, kaupungin ympäristönsuojelujaos sekä Keski-Suomen ELY-keskuksesta kalatalousviranomainen ja ympäristö ja luonnonvarat-vastuualue (LSS AVI 2013a, 13-20). Ympäristönsuojelujaos asettui lupaa vastaan, perusteena Vapon päästöarvioiden ja suodatinrakenteiden epäluotettavuus sekä tarve turvata alueen

Natura2000-verkoston luontoarvot. Myös kaupunginhallitus vastusti lupaa, esittäen samalla vaatimuksen laajemmasta kokonaisarviosta turvetuotannon vaikutuksesta Keuruun alueen vesistöreitteihin. (LSS AVI 2013a, 18–20, 53–54.)

ELY-keskuksen viranomaiset sen sijaan esittivät luvan myöntämistä määräaikaisena. Vapon alkuperäisen lupahakemuksen kohdalla voimassaolo esitettiin korkeintaan vuoden 2020 loppuun, mutta uusien selvityksien myötä, erityisesti vuoden 2013 kevättulvaan liittyen, ELY aikaisti takarajaesitystään vuoden 2016 loppuun. (LSS AVI 13, 18, 52–53.) Määräaikaisen luvan ehtona ELY esitti panostuksia vesiensuojelun tehostamiseen sekä vuotuista kalatalousmaksua kompensationsa kala- ja rapukannoille aiheutuvalle haitalle. Kuitenkin juuri alueen sulkeminen määräajan loputtua nähtiin keskeiseksi ratkaisuksi alapuolisten vesistöjen tilan parantamiseksi. ELY ei nähnyt Kalmunevan kosteikon toimineen odotetulla tavalla. Lisäksi kiinnitettiin huomiota Vapon poukkoileviin kuormituslukuihin – esimerkiksi pelkkä kevättulvan 2013 aiheuttama piikki oli moninkertainen aiempiin, ominaiskuormituslukujen mukaisiin, vuotuisiin päästöarvioihin nähden. ELY arvioikin Kalmunevan todelliset kiintoainepäästöt selvästi suuremmiksi, kuin vastaavien muiden alueiden keskimäärin. (LSS AVI 2013a, 14–18, 45–47.)

Aluehallintovirasto antoi päätöksensä 16.12.2013. Siinä Kalmunevan turvetuotantoalueelle myönnettiin määräaikainen ympäristölupa vuoden 2015 loppuun. Vapo määrättiin tehostamaan alueen kuivatusvesien käsittelyä sekä päästötarkkailuaan. Yhtiön tuli maksaa 600 euron vuotuinen kalatalousmaksu kalastolle syntyvien vahinkojen ehkäisemiseksi sekä asettaa 5000 euron vakuus ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen tai lupamääräysten muuttumisen varalta. Lisäksi määrättiin tehtäväksi selvitykset tuotannon Suo- ja Martinjärvelle sekä Ryönäkoskelle aiheuttamista liettymistä sekä virkistyskäyttöhaitoista. Näiden perusteella Vapon tuli panna vireille järven kunnostusta sekä vahinkojen korvaamista koskevat hakemukset 30.11.2014 mennessä. (LSS AVI 2013a, 67–71.)

Ratkaisussa painoi varovaisuusperiaate – ottaen huomioon kosteikon ajoittain huonon toimivuuden vesienkäsittelyssä sekä toisaalta alapuolisten vesien virkistyskäytöllisen ja Ryönäkosken Natura-statusen myötä ympäristöllisenkin arvon, ei vesienkäsittelyä voitu lukea parhaan saatavilla olevan tekniikan mukaiseksi. Kun tuotanto näin ollen pitkään jatkuessaan olisi aiheuttanut alapuolisen vesistön merkittävän pilaantumisen tai sen vaaran, ei edellytyksiä pidempiaikaiselle luvalla ollut. Määräaikaisen luvan katsottiin mahdollistavan tuotannon hallitun alasajon. (LSS AVI 2013a, 72–73.)

Vapo valitti AVI:n päätöksestä, ensin Vaasan hallinto-oikeuteen ja lopulta Korkeimpaan hallinto-

oikeuteen. Yhtiö vaati luvan jatkamista vuoteen 2022 asti. Lisäksi luvan määräykset alapuolisten vesien vahinkojen selvityksistä ja kunnostus- sekä korvaushakemuksista tuli poistaa. Myös asetettuja puhdistustehovaatimuksia tuli muuttaa. (KHO 2015b, 5–6.)

Vapon valitukset tuottivat niukasti tulosta. Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi vaatimukset, ja KHO pysytti ratkaisun pääosin ennallaan – muutosta tuli vain järven kunnostusta ja vahingonkorvauksia koskevien hakemusten vireillepanon määräaikaan, jota myöhäistettiin elokuun loppuun 2016. (KHO 2015b, 3–5, 12–13.)

6 MARTINJÄRVEN VESIENHOITOYHDISTYS

6.1 Verkostot

Kalmunevan kiistassa Vapon haastaneen kansanliikkeen keskuksen muodosti Martinjärven vesienhoitoyhdistys. Sen ydinaktiiveina kiistassa toimivat keväällä 2016 haastattelemani MVHY:n tuolloinen hallituksen jäsen Juhani Alanko sekä yhdistyksen puheenjohtaja Jarkko Nisula. Liikkeen vahvin *ydinverkosto* (Konttinen 1999) siis kutoutui näiden kahden ympärille. Kudelman tiiviiseen osaan voidaan lukea myös yhdistykselle päästölaskelmat tuottanut Jaakko Koppinen, jonka välityksellä liikkeen *täydentävään verkostoon* (ibid.) punoutui vuonna 2013 perustettu, turveliikhehdinnän laajempi osakaskuntien, kalastusalueiden sekä yhdistysten kattojärjestö *Pelastetaan reittivedet ry*¹¹ (Pelastetaan reittivedet 2020a). Nämä kolme puuhamiestä voidaan hahmottaa myös Kalmunevan liikkeen *toimijaverkostona* (Tilly 1984), sillä MVHY:n toiminnalle tärkeä resurssi olivat juuri Koppisen laskelmat, joiden tieteellinen vakuuttavuus voitiin *mobilisoida* (Tilly & Tarrow 2007) liikkeen ydinaktiivien viranomaisille suuntaaman argumentaation vahvistukseksi.

Pelastetaan reittivedet (PRV) on siis MVHY:n kytkös laajempaan, Keski-Suomen alueen turveliikhehdintään. Sen jäsenyhteisöistä MVHY:lle merkitykselliseksi nousi Kalmunevan kiistassa erityisesti *Keuruun kalastusalue*, joka varsin monikohtaisella ja perusteellisella muistutuksellaan Vapon ympäristölupahakemukseen asettui vahvasti martinjärveläisten tueksi Kalmunevan vastaisessa rintamassa (Pelastetaan reittivedet 2020a; LSS AVI 2013a, 28-31, 63-64).

PRV:n ja sen avaamien Keski-Suomen kontaktien ohella Martinjärveltä on kurotettu turvetaiston solidaarista kädenojennusta muun muassa Päijät-Hämeen Hartolaan, jossa paikallinen matkailuyrittäjä on loma- ja vakituisten asukkaiden sekä eri yhdistysten rinnalla noussut vastustamaan arvokasta Tainionvirtaa uhkaavaksi katsottua lähialueen turvetuotantoa (Elfvingren 2016, 8–10). Etelä-Savon Puulavedellä vastaava turvepainissa marinoitunut yhteistyökumppani taas on ollut *Puulan kalastusalue* (Yle 2012b). Nämä tahot lukeutuvat MVHY:n täydentävään tai *suhdeverkostoon* (Tilly 1984), jonka keskeistä sisältöä on turvekiistelyyn liittyvä ajankohtaisten kuulumisten vaihto.

---

¹¹ Myös MVHY:n ydinaktiivit ovat alusta alkaen toimineet aktiivisesti PRV ry:ssä

Turvekiistat toteutuvat ensi sijassa ympäristökiistoina, joten myös ympäristöjärjestöt ovat olleet Martinjärven aktiivien suhdeverkoston leviämislle varsin luonnollinen suunta. Sinne solmituista yhteyksistä näyttävät korostuneen erityisesti Suomen luonnonsuojeluliiton kontaktit, joita MVHY:lle ovat etenkin liiton puheenjohtaja sekä SLL:n paikallisyhdistys *Keurusseudun luonnonystävät*. Myös soidensuojelussa ja turvekiistoissa kokemusta kartuttaneen SLL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa on ollut yhteistyötä. SLL on tarjonnut martinjärveläisille ennen kaikkea ajankohtaisen tiedonvaihdon ja toiminnan suunnittelun kanavan – yhteyttä on pidetty muun muassa sähköpostiringin välityksellä. Tähän ringiin on luonnonsuojeluliiton edustajien ohella kuulunut Pelastetaan reittivedet ry:n aktiiveja sekä erään keskisuomalaisen kunnan, turvekysymyksissä profiloitunut, ympäristösihteeri. Martinjärveläiset ovat käyneet myös SLL:n tilaisuuksissa puhumassa sekä osallistuneet paikallisyhdistyksen järjestämiin soiden ennallistamistalkoisiin.

Vertaiskokemustiedon ohella myös professionaalisen luonnontieteellisen tiedon ja sen myötä vakuuttavuuden kartuttaminen näyttäisi nousseen martinjärveläisten keskeiseksi intressiksi suhdeverkostojen rakennettaessa. Tästä kertovat kontaktit Helsingin yliopistoon sekä Suomen ympäristökeskukseen. Näiltä tahoilta MVHY on saanut näkemyksiään tukevia lausuntoja, joiden painoarvoa yhdistys hyödynsi esimerkiksi aluehallintovirastolle antamissaan muistutuksissa (LSS AVI 2013a, 26, 57). Huomionarvoisesti tiedon kontakteina mainittiin myös kiistan vastapuolelle, tai ainakin jakolinjojen harmaalle alueelle, sijoittuviksi katsottuja yksityishenkilöitä:

”Sit me on saatu muuta asiantuntijatietoa niinku henkilöiltä, jotka ei oo halunnu nimeään kuitenkaan tässä julkisuuteen. [--] sanotaan vaikka näin, että he toteaa, että jos tämmösiä asioita menee tuolla Vapolla väärin korviin, niin työnsaanti tällä alalla on aika mahdotonta täällä sen jälkeen. Että tämmösiäkin ihmisiä on [--] että antavat meille tietoa tavallaan. [--] pyynnöstä ovat kertoneet jotakin, mutta ei oo sitten saanu kertoa että kuka sen on kertonu.”

J.N. 2016

Kaiken kaikkiaan vesienhoitoyhdistyksen suhdeverkosto ehti kasvaa kiistan aikana varsin laajaksi ja monipuoliseksi, kattaen yhteydet mökkinaapureista aina Helsingin yliopiston tutkijoihin. Keskeisin toimijaverkosto kutoutui kuitenkin yhdistyksen kahden ydinaktiivin välille, ja tämän yhteyden sujuvuus ja tehokas vuorovaikutus piti viime kädessä koko liikkeen kamppailua yllä:

”[--] mutta kaikkee apuu on koitettu käyttää kynsin hampain mitä on ollu olemassa [--] ja ahdisteltu ihmisiä kysymyksillä ja näinpäin pois, mutta ehkä jos ihan tältä ruohonjuuritasolta

aattelee, niin kyllä meillä on paras apu ollu toisistamme. Mä vähän luulen ettei tässä kumpikaan yksin ois, kyllä veto ois loppunu jo aikoja sitte”

J.A. 2016

6.2 Toimintakeinot – turveliiikkeen kampanjat viranomaisten ja yleisön tietoon

Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen toiminta Kalmunevan kiistassa ei keinovalikoimaltaan muodostanut juuri poikkeusta turvekamppailujen institutionalisoituneeseen jatkumoon. Edellä esitellyistä viranomaispäätöksistä voimme nähdä, kuinka yhdistys on kamppailussaan hyödyntänyt lukuisasti niitä kanavia, joita eri instituutiot kansalaisyhteiskunnalle tarjoavat. Martinjärven kunnostusaloitteen teko keväällä 2011, vireillepano Kalmunevan alueesta ELY-keskukselle lokakuussa 2012 sekä aluehallintovirastolle annetut muistutukset Vapon ympäristölupahakemukseen ovat toimia, joilla MVHY *mobilisoi* (Tilly & Tarrow 2007) voimavarojaan ympäröivän regiimin *mahdollisuusrakenteita* (ibid.) pitkin. Etenkin yhdistyksen pitkät muistutukset Vapon ympäristölupahakemukseen voi lukea martinjärveläisten viranomaisille esittämien lukuisten näkemysten eräänlaisena kokoomaesityksenä, vaatimusten lopullisena manifestaationa, johon on toden teolla satsattu, eli, kiistelyn politiikan kielellä, mobilisoitu yhdistyksen resursseja mahdollisimman kattavan ja vakuuttavan esityksen, *kampanjan* (ibid.), muotoon.

Viranomaiskanavien ohella MVHY on viestinyt kampanjaansa ja sen sisältämiä *kehystyksiä* julkisuuteen myös median välityksellä. Ahkera esilläolo eri medioissa – lehtien mielipidepalstoilla, radiossa ja jopa televisiossa – osoittavat aktiivien selvästi sisäistäneen, kuinka tärkeää ympäristökamppailuissa on ottaa itse osaa kiistan diskursiivisten representaatioiden luomiseen ja muokkaamiseen, ei vain jättää konfliktin julkista määrittelyä muille. Julkisuuden nähtiin tarjoavan paitsi kanavan yleisön saavuttamiseen, myös vipuvartta puolueellisiksi katsottujen viranomaisten lausuntojen ja päätösten kampeamiseen Vapoa vähemmän suosiviksi:

”Tän toiminnan ainoa mahdollisuus on siinä et se on mahdollisimman julkista ja siel on ympäristöhallinnossakin niinkun semmonen ajatus että nyt jos mä teen oikeen huonon päätöksen ni mä saan tästä aika paljon negatiivista julkisuutta. Sitä ne ei halua. Et se on ainut tapa millä ne voi saada tekemään oikeen päätöksen, on niinkun uhka tällasesta ikävästä julkisuudesta.”

Martinjärveläisten mielipidekirjoituksia Kalmunevasta sekä turvetuotannosta ja –politiikasta yleisemminkin ovat julkaisseet muun muassa Keskisuomalainen, Helsingin Sanomat sekä Turun Sanomat. (Keskisuomalainen 2012a; Helsingin Sanomat 2014; Turun Sanomat 2011.) Kirjoitukset ovat olleet sekä liikkeen omia avauksia aiheesta, että vastauksia turvetuotantoa ja sen vesienhallintateknologiaa puoltaneisiin ulostuloihin (Keskisuomalainen 2012b; 2013; 2014; 2015a). Lehtikirjoitukset ja niihin sisältyvä julkisuuden painoarvo avautuivat aktiiveille välineenä vaikuttaa paitsi yleisöön, myös vastapuoleen siten, että liikkeen oma poliittinen pelivara kiistassa mahdollisesti kasvaisi:

”Mä oon [--] aina välillä [--] niitä Keskisuomalaiseen tuupannu, että vaikei niitä kukaan muu lukis, niin ne menee just oikeille ihmisille, jotka niitä lukee, ja ärsyyntyy kenties ja tekevät taas jonkun seuraavan virheen ja niin siinä monta kertaa on käynytkin. Ne on vähän ollu sellasia provokatiivisia”

Martinjärven aktiiveja on myös haastateltu turpeen vesistökiistoista kertoviin laajempiin juttuihin ainakin Kauppalehteen, Iltalehteen ja Apu-lehteen (Kauppalehti 2012; Iltalehti 2018; Nisula 2016). Vesistökiistoihin on sukeltanut myös Ylen tutkivan journalismin MOT-ohjelma jaksollaan *Valtio pilasi järveni*. Ohjelmassa vierailaan Martinjärven lisäksi turvekiistelyn yhtenä polttopisteenä aiemmin mainitulla Puulan Siikavedellä sekä Keski-Suomen Saarijärvellä. Ääneen pääsevät Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtajan, silloisen ympäristöministerin sekä Vapon edustajien ohella MVHY:n Alanko ja Nisula. (Yle 2011b.) Omassa haastattelussani martinjärveläiset mainitsivat esiintyneensä myös radion Ykkösaamussa sekä Keski-Suomen paikallisuutisten lähetyksessä.

Erityisen mielenkiintoinen julkisuuden haltuunotto turveliikkeen käymän kiistelyn ja kehystysten esiin nostamiseksi on syksyllä 2015 julkaistu fiktiivinen televisiosarja *Pintaa syvemältä*. Juhani Alanko toimi ohjelman toisena käsikirjoittajana, ja sarjan tapahtumat ovat ottaneetkin vahvasti vaikutteita Kalmunevan kiistasta. (Yle 2015a; 2015b.) Sarjaa odotetusti kiiteltiin luonnonsuojelupiireissä, ja Suomen luonnonsuojeluliitto myönsi sille ympäristöpalkinnon vuonna 2016 (Yle 2015a). Turvetuotannon puoltajissa ohjelma taas nostatti voimakasta kritiikkiä, johon yhtyivät myös muutamat Perussuomalaisten kansanedustajat (Kaleva 2014). Sarjan voi siis katsoa onnistuneen etenkin turvekiistelyn laajentamisessa julkisuuteen. Alankon turpeen vesistökonfliktien

filmatisoinnit saivat jatkoa keväällä 2018, kun Martinjärven naapurivesiin sijoittuva dokumenttielokuva *Valtio vs. Liesjärvi* esitettiin Keuruun Pihlajavedellä (Suur-Keuruu 2019).

Näkemyksiä on tuotu esiin myös välittömämmin, erinäisissä yleisötilaisuuksissa. Pihlajavedellä on Kalmunevan kiistan kiihkeimpinä vuosina järjestetty *Martinjärven päästöpäivä*-tapahtumaa, jossa puheenvuoroja ovat päässeet pitämään niin viranomaiset, Vapon edustajat, kuin vesistöaktiivitkin. (Alanko 2016; Keskisuomalainen 2012b; Selänne 2012.) Vastaavanlainen tilaisuus on Etelä-Savon Puulaveden ympäristöhaasteita käsittelevä *Puula-foorum*, jonne martinjärveläiset mainitsivat saaneensa puhujakutsun. Myös ympäristöministeriön turveteollisuuden vesiensuojelupäivät ovat olleet ajatusten esittämisen areenana. (Länsi-Savo 2018; Alanko 2016.) Kiistelyn ja kehystysten julkisuuden vahvistamisen mahdollisuus on Martinjärvellä huomattu myös yleisötilaisuuksien kohdalla:

”Mä oon ollu ympäristöministeriössä turveteollisuuden vesiensuojelupäivillä puhumassa ihan mulle varatun puheenvuoron mut sitte mä oon käyny näissä turvetuotannon vesiensuojelupäivillä laukomassa ajatuksiani ihan pyytämättä.”

J.A. 2016

MVHY:n runsas ja monipuolinen julkisuuden hyödyntäminen osana pyrkimyksiä vahvistaa omaa kehystystä osoittaa yhdistyksen molempien aktiivien hallitsevan *liikeviestijän* roolin. Kuten edellä kerrotusta muistamme, vaikuttavat liikeviestijän kyvyt ja toiminta merkittävässä määrin siihen, millaiseksi ympäristöongelmien *määrittelyvallan* kannalta olennainen julkisuus liikkeen kehystysten kannalta muokkautuu (Eyerma & Jamison 1991, 101; Väliverronen 1994, 17–19). Aineiston perusteella on tulkittavissa, että MVHY:n liikeviestiminen onnistui tuomaan vahvasti esiin, julkisuuteen, Kalmunevan turvetuotannon vastaisen liikkeen kehystyksiä konfliktista – keskiössä on ollut kiistan ja kiistelevien asetelmien nostaminen ja esilläpito mahdollisimman laajasti eri median kanaviin ja kolmannen osapuolen, yleisön tietoisuuteen, ei välttämättä niinkään vastapuolen, *toisen*, vakuuttaminen MVHY:n näkemysten kannalle.

Vastapuoleksi, tai ainakin vastapuolen myötäilijöiksi, luettujen viranomaisten vakuuttamiseen sen sijaan tähdättiin regiimin mahdollisuusrakenteita, institutionaalisia vaikutuskanavia, hyödyntävissä formaaleissa kontakteissa viranomaisiin – ELY-keskukselle tehdyssä vireillepanossa Kalmunevan sulkemisesta sekä AVI:lle laadituissa muistutuksissa Vapon ympäristölupahakemukseen. Myös näihin kampanjoihin liittyneet lisäselvitykset sekä epäformaalimmat yhteydenotot viranomaisiin,

kuten sähköpostikeskustelut Kalmunevan kevättulviin liittyen, ovat luettavissa osaksi vastapuolen vakuuttamiseen pyrkivää toimintaa:

”[--] meidän käytettiin kaikki mahdolliset keinot tän prosessin aikana, jotta Ely-keskuksesta tulis mahdollisimman totuudenmukainen [--] lausunto tätä lupaa varten. Koska jos se ois mennyt normaalin kaavan mukaan, ni sieltä ois tullu sellanen lausunto, että kuokkikaa niin kauan ku haluatte. No nyt sieltä tuli, [--] ensin vuoteen 2020 ja sit seuraava lausunto [--] 2016 vuoden loppuun. [--] Mutta että se ei tullu helposti sieltä Ely-keskuksesta. Eli aika paljon faktoja meidän piti viedä sinne ja jopa painostaa, että osaisivat tehdä oikean ratkaisun. Ni se oli niinkun yks [--] iso työ koko tän prosessin aikana [--] Ja ehkä siitä kertoo jotain [--] että se virallinen kirjeenvaihto tosta ympäristöluvasta ja mitä siihen on liittyny, [--] on vähän yli neljä kiloo paperia. Ja sitte on muutama sähköposti sen lisäksi. [--] kyl se vaati aika perusteellista työtä et me ei laitettu sinne mitään oletuksia, eikä puolittaisia ajatelmia vaan kaikki piti tutkia loppuun saakka.

J.N. 2016

7 KALMUNEVAN KIISTAN KEHYSTYS

7.1 Mökkiläiset Goljatia vastassa – konfrontaation rajanvedot

Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen kiistelevän toiminnan ja vaatimusten ensisijaisena kohteena ja konfrontatiivisen kehystyksen perimmäisenä *toisena* (Touraine 1981) on helppo nähdä Vapo Oy. Valtionyhtiön katsottiin turvetuotannollaan ja lyhytnäköisellä voitontavoittelullaan muodostavan kiertelemättömän, keskeisen uhan ja ristiriidan vesiensuojeluyhdistyksen tavoitteille:

”[--] kyllähän se on yksinkertainen vanhanaikainen taloudellinen intressi eli miten saada luonnosta riuhtastua taloudellista voittoa mahdollisimman pienin panoksin. Siitähän tässä on kysymys [--] että vesiensuojelu on heille kustannuserä joka tarttee pitää mahdollisimman pienenä.”

” [--] turpeen pöyhiminen ja vesien suojele, ne on keskenään antagonistisessa ristiriidassa”

J.A. 2016

Kysyttäessä tarkemmin martinjärveläisten näkemystä Kalmunevan kiistan pääosapuolista, piirtyivät vastaukset kuitenkin pelkistettyä MVHY:n ja Vapon vastakkainasetelmaa selvästi laajemmalle kankaalle:

”No, toinen puoli on Martinjärven vesienhoitoyhdistys ja [--] Suomen valtio. Jos yksinkertastaa. Voidaan sanoa myöskin, että ympäristöhallinnon ja Vapon yhdistetty joukkue. [--] Daavid vastaan Goljat.”

J.N. 2016

Vertaus Daavidiin ja Goljatiin hahmottelee siis kuvaa hyvin epätasaväkisistä kiistelystä osapuolista, ja resursseiltaan miltei ylivertaisen massiivisesta vastapuolesta, *toisesta*. Tähän toiseen lukeutuvat valtionyhtiön ohella siihen läheisesti linkittyväksi katsottu etujärjestö- sekä laajemmin valtakunnan politiikan päätöksenteon koneisto:

”[–] vastapuolihan on valtionyhtiö ja se toimii valtakunnan laajuisesti, se on yhtiö jonka toimintaa tukee, kannustaa ja koittaa vauhdittaa työ- ja elinkeinoministeriö ja se on, harrastaa erittäin voimakasta lobbausta esimerkiksi tuolla eduskunnassa [–] niillon Turveteollisuusliitto, nykynimeltään Bioenergialiitto joka ajaa tätä [–] Et siis kyllähän nää vastapuolen kytkennät koko valtionhallintoon on niinku raudanlujat [–] Ja mitä kansanedustajiin tulee ni he on että valtionyhtiö, että he kokee tän homman omakseen”

”Nii ne on opetellu nää vapon lobbareiden lauseet ulkoa. Et jos menee kansanedustajilta kysymään niin sieltä alkaa tulla se ihan sama teksti.”

J.A. & J.N. 2016

Lobbausresurssien ja kattavien poliittisten kontaktien nähtiin siis mahdollistavan turveteollisuuden voittaa kehystyksensä kannalle regiimin keskeiset vallankäyttäjät, huipulta alkaen. Etenkin Vapon rooli valtionyhtiönä ja turpeen merkitys kotimaisena energiavarana ja paikallisena työllistäjänä luettiin niiksi keskeisiksi kehystyksen valttikorteiksi, joilla turveteollisuus onnistuu varmistamaan päätöksentekokoneiston suosiollisuuden itselleen. Poliitikkojen ja virkamiesten vahvojen sidonnaisuuksien ja puolueellisuuden nähtiin ulottuvan eduskunnasta myös paikalliselle kuntatasolle. Erityisesti nostettiin esiin maaseutukunnissa vahva keskustapuolue turvetuotannon oikeuttajana ja työllisyysmielikuvan korostajana. Turvemyönteisyyden nähtiin hallitsevan myös ELY-keskuksen linjauksia ja päätöksiä siinä määrin vahvasti, että koko viranomaisen tulkittiin lähinnä työ- ja elinkeinoministeriön jatkeeksi sekä Vapon valheellisen ympäristöraportoinnin kumileimasimeksi. Samankaltaisen aseman uskottiin tavanomaisesti lankeavan myös kuntien ympäristösihteerien osalle, tosin kenties vastentahtoisemmin – ympäristösihteerit joutuvat usein paikallisen, turpeen etua ajavan hallintokurin puristuksiin eivätkä täten rohkene ottaa selvää kantaa turvetuotannon ympäristökysymyksiin.

Kokemus turveteollisuuden etuja puoltamaan viritetystä viranomais- ja valtiokoneistosta rinnastuu aktiivien kehystyksessä korruption. Näkemys näyttää syntyneen ja vahvistuneen nimenomaan Kalmunevan konfliktin myötä. Samalla korostuu oman toiminnan merkitys oikeudenmukaisuuden ajajana; kun luottamus alun perin puolueettomana pidettyihin viranomaisiin horjuu, jää jäljelle kansalaisten oma aktiivisuus ja valppaus:

”No sehän oli yks tavallaan kynnyks, mikä meidän piti ylittää, et piti niinku yksinkertaisesti käsittää, ettei oo niinku puolueetonta viranomaista tässä joka tavallaan heiluttais oikeuden

miekkaa silleen että ois mahdollista saada oikeutta normaalin viranomaiskäytännön kautta”

”[--] eli että jos valtionyhtiö katsoo oikeudekseen sotkea meidän mökkirannat ja viranomaisen katsoo oikeudekseen sitä puolustaa ni jotain täytyy tehdä.”

J.A. & J.N. 2016

Kokemus ympäröivän regiimin rajoitteista, siis viranomaisten puolueellisuudesta ja korruptoituneisuudesta on tässä siis tulkittavissa kiistelevää toimintaa lietsovaksi tekijäksi. Näin näyttäisi toteutuvan Tillyn ja Tarrowin näkemys kiistelevän kollektiivisen toiminnan dikotomisista lähtökohdista; sekä kritisoitavat rajoitteet, että avoimuudet kritisoivan toiminnan harjoittamiselle esiintyvät regiimeissä usein rinnakkain (Tilly & Tarrow 2007, 57–60). Toimintaympäristön kaksijakoisuus on pantu merkille myös Martinjärvellä:

”Se oli tietenki vähän vaikee asia ensi alkuun ku me oli pidetty [--] että semmoset korruptiovaltiot, ne on tämmöstä Venäjää että eihän meillä Suomessa [--] Ja jatkossa ku tää on ymmärretty ni se edelleenki aiheuttaa niinku skitsofreenista tilannetta sen takii että me asioidaan tällasten ELY-viranomaisten kanssa siltä pohjalta et he on ikäänkuin riippumattomia [--] et tässä on kokoajan niinku sellanen kahden totuuden maailma.”

J.A. 2016

Vastapuoleen, *toiseen*, sijoittuvat martinjärveläisten kehystyksen rajanluonnissa osin myös konsultti- ja tutkimusinstituutiot. Selkeimmin tähän luettiin Vapolle Kalmunevalta vesistökuormitusraportteja tuottanut Pöyry Oyj (Pöyry 2014, 103–104), jonka ominaiskuormituslukuihin koko konfliktin kenties perimmäisin kiistäminen kohdistui. Myös Kalmunevan kuivatusvesien pitoisuuksia mitannut, sittemmin Jyväskylän yliopiston ympäristötutkimuskeskuksen ostanut Nab Labs Oy sijoitettiin *toisen* puolelle – tässä tosin huomionarvoisena se, että martinjärveläisten Vapon näkemykset kiistävä kehystys rakentui osin juuri Nab Labsin mittauksen avoimelle datalle (LSS AVI 2013a, 24, 51; Uusiouutiset 2014).

Konsultti- ja tutkimusyritysten ohella myös työ- ja elinkeinoministeriön alainen Geologian tutkimuskeskus (GTK) nähtiin Vapolle tieteellistä selkänöjaa tarjoavana instituutiona. GTK:n väritys kiistan konfrontatiivisessa osapuolten hahmotuksessa vahvistui erityisesti keskuksen Martinjärveltä vuonna 2012 teettämän sedimentaatio selvityksen myötä. Selvityksen, tietysin varauksin ehdollistettu,

esitys siitä, että turvetuotannon vaikutuksesta Martinjärveen oli löydettävissä niukasti näyttöä, kehystettiin kiistan eri puolilla tietysti eri tavoin; Vapolla selvitys käännettiin osoitukseksi turvetuotannon kuormituksen vähäisyydestä, kun taas martinjärveläisille kyse oli jälleen eräästä yrityksestä legitimoida valtionyhtiön vilpillisyyttä näennäisellä tieteellisyydellä. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa, mutta MVHY:lle selvityksen ajoittuminen juuri Kalmunevan kiistan kiihkeimpään kuohuntaan sekä Vapon edustajilta kuullut puheet tutkimuksen tilaamisesta olivat selvä osoitus GTK:n puolueellisuudesta. Aktiivit myös arvostelivat tutkimusta pinnalliseksi ja metodeiltaan yksipuoliseksi (GTK 2014, 1–2; Iltalehti 2019; LSS AVI 2013a, 61–63.)

Tässä kohdin on tärkeä huomata, etteivät tiede- ja tutkimusinstituutiot kuitenkaan kokonaisuudessaan sijoitu *toisen* puolelle martinjärveläisten rajanvedossa. Liikkeen omaa *vasta-asiantuntijuutta* (Eyerma & Jamison 1991) nimittäin rakennettiin juuri Vapon näkemykset kyseenalaistaneella professionaalilla tiedolla ja tieteellisyyden auktoriteetilla. Tästä tarkemmin asiantuntijuuden luvussa.

MVHY:n toimijoita jaottelevassa kehystyksessä huomionarvoinen elementti on vielä lehdistön asema. Lähtökohtaisesti kyseessä on vastakkainasettelevan rajanvedon ulkopuolinen toimija, kanava, jonka kautta pyritään vakuuttamaan kiistelyn kolmatta osapuolta, ensi sijassa yleisöä. Huolimatta MVHY:n sangen runsaasta näkyvyydestä nähtiin median ajautuneen kuitenkin vaikutusresursseiltaan vahvan vastapuolen vetovoimakenttään. Tällöin turvetuotannon vastaisen liikkeen on tehtävä lujasti työtä kammetakseen tiedotusvälineiden mielenkiintoa kallistumaan myös omalle puolelleen:

”Mutta hämmästyttävän vähän tää tämmönen erikoisuus on niinku mitään mediaa kiinnostanu että se [--] puhuu niinku siitä että miten niinku turveteollisuus jollain tavalla hallitsee tota mediakenttää.”

”Iltalehdes on ollu parikin aika isoo juttua [--] niinkun näistä, mitkä me sitten ollaan saatu aikaseks silleen että sinne joutuu hiostaan sen seittemänsataa kirjettä ja tavallaan niinku vääntää rautalangasta toimittajille, jotka nyt ei tietenkään voi ymmärtää näitä asioita niinku lähtökohtasesti, mutta jotka on sitten yllättävästi paneutunu.”

7.2 Puhtaiden vesien ja virkistyskäytön puolesta

Kehystyksillään liikkeet paitsi luovat rajanvetoa vastapuoleen, myös rakentavat itselleen identiteettiä ja toiminnalle merkityksiä – siis erottamisen ohella myös yhdistävät (Eyerman & Jamison 1991, 101; Tarrow 2011, 142–144). Martinjärven vesienhoitoyhdistykselle kiistelevän toiminnan merkitys avautui ensi sijassa järven ranta-asukkaiden intressien, oikeuksien, puolustamisena. Vapon toiminnan takia uhattuna oli paitsi järven vesi ja sen virkistyskäyttö, myös ennen kaikkea rantakiinteistöjen taloudellinen arvo:

”[--] siis lähtökohta tietenki oli erittäin käytännöllinen ja ihan suoraanki niinku tavallaan rahaan ja omaisuuteen liittyvä, että [--] mikä motivoi oli se että katottiin että nää tonttien ja kiinteistöjen arvot putoo.”

”[--] me haluttas että meillä ois puhdas rantavesi ja et meidän kiinteistöjen arvot säilyy ja [--] Uimakelponen järvi ja muillaki jotka täällä käy niin olis niinku mukava ympäristö eikä olis rannat ja pyydykset täynnä kuraa jos kalastaa esimerkiks”

J.A. & J.N. 2016

Vapaa-ajan asutuksen ja vesistöjen virkistyskäytön asian ajaminen on siis se peruskivi, jolle martinjärveläiset toimintansa merkityksen ja oikeutuksen rakensivat. Samalla mökkiläiset ja virkistyskäyttäjät luonnollisesti myös muodostavat liikkeen keskeisen identiteettiryhmän, jota aktiivit *samankaltaisuuteen vetoamisella* (Tilly & Tarrow 2007) katsoivat ensi sijassa edustavansa.

Vaikka rantakiinteistöjen arvo koskettaa läheisimmin mökkiläisiä itseään, on siihen sisältyvä rahallinen aspekti yhdistettävissä laajemmin koko kuntatalouteen. Vapaa-ajan asukkaat ja vesien virkistyskäyttäjät sijoittuvat lähelle matkailuelinkeinoa, mikä on helppo kääntää vahvistamaan järvensä puolesta kampailevien mökkiaktivistien toiminnan ja vaatimusten oikeutusta. Turvetuotannon puoltajien argumentit paikallisesta työllisyydestä ja muista taloushyödyistä voidaan lyödä takaisin korostamalla taloudellisesti merkittävämmäksi katsotun matkailun roolia riutuvien maaseutukuntien elähdyttäjänä:

”Mut kuitenkin, mä sanon että tää tämmönen mökkiturismi on kuitenkin aika tärkeä juttu kun täältä kumminkin kaikki muut työt häipyy niinku pikkuhiljaa.”

”Jos aattelee vaikkapa tätä vapaa-ajan asutusta versus turvetuotanto mitä Keuruullekin jää veroeuroja niin aika painava on tuo toinen puoli. Et se jää jo, yhestä mökistä jää jo enemmän.”

J.N. 2016

Vesien virkistyskäytön ja mökkiturismin kanssa likeisiksi osuvat talouden ohella myös luontoarvot. Niinpä martinjärvelläkin ekologisten ja luonnon itseisarvon näkökulmien katsottiin vahvistuneen toiminnan aikana, vaikka alun perin kiistelyn kipinä syntyikin välineellisemmistä intresseistä. Samalla liikkeen identiteettinen itseymmärrys on lähentynyt luonnonsuojelujärjestöjä, kuten edellä mainittuja Suomen luonnonsuojeluliittoa ja sen paikallisyhdistystä.

Ekologiset näkökulmat näyttäisivät laajentaneen turvevastaisen toiminnan merkityksen kehystystä kestäväen kehityksen teemoihin; turve on menneen maailman takaperoinen energiaratkaisu, jonka alasajo hyödyttäisi paitsi mökkivesiä, myös ilmastoa, suoluontoa sekä, uusien, kestävämpien energiainvestointien myötä, myös paikallistaloutta. Samaan ekologisen modernisaation diskurssiin yhdistyy paikoin myös kriittisyyttä turpeeseen usein kytkeytyvään biotalouden ja -energian narratiiviin¹². Näitä teemoja yhdistys on pitänyt usein esillä myös lehtien mielipidekirjoituspalstoilla argumentoidessaan (Keskisuomalainen 2012a; 2013).

”Niin sehän on siis maailman surkein polttoaine, se pilaa järvet, se pilaa ilman, se pilaa suot. [--] Se on maailman takapajuisin tota polttoaine. [--] Ei voi olla tulevaisuuden polttoaine”

”[--] jos niinkun löytys niitä korvaavia energiamuotoja mut nythän se on niin et ei niitä löydy niin kauan ku tää turveteollisuus jyllää, se on niinku saamari tää öljyteollisuus maailmalla et eihän mikään [--] aurinko- ja muu päästötön energia niin eihän se kehity.”

”Ei oo enää turvetta, on bioenergiaa. [--] että ikään kuin sekkin [turve] olis uusiutuvaa ja

---

¹² MVHY:n ja PRV:n aktiivit ovat toisaalta puhuneet biotalouteen myös kuuluvan energiapuun käytön lisäämisen puolesta (esim. Keskisuomalainen 2015b). Linjaus on nähtävissä pyrkimyksenä vahvistaa turpeen korvaavaa vaihtoehtoa ja rajata turve ulos kestäväen biotalouden piiristä.

päästötöntä vaikka se ei oo kumpaakaan.”

J.A. & J.N. 2016

Huolimatta kehystyksen saamasta vihreästä väristä MVHY:n aktiivit eivät kuitenkaan katsoneet läheisesti edustavansa ympäristöaktivisteja tai puoluepoliittisesti esimerkiksi vihreitä. Tai ainakaan näiden ryhmien ei nähty yksin määrittävän turveliikkeen identiteettiä, vaan kyse on ensi sijassa kirjavasta joukosta mökkiläisiä ja virkistyskäyttäjiä, joita yhdistävät konkreettiset kokemukset turvetuotannon tuhoisista vaikutuksista lähivesiin:

”Totuus on kuitenkin se että joukosta löytyy joka väriä. Aktiivisuus lisääntyy ihmisessä ikään, säätyyn ja väriin katsomatta kun omassa mökkirannassa ei voi enää uida, vettä ei voida käyttää sanomiseen, kalanpyydykset peittyvät inhottavaan limaiseen törkyyn ja järvi alkaa täytyä lietteestä.”

Keskisuomalainen 2013

Asemoituminen virkistyskäyttäjiin ja ranta-asukkaisiin sekä paikallisen luonnon ja talouden kestävyuden esille nosto eivät kuitenkaan onnistuneet merkittävästi laajentamaan Martinjärven liikkeen *edustamisen vaatimusta* (Tilly & Tarrow 2007) varsinaisiin paikallisiin asukkaisiin. Paikallisasukkaiden tuki toiminnalle oli joko olematonta, tai jos sitä löytyi, ilmaistiin sen vähin äänin. Arkuuteen vaikutti aktiivien mukaan etenkin turvetuotannon esitetty merkitys paikallisten työpaikkojen kannalta sekä keskustan vahva asema maakunnissa. Varsinkin keskeneräisissä kiistakysymyksissä kynnys Vapon kanssa poikkiteloin asettumiseen on korkea. Vaikka yhteisiä intessejä katsottiinkin löytyvän, myönnettiin ero vaikenneiden paikallisten ja kiistassa kovinta ääntä pitävien vapaa-ajan asukkaiden välillä martinjärveläisten kehystyksessä selvästi:

”Ne ei kuulu samaan kategoriaan, paikalliset ja mökkiläiset. Mökkiläiset on lähinnä kaupunkien asukkeja jotka tulee tänne ja samaten paluumuuttajat. Niissä porukoissa on niinkun halu, vastustaa tämmöstä. Toimintaa mikä sotkee järvet. Paikalliset ihmiset on ollu täällä ikänsä ja tottunu tohon ja ne ei niinkun. [--] paitsi kun juttelet kahden kesken, [--] että ihan hyvällä asialla ootte mutta ei sille voi mitään. Se on niin iso se Vapo, että ette te sille mitään voi. Että kyllä te ihan hyvällä asialla ootte mutta että ei. Ihmiset ei halua sotkeentuu siihen, ei halua ottaa niinku kantaa julkisesti.”

”Se saattaa olla et tää niinkun kepulaisuus [--] Jotenkin mieltää, että se keskustapuolue edelleen on se maalaisliitto joka [--] pitää näitten harvaan asuttujen ihmisten puolia ja [--] kun keskustapuolue on niin aukottomasti turvepuolue [--] niin se aiheuttaa semmosen, vähän niinkun et öljyä laineille.”

J.N. & J.A. 2016

Paikallisten vaikenemisen vallia olivat martinjärveläisten mukaan raottaneet etupäässä Keuruun kalastusalueen ja luonnonsuojeluyhdistyksen väki sekä Pihlajaveden kyläyhdistys – näistä jälkimmäisen tuen arveltiin tosin vahvistuneen vasta kiistan ratkaisun jo varmistuttua mökkiläisten eduksi. Myös Keuruun kaupungin katsottiin MVHY:n toiminnan vanavedessä siirtyneen turvekriittiselle kannalle.

Kokemus tietynlaisesta eristäytyneisyydestä, liikkeen ryhmäidentiteettisen edustamisen kapeudesta sekä vastapuolen voimakkuudesta lienee vaikuttanut myös martinjärveläisten näkemykseen oman kamppailun vähäpätöisyydestä turveteollisuuden maanlaajuisen toiminnan rinnalla. Haastattelussa Kalmunevan tapausta ei edes mielletty varsinaiseksi konfliktiksi, johtuen osapuolten vaikutusvallan suurista eroista – Daavid ei kaatanutkaan Goljatia, vaan oli tälle lähinnä ohimenevä hidaste:

”Kun täs ei oo oikeen niinkun sellasia osapuolia [--] On Vapo, valtionyhtiö Vapo ja sitten on niinkun tällasia, pieniä vesienhoitoyhdistyksiä tai muita ni eihän ne oo oikeen semmosia relevantteja osapuolia mihinkään konfliktiin. Konfliktilla mä aattelin että se vois olla joku valtakunnallinen juttu [--] tää on enem tämmöstä paikallista [--] pienen mittakaavan. Tällä ei ratkasta mitään isoo asiaa.”

”[--] mehän ollaan vaan pieniä kiviä kengässä [--] pientä paikallista murhetta mut ei muuta.”

J.N. 2016

Toisaalta MVHY kehysti juuri oman aktiivisuutensa ratkaisevaksi Kalmunevan tuotantoalueen alasajossa – ilman heidän toimiaan turpeennosto olisi jatkunut vielä pitkälle seuraavaan vuosikymmeneen. Toiminnan merkitys ja turvevastaisen liikkeen vaikutusmahdollisuudet laajemmassa mittakaavassa yhdistettiin kuitenkin oleellisesti kamppailun laajentamiseen valtakunnalliseksi. Pienten kivien sijaan Goljatin voivat kaataa vain suurimmat polulle vieritetty

murikat.

7.3 Laajemman kansanliikkeen kumuja

Martinjärveläisten tavoitteet turvekiistelyn laajentamisesta valta- tai ainakin maakunnallisesti koordinoituksi kamppailuksi kytkeytyivät kiinteästi *Pelastetaan reittivedet ry:n* toimintaan. PRV:n perustamisen eräänlaisena inspiraatiotapahtumana voidaan nähdä MVHY:n sekä lukuisten eri kalastusalueiden, osakaskuntien ja vesiensuojeluyhdistysten yhdessä vuonna 2012 allekirjoittama valituskirjelmä Keski-Suomen kolmanteen vaihemaakuntakaavaan (Ympäristöministeriö 2014; Koppinen 2020). Ajatuksena oli alun alkaen yhdistää MVHY:n kaltaisia turvetuotantoa vastustavia paikallisia toimijoita ja siten kasvattaa turveliikkeen vaikutusmahdollisuuksia. Nykyään liike kattaa Keski-Suomen ohella myös kuntia Etelä-Pohjanmaalta sekä Etelä-Savosta. (Pelastetaan reittivedet 2018; 2020a.)

Martinjärvelläkin laajemman organisaation merkitys korostui taustatuen tarjoamisena pienille paikallisille vesienhoitoyhdistyksille ja kalastusalueille - pistemäisten turvekiistojen perustoimijoille - niiden kamppailussa Vapon ja virkakoneiston massiivista ”Goljatia” vastaan:

”Ja Vapohan haluaa varmasti tän pitääki tällasena. Se ei halua tästä mitään semmosta laajaa [--] liikettä. Sen on paljon helpompi toimia tämmösten pienten vesienhoitoyhdistyksiä tai kalastusalueiden kanssa kun niistä vielä yli 90 prosenttia saa todennäköisesti sillä ensimmäisellä lausunnolla [--] hiljaseks. Mitä Ely-keskuksesta tulee.”

”[--] kaikkien pikkujärvien pikkumökkiläiset, ne on niin yksin siellä, omilla tahoillaan, että ei ne tiedä eikä tunne ja sillä tavalla, että sen takia toi PRV tossa koittaa levittäytyä ympäri Suomen, että olis edes jonkinnäkönen tämmönen kattavuus että. Et on joku paikka mistä sitä apua saa ja tietoo”

J.N. & J.A. 2016

Paitsi päästömittauksiin ja viranomaisten kanssa toimimiseen liittyvän tiedon sekä yleisten kokemuksellisten neuvojen tarjoamisessa, Reittivedet-liikkeen tuen arvo nähtiin myös leveämpinä hartioina turvekiistojen julkisen määrittelyvallan köydenvedossa – yhdessä kalastuskunnat, vesienhoitoyhdistykset ym. kykenevät pitämään kovempaa ääntä Vapon toimista ja niiden

vaikutuksista vesistöihin. PRV julkaiseekin sivuillaan säännöllisesti turvekysymyksiin liittyviä ajankohtaisia avauksia ja kannanottoja (Pelastetaan reittivedet 2020b). Erityisesti turvetuotannon vesistövaikutuksia tuodaan esiin eri yleisötilaisuuksissa, kuten PRV:n koordinoiman *Järvipäivät*-projektin tapahtumissa (Järvipäivät 2020a; 2020b).

Vesistöjen virkistyskäyttäjiä ja mökkiläisiä laajemmin yhdistävä *edustamisen vaatimus* toteutuu martinjärveläisten kehityksessä siis ensi sijassa PRV:n muodossa ja toiminnassa. Kuitenkin myös MVHY:n aikaansaannoksissa Kalmunevan kiistassa nähtiin potentiaalia *ylikehyksisiin* (Benford & Snow 2000) rakennusaineisiin tuleville turveliikkeille. Korkeimman oikeuden päätöksellä sinetöity Kalmunevan alasajo Vapon suunnitelmia huomattavasti nopeammassa aikataulussa mainittiin haastattelussa useaan otteeseen ennakkotapaukseksi, jota PRV:n uskottiin voivan hyödyntää innostavana esimerkkinä. MVHY:n aktiivien mainitsemien yhteydenottojen perusteella on tulkittavissa, että myös vesienyhdistys itsessään on toiminnallaan noussut jonkinlaisen turpeen vesistökamppailun esikuvan tai tienraivaajan asemaan:

”Tossa justiin pari viikkoo sitten soitti tosta Ähtärin puolelta yhden järven rannalta kaveri ja. Oli niinkun numeron saanu ja he oli tekemässä muistutusta yhteen Vapon ympäristölupajuttuun ja mä sitte koittelin häntä auttaa”

”[--] tän lisäksi yks toinen ja se johti sit siihen et me käytiin Koppisen kanssa paikan päällä Alavudella. Ja saatiin heidät [--] liittymään PRV:hen. Ja siellä on ihan hirvee järvi heillä [--] mihin on laskettu kyllä sellaset määrät mönjää ettei hiljaa tosikaan”

”[--] mullekin on varmaan tullu kaks, [--] tää jälkimmäinen [--] se oli viime syksynä Joutsan puolelta muistaakseni. Sillon oli tää tv-sarja just ollu ja mä sitten taas yhteisen tuttavien kautta kuulin että mulla ois jotain tekemistä [--] niitten tapahtumien kanssa, otti yhteyttä [--] sen jälkeen mä sitten työnsin sen asian enemmän tonne PRV:lle ja sinne perustettiin vesienhoitoyhdistys”

J.A. & J.N. 2016

Siteerauksissa hahmottuu paitsi aktiivien vahva samaistuminen lähikuntien turvevastarintaan, myös kamppailujen yhdistämisen ja siten turveliikkeen laajemman edustamisen työnjaollinen delegointi ensisijassa PRV:lle. Kattojärjestön arveltiin kykenevän koordinoimaan ja levittämään liikettä omissa konflikteissaan kiireellisiä paikallistoimijoita tehokkaammin.

Turveliikkeen ylikehksisten merkitysten rakentamisen sekä edustamisen maantieteellisen laajentamisen painottuessa PRV:n toiminta-alueelle avautui Kalmunevan kiista MVHY:lle ennakkotapauksena ennen kaikkea yhdistyksen omassa toiminnassa. Martinjärveläiset pyrkivät hyödyntämään viranomaisten Kalmuneva-päätöksiä esittäessään hallintopakkohakemuksessaan ELY-keskukselle neljän muun Martinjärven yläpuolisen tuotantoalueen – Maja-, Tupa-, Loukku- ja Mustasuon – toiminnan keskeyttämistä. Kun vesiensuojelujärjestelmät oli viimein myönnetty toimimattomiksi Kalmunevalla, eivät ne MVHY:n mukaan voineet toimia vastaavankaltaisilla lähialueillaakaan. Näin Martinjärven liike pyrki siis aiemmilla saavutuksillaan raivaamaan kiistelevän toimintansa *institutionaalisia rajoitteita* (Tilly & Tarrow 2007) – viranomaisten koettua puolueellisuutta Vapon suuntaan – ja laajentamaan turveteollisuuden vastaisen kiistelystä maantieteellistä ulottuvuutta:

Me ollaan koitettu itse käyttää sitä siin mieles ennakkotapauksena et mehän on, me on hyökätty noita Liesjärven ja noita Vähäsuojjärven pohjoispuolisia soita vastaan koska [--] niitten soitten kuokittava turveaines on ihan samanlaista koska ne on vanhoja soita [--] Ja koska nää vesiensuojelulaitteet ei täälä toimi niin ei ne voi toimii sielläkään, tai olla riittäviä

J.A. 2016

ELY-keskus hylkäsi martinjärveläisten hakemuksen, ja valitetun päätöksen vahvistivat myöhemmin Vaasan hallinto-oikeus vuonna 2017 ja korkein hallinto-oikeus vuonna 2019 (korkein hallinto-oikeus 2019). MVHY:lle epäsuotuisasta lopputulemasta huolimatta Kalmunevan kiistan kehystäminen ennakkotapaukseksi eri yhteyksissä osoittaa MVHY:n kaltaisen kansalaistoimijan menestymisen merkitystä niin abstraktimmassa, ylikehksisessä, liikkeen laajentamisessa ja rohkaisussa, kuin myös käytännön toiminnan kynnysten ja rajoitteiden madaltamisessa.

Martinjärven liikkeen *diagnostinen* kehys (Snow & Benford 1988) Kalmunevan kiistasta on kysymykseen *mitä* vastatessaan alusta alkaen harvinaisen selkeä – mökkijärvet liettyvät ja täyttyvät mudasta, ja syyllinen ongelmaan on valtionyhtiö Vapo Oy:n järvien yläpuolella sijaitseva turvetuotantoalue (tai tarkemmin alueet). Kehyspaketti piirtää jo siis diagnostisesta lähtien vahvan kontrastin väreillä. Liikkeen poliittista puolta syventävässä *prognosisessa* (ibid.) kehyksessä konfrontatiiviset asetelmat laajenevat, kun valtionyhtiön toiminnan takana nähdään seisovan koko virkakoneisto, ELY-viranomaisista poliitikoihin sekä valtion tutkimuslaitoksiin. Prognosisessa täydentyä siis kuva kiistan osapuolten totaalista epäsuhdasta – toisella puolen vahingollista

toimintaansa vilpillisesti viherpesevä valtionyhtiö massiivisine valtiollisine taustatukineen, toisella taas lyhytnäköisen voitontavoittelun tuhot konkreettisesti, esimerkiksi lähivesien liettymisenä ja kiinteistöjen arvon putoamisena, kokemaan joutuvat mökkiläiset ja virkistyskäyttäjät. Mökkiläisten taloudelliset ja virkistyskäytölliset intressit saavat laajempaan yleisöön vetoavia elementtejä *motivoivassa* kehystämisessä (ibid.), kun liikkeen *symbolinen pakkaaminen* (Gamson & Modigliani 1989) liittyy turveteollisuuden haitankärsijöiksi myös puhtaan järviluonnon, holistisena ja itseisarvoisena. Kuten MVHY:n Jarkko Nisula asian mielipidekirjoituksessaan ilmaisee:

”Keski-Suomi on metsien ja vesistöjen maakunta. Näitä molempia aarteitamme on vaalittava huolella.”

Keskisuomalainen 2015b

Motivoiva kehystäminen lisää turpeesta luopumisen argumentaatiopakettiin myös energiapoliittisia suosituksia. Turve on takapajuinen ja monin tavoin kallis energiavara, jonka korvaaminen uusiutuvilla ja puulla paitsi säästäisi luontoa, myös piristäisi uusilla, edistyneillä ratkaisuilla paikallistalouksia vanhanaikaista turpeen kuokkimista enemmän.

Martinjärven liikkeen kehysten keskeiset elementit toistuvat ylikehyksisinä etenkin Pelastetaan reittivedet ry:n esityksissä. Keski-Suomessa ja sen naapurimaakunnissa turvetuotannon vaikutusalueelle sijoittuvia järviä ja paikallisia konfliktitapauksia riittää, mutta yhdistävinä tekijöinä niissä on turveteollisuuden haitallinen vaikutus vesistöihin sekä turvetuottajien pyrkimykset väheksyä ja salailia näitä vaikutuksia, usein poliitikkojen ja viranomaisten tukemana. Kärsijöinä ovat niin puhdas järvi- ja suoluonto, kuin näistä riippuvaiset virkistyskäyttö ja ranta-asukkaat sekä ekologisempaan toimintaan nojaavat elinkeinot. (Pelastetaan reittivedet 2013; Niemi 2014, 6–13.) Goljatin kuokkimiset ulottuvat laajalle. Kalmunevan ennakkotapaus kuitenkin osoitti, että tuo jättiläinen seisoo ”*mutajaloilla*” (J.N. 2016), ja valppaalla kansalaistoiminnalla se voidaan kaataa. Aktiivisella ja menestyksekkäällä kansalaisvaikuttamisella voidaan myös vahvistaa liikkeen kehystysten tukijoukkoa – esimerkiksi Keski-Suomessa lukuisat kunnat ovat, Keuruun ohella, päätyneet PRV:n mukaan turvekriittiselle kannalle (Niemi 2014, 16). MVHY on siis kiistelyllään osoittanut vastapuolesta erityisen heikkouden, leväperäisen vesistökuormituksen valvonnan, jota myöhemmissä kiistoissa voidaan hyödyntää.

Turveteollisuuden vesienhallintaratkaisujen toimimattomuus ja päästötarkkailun vilpillisuus ovat sisällöltään vahvoja kehystyksiä, joiden vakuuttavuus nojaa vahvasti professionaalisen

asiantuntijatiedon varaan, turvetuotantoa vastustavan liikkeen kykyyn rakentaa *vasta-asiantuntijuuden* positio (Eyerman & Jamison 1991). Martinjärvellä vasta-asiantuntijuuden haltuunotto ja Vapon uskottavuuden horjuttaminen perustui paitsi MVHY:n aktiivien omaan perehtymiseen ja käytännönläheisiin havainnollistuksiin, myös ulkopuolelta avuksi saatuun luonnontieteelliseen osaamiseen. Tästä seuraavissa luvuissa tarkemmin.

8 VASTA-ASIAANTUNTIJUUS

8.1 Maallikolle avautumattomat kuormitusraportit – Vapon illusatorinen määrittelyvalta

Kuten olen aiemmin esittänyt, Martinjärven liikkeen perimmäisin kiistäminen Kalmunevan kiistassa kohdistui Vapon näkemyksiin toimintansa ekologisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. Valtionyhtiön turpeennostossa nähtiin korostuvan vain kapeakatseiset voitontavoittelun arvot, jolle ympäristönsuojelu on täysin alistettu. Niinpä yhtiön omavalvontaan perustunut asiantuntijuus tuotantoalueensa päästöissä ei ymmärrettävästi herättänyt martinjärveläisissä kummoista luottamusta:

”Joku omavalvonta. Ni sehän on ihan yhtä tyhjän kanssa. Kuka yritys niinku valvoo itteänsä sillä tavalla että se saa omia tulojaan pienennettyä? Voittoja vähennettyä. Että, sehän on ihan absurdi ajatus että, mä oon verrannu aina sitä siihen että kansalaiset vahtis ite tuolla liikenteessä promillejaan ja ajonopeuksiaan.”

J.N. 2016

Tämän jo lähtökohdiltaan valheelliseen suuntaan taipuvaksi tulkitun toiminnan nähtiin saavan luotettavan ja virallisen tiedon leimansa ELY-keskusten ja Vapolle päästöarvioita tuottaneen Pöyry Oyj:n lausunnoissa ja esityksissä. Myös Martinjärvellä sedimenttitutkimustaan toteuttanut GTK laskettiin Vapon vilppiä vahvistaneisiin tahoihin. Turveteollisuuden intressit ovat toteutuneet martinjärveläisten mukaan myös tuotantoalueiden vesienpuhdistusteknologiaa koskevissa tutkimuksissa. Vastapuolen asiantuntijuuden auktoriteetisella jalustalla oli siis monta arvovaltaista tukijalkaa.

Arvovaltaisen ja ulkoisesti luotettavan taustatuen ohella martinjärveläiset arvioivat Vapon kyseenalaistamattoman määrittelyvallan vesistökuormituskysymyksessä perustuvan raporttien tarkoituksella monimutkaiseksi vaikeutettuun sisältöön. Esityksissä vilisevät luvut ja mittayksiköt ovat omiaan synnyttämään asiaan vihkiytymättömälle kuvaa huolellisesta työstä ja asiantuntemuksesta:

” [--] ne raportit on sen näkösiä et ku saat käteen et onpa perusteellinen ja on tehty huolellisesti tää työ. Et siitä tulee sellanen olo että nyt on kyllä tähän asiaan paneuduttu. Ja varmaan onkin mutta siis tarkoitus meidän mielestä pelkästään sotkee. Et se on sellanen perusteellinen tehosekotin et sä saat siitä sellasen asiantuntevan, [--] varsinkaan kun ei ymmärrä asiasta paljoo ku sitä rupee katteleen et kyllä on hyvin tehty et eihän tähän voi niinku vastaan sanoo.”

J.N. 2016

Sekavuuden on martinjärvenläisten mukaan tarkoitus paitsi tuottaa kuvaa perusteellisuudesta ja professionaalisuudesta, myös peittää alleen Vapon tarkoituksellinen vilppi valita intresseihinsä sopivat mittayksiköt ja laskentametodit kuormituslukujen näennäiseksi kutistamiseksi mahdollisimman pieneksi, ja siten valvontaviranomaisten silmiin hyväksyttäväksi. Siloiteltua kuvaa mahdollisesti rumentavaa informaatiota ei raporteissa ole varsinaisesti salattu, vaan esitetty se niin vaikeassa muodossa, etteivät vaikkapa viranomaisten aika ja resurssit välttämättä riitä niitä esiin kaivamaan. Näin raportointi täyttää ulkoisesti lain vaatimukset, ja luo pintakiiltoisen kuvan tehokkaasti hallinnassa olevista päästöistä. Aktiivien mukaan karu totuus kuitenkin paljastuu pintaa tarkemmin raaputtamalla:

”[--] ne vuosiraportit [--] niissä ympäristölupahakemuksissa, siellä sotketaan kaikki asiat toisiinsa, siellä on hyvin paljon niinku samaa suuruusluokkaa olevia lukuja mutta toinen voi olla vaikka kiloo vuodessa ja toinen kiloo tai milligrammaa per hehtaari per tunti, siis ihan mitä vaan. [--] ku sä otat oikeen kokoset luvut ja sitte vähän niinkun asiaan sopimattomat yksiköt ni sä saat ihan hyvännäköstä dataa rakennettua ihmisten silmiin. Mutta sitte ku asiaan tutustuu ja rupee tarkemmin kattoo että mitä tässä on ja mitä tässä loppujenlopuks kerrotaan ni ne voi olla jotain ihan muuta.

”Mut että eihän kukaan, siis aluehallintoviraston totanoinniin tuomari joka lukee sitä läpi niin eihän se rupee minkään kalkulaattorin, ku sitä ei oo suoraan sanottu sielä.”

J.N. & J.A. 2016

Raporttien monimutkaisuus ja valikoivuus sekä näiden vahvistama kuva Vapon ekspertiisistä on

omiaan paitsi vakuuttamaan, myös nostamaan maallikkotaustaisten kansalaisten kynnystä lähteä haastamaan yhtiötä sen toiminnan vaikutuksista lähiympäristöön. Tämän katsottiin olleen tilanne myös eräässä naapurikunnan konfliktitapauksessa, johon martinjärveläisiltä oli pyydetty tiedollista ja toimintaohjeellista apua:

”[--] olis niinkun ihan todella hyvät keissin ainekset saada se nurin mutta jos ei oo rutiinia lukee niitä [--] päästötarkkailutietoja mitä siitäkin suosta oli olemassa. [--] Niin silloin ollaan jo vähän heikoilla. Ja näistä ei tosiaankaan voi ihmisiä niinkun syyttää että nää asiat on vaan niinku tehty sellaseks että ihan niinku normaalilla yleistiedolla näis ei pärjää mitenkään.”

J.A. 2016

Turvekiistat näyttävät siis vahvasti asettuvan osaksi modernien ympäristöongelmien *professionaalistumisen trendiä*. Uskottavan kehystämisen ja määrittelyvallan saavuttaminen vaativat luonnontieteellisen osaamisen resursseja, joihin monilla ei ole pääsyä. (mm. Taylor & Buttel 1992.) Martinjärveläisten näkemyksissä Vapon määrittelyvalta turvekysymyksissä perustuu kuitenkin pitkälti asiantuntevan osaamisen illuusion luomiseen – monimutkaisilla ja valikoivilla raporteilla ja mittausmetodeilla sekä turpeen vaikutusvaltaisten tukijoiden arvovallalla yhtiön on onnistunut korottaa toimintansa kyseenalaistamisen ja *kiistämisen* kynnystä, jonka suojissa vilpin harjoittaminen voi jatkua, kriittisiltä tarkasteluilta turvassa. Määrittelyvallan kynnyksen ei siis nähty kohoavan minkään todellisten ansioiden ja totuudellisuuden varaan, vaan nimenomaan vilpin. Jättiläinen seisoi vain mutajaloilla, jotka sitkeästi vasta-asiantuntijuuttaan rakentavalla kiistelevällä kansalaisaktivismilla ovat horjutettavissa ja jopa kaadettavissa:

”Et eihän mekään, siis ku aattelee mua ja Jarkkoo, eihän meidän koulutustausta ja ikä viittaa siihen et meillä ois niinku. Mut näähän on aika selkeitä nää hommat ku niihin rupee perehtymään, jaksaa painaa niin kyllä ne sieltä tulee. Et se vaan se niiden mahti perustuu sellaseen yleishyötyyn et se on valtionyritys ja se valtava propaganda ja sitte se että koko virkakoneisto on niitten puolella ja [--] siellä on isot hartiakana”

J.A. 2016

8.2 Mökkiläisistä liikeintellektuelleiksi – turvekiistan kognitiivinen praxis

Martinjärveläisten lähtötilanne Vapon haastamisessa turveteollisuuden vahvasti hallitseamalla tiedon kentällä – turvetuotannon vesistökuormituksen arvioinnissa – ei vaikuttanut otolliselta. Turpeennoston kuivatusvesiä ja niiden puhdistusteknologiaa käsittelevä tutkimuskirjallisuus nähtiin vahvasti Vapon intressien värittämäksi, eikä hajanaisista, MVHY:n kehystystä tukevista asiantuntijalausunnoista katsottu saavan tarpeeksi tukea uskottavan vasta-asiantuntijuuden rakentamiseen, semminkin kun ne olisi tullut räätälöidä nimenomaan Kalmunevan olosuhteisiin sopiviksi. Jotta Vapon kehystys omasta tuotantoalueestaan voitiin uskottavasti kiistää, tuli alueeseen perehtyä itse, ja käytännön havainnoin ja itseopiskelulla kerryttää vasta-asiantuntemustaan. Millaiset Vapon mainostamat vesiensuojeluratkaisut, kuten Kalmunevalle rakennettu kosteikko, ovat käytännössä? Toimivatko ne reaali maailmassa niin kuin on luvattu? Itseopiskelu jalkautti aktiivit suolle:

”No se on niinkun pakko, [--] nää on semmosia paikkoja nää perkeleen suot ettei niillä kukaan, kukan tota noin oikeestaan kuleksi eikä kattele eikä tutki eikä tongi [--] Mitä koitettiin niinku kirjallisuus ja asiantuntijalausuntoo ja sillein ni. Nii jotenki ne niinku vaikutti semmosilta että pakko täs on niinku itte niinku lähtee tonkiin tätä hommaa myöski.”

”Kyllähän me siellä aika paljon aikaa vietettiin. Jo ihan et opittiin ees ymmärtään että mitä täs niinku tapahtuu.”

J.A. & J.N. 2016

Konfliktin edetessä Martinjärvellä harjaannuttiin siis maallikkomökkiläisistä kiistelyn aihepiirissä valveutuneiksi turveaktiiveiksi ja *liikeintellektuelleiksi* (Eyerman & Jamison 1991). Kiistelystä toteutui tiedollisen harjaantumisen prosessi, *kognitiivinen praxis* (ibid. 100–101). Martinjärven tapauksessa voimme erityisen hyvin havaita liikkeissä tapahtuvan henkisen kartuttamistyön kaksisuuntaisuuden (ibid.); Kalmunevan kamppailu ja sen tiedolliset reunaehdot loivat itsessään liikeintellektuelleja sen sijaan, että turvetuotannossa jo valmiiksi asiantuntevat kansalaisprofessionaalit olisivat resursseillaan muovanneet liikkeestä vasta-asiantuntijuuden voiman jo heti alusta lähtien. Liike loi intellektuellinsa, ja intellektuellit kykenivät muovaamaan liikettä vahvemmaksi, vakuuttavammaksi.

Lähtökohdat maallikkoina vaikuttivat martinjärveläisten mukaan ratkaisevasti siihen, kuinka he kiistämisen kohteeseensa, Kalmunevan tehokkaina mainostettuihin vesiensuojelurakenteisiin, perehtyvät. Maallikkotaustan katsottiin keskeisesti ohjanneen itseopiskelun ja -harjaantumisen metodeja käytännönläheisiksi, vastapainona Vapon reaali maailmasta vieraantuneiksi nähdylle teoreettisille laskelmille ja mallinnuksille. Maallikkous kääntyy aktiivien kehystyksessä siis pikemminkin voimavaraksi, heikkouden sijaan – vesienpuhdistusrakenteita ja kuormitusta arvioiva teoreettinen argumentaatio on Vapon kenttää, jolle astuessaan aktiivit arvioivat väistämättä joutuvansa toimimaan vastapuolen ehdoilla. Vapon määrittelyvallan ja asiantuntijuuden teoreettisen, illusatorisen ulkokuoren voi parhaimmin rikkoa käytännön havainnollistuksilla. Näin martinjärveläisten kehystyksessä korostuu lähiympäristön sen kouriintuntuissa ja silmin havaittavissa piirteissään hahmottavan *paikallisen tiedon* rooli (Berkes 2012, 221). Tällainen käytännönläheisistä havainnoista ja kokemuksista ponnistava *maallikkoasiantuntijuus* (Peuhkuri 2004, 205) erotti aktiiveja paitsi vastapuolen, myös omaan suhdeverkostoon lukeutuvien ympäristöjärjestöjen erilaiseksi tulkitusta tiedon kulttuurista:

”Mä sanon et tää meidän oma toiminta on ollu se tärkein siinä mielessä että kun ei me oo ymmärretty asiasta kauheesti niin me on tutkittu asioita jotka meitä on kiinnostanu. Mitä ei oo kukaan koskaan niinku avannu. Mä ymmärrän että tuottajat ei oo ees halunnu että niitä avataan ja toiset ei oo ehkä ymmärtäny tai perehtyny niin paljon et ois ruvennu kaiveleen [--] aika paljon kuitenkin esimerkiks Luonnonsuojeluliitossa ni. Siel on tämmöstä akateemista väkee joka miettii asioita ihan eri tavalla kun me, että jos me ollaan enemmän käytännön ihmisiä ni. Me lähetään tonne suolle selvittään että miksi on näin.

”Tällä tavalla niinku suhtauduttiin kaikkiin asioihin, niinku, mä sanoisin et ennakkoluulottomasti. Se on se avain. Et jos me ois lähetty siihen Vapo-höpötykseen mukaan ni ei me ois saatu koskaan mitään aikaseks.”

J.N. 2016

Tuotantosuon olosuhteisiin tutustuminen ja rakenteiden toimivuuden arviointi itse paikan päällä vieraillemalla ja havainnoimalla on siis aktiivien omaan maallikkotaustaan ja toisaalta kysymysten perimmäisen selvittämisen haluun räätälöityä tiedonhankintaa, jonka tässä yhteydessä voisi ristiä *maallikkopraksiksen* käsitteellä. Siitä hyvä esimerkki on aktiivien kuvaus Kalmunevan kiintoainetta pidättäväksi mainostetun laskeutusaltaan pohjan kaapimisesta kepin päässä olleella kupilla. Havainto kupin täyttymisestä pelkästä savesta, turvekiintoaineen sijaan, kertoi aktiiveille käytännöllisesti

vesienpuhdistuksen toimimattomuudesta – kiintoaine ei ollut jäänyt altaaseen, vaan oli jatkanut matkaansa alapuolisiin vesistöihin.

Maallikopraksiksen merkitys avautuu Kalmunevan tapauksessa ensi sijassa martinjärveläisten kehystyksen itseoikeutuksen lujittajana. Sen keskeinen ansio oli siis aktiivien Vapon toimintaan kohdistuneiden epäilyjen vahvistaminen ja kasvanut luottamus oman kehystyksen paikkansapitävyyteen. Maallikopraksikseen sisältyneet ensi käden havainnot ja kokeet Kalmunevalta asettuivat vahvaan kehystykselliseen yhteyteen jo kiistaa edeltäneen järviveden muutoksen kokemustiedon kanssa – järvi on liettynyt, ja syyllinen on vesienhallinnaltaan toimimaton turvetuotantoalue. Näin Vapon asiantuntijuuden illusatorinen kuori oli aktiivien silmissä perinpohjaisesti rikottu.

Oma ensi käden paikallistieto ja maallikkopraksis eivät kuitenkaan olleet yksinään riittäviä viranomaisille suunnattavan uskottavan kehystyksen rakentamiseksi. Kuten AVI:lle Kalmunevan ympäristöluvasta annetut muistutukset osoittavat, täytyi aktiivien hallita myös vesistökuormituksen luonnontieteellistä puolta. Maallikkouden merkityksen korostamisesta huolimatta nähtiin Martinjärvellä siis professionaalisen tiedon merkitys uskottavan kiistelevän argumentaation olennaisena resurssina, vasta-asiantuntijuuden institutionaalisenä laastina.

8.3 Luonnontiede turvekiistan resurssina

8.3.1 Luonnontiede paikallisen tiedon legitimoijana

Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen muistutukset aluehallintoviraston Kalmunevaa koskevaan ympäristölupapäätökseen ovat varsin pitkiä ja perusteellisia. Niissä kiistetään lukuisin kohdin Vapon esitykset kiintoainekuormituksista, kosteikon tehosta vesien suodatuksessa, kevättulvien ja rankkasateiden vaikutuksesta sekä tuotantoalueen alapuolisten vesistöjen tilasta. (LSS AVI 2013a, 21–28; 54–63.) Kiistämisten luonnontieteellinen kieli on kuvaava osoitus, kuinka modernien ympäristöliikkeiden riippuvaisuus luonnontieteellisestä tiedosta on kasvanut niin keskeiseksi, että tavanomaisten *sosiaalisten liikkeiden* sijaan niiden luonteen tavoittaa kattavammin käsite *tieteellinen liike* (Schramm 1990, 22; Yearley 1991, 126). Vaikka edellisessä luvussa esitellyt *maallikkopraksikseen* sisältyvät kehystykset havainnollistavatkin *paikallisen tiedon* merkitystä MVHY:lle totuudellisuuden ja reaali maailman kielenä, vastapainona Vapon epärehellisiksi tuomituille teoretisoinneille, laskettiin tuohon kieleen olennaisena osana mukaan myös omaa

kehystystä tukeva teoreettinen luonnontiede. Vasta-asiantuntijuudelle kiistettävä *toinen* ei ole tiede itsessään, vaan vastapuoli tuon tiedon legitiiminä haltijana ja tulkitsijana (Eyerman & Jamison 1991, 101-102; Saaristo 2000, 35–36). Luonnontiede oli se tulkki, jonka kautta ranta-asukkaiden, Vapon kehystyksen kiistävät, ensikäden kokemukset voitiin kääntää instituutioiden tunnustamaan muotoon. Paikallinen ja professionaalinen tieto kutoutuvat vasta-asiantuntijuuden argumentatiivissa esityksissä usein yhteen, kun paikallisten ääni legitimoidaan professionaalilla tiedolla (Varjopuro 1997, 21; Eyerman & Jamison 1991, 105):

Ja niitten väittämät on monta kertaa, ne on semmosia heittoja että kyllähän ne vaatii sitte niinkun aika perusteellisen selvityksen kuinka. Miksi asia ei ole niin.

[--] Siis yks heitto mitä ne on harrastanu on se että turvesoilta tulevat kevään sulamisvedet ovat yleensä hyvin puhtaita. [--] niinku tommonenki heitto että [--] ovat puhtaita niin eihän se oo sillä hyvä että sanotaan että eipäs ole. Vaan se täytyy niinkun perustella että minkä takia näin ei ole ja täytyy esittää niinkun tilastoja sen perusteeks et miks me väitämme et näin ei ole ja sitä rataa.”

J.A. 2016

Luonnontieteeseen nojaavat, mahdollisimman seikkaperäiset ja tosiasialliset argumentit Vapon esityksiä vastaan olivat aktiivien mukaan liikkeen ainoa mahdollisuus kamppailussa pärjäämiseksi. Vilungista ja perustelemattomista ulostuloista kiinni jääminen olisi vienyt liikkeen uskottavuuden täysin ja mahdollistanut aktiivien ”*maan rakoon nuijimisen*” (J.N. 2016). Uskottavuuden vaaliminen korostui ensi sijassa viranomaisten suuntaan – ilman vakuuttavaa kehystystä Kalmunevan ongelmista olisi esimerkiksi ELY-keskuksen hallintopakopäätöksen kynnys ollut todennäköisesti huomattavasti korkeampi. Taloudelliselta ja poliittiselta vaikutusvallaltaan altavastaajan asemaan jäävän osapuolen keskeinen mahdollisuusrakenne institutionaalisen kiistelyn kentällä onkin juuri uskottavuus viranomaisten silmissä. Lainsäädännön hyödyntäminen toteutuu vain, mikäli lain toteutumista valvovat viranomaiset vakuuttuvat, ainakin jossain määrin, liikkeen kehystysten paikkansapitävyydestä. (Saaristo 2000, 88–91.)

8.3.2 Professionaalista vetoapua vasta-asiantuntijuuteen

Martinjärveläiset eivät kuitenkaan olisi kyenneet rakentamaan uskottavaa vasta-asiantuntijuuden positiotaan ilman suhdeverkoston tavoittamia professionaalisen tiedon tunnustettuja edustajia,

asiantuntijoita. Verkoston tiiviimmän ydinosaan liepeiltä ja sen ulkopuolelta näihin asiantuntijoihin lukeutuivat lukuisat tutkijat Helsingin yliopistosta, Suomen ympäristökeskuksesta sekä Suomen luonnonsuojeluliitosta. Näiden antamia lausuntoja MVHY hyödynsi muistutuksissaan GTK:n sedimenttitutkimuksen pätevyyttä sekä Kalmunevan vesienhallintarakenteiden BAT-standardiutta kyseenalaistaessaan (LSS AVI 2013a, 26, 57).

Merkittävimmäksi professionaaliseksi vetoavuksi vasta-asiantuntijuuteen muodostuivat kuitenkin DI Jaakko Koppisen päästöanalyysit. Niiden mukaan Vapon ominaiskuormituslukuihin perustuvat raportit antavat rutkasti aliarvioidut lukemat Kalmunevan päästöistä, sillä raportteihin ei, erityisen suurina puutteina, ole sisällytetty äärisäiden, kuten kevättulvien ja rankkasateiden aikaisia suuria huuhtoumia. Niinpä Vapon alkuperäisessä ympäristölupahakemuksessaan esittämä arvio noin 1400 kilon vuotuisista kiintoainepäästöistä ei Koppisen mukaan voi pitää paikkaansa, sillä niistä puuttuu ELY:n kesän 2011 rankkasateiden yhteydessä ottamien näytteiden lukemat. (Koppinen 2014, 5–6; Vapo 2011, 10.) Myöhemmässä, täydennetyssä lupahakemuksessa arvion yhtäkkinen kasvu noin 9400 kiloon vahvisti näkemyksiä arvioiden vilpillisyydestä (LSS AVI 2013a, 3; Suomen Luonto 2015b). Koppinen päätyi omissa laskelmissaan vielä Vapon korjattua arviotakin huomattavasti suurempaan päästölukemaan, noin 17,5 tonniin kiintoainetta vuodessa (Koppinen 2014, 9). Nämä analyysit kyseenalaistivat ja kiistivät siis jyrkästi Vapon laskelmien luotettavuuden. MVHY sekä myös Keuruun kalastusalue viittasivatkin useasti Koppisen esityksiin AVI:lle antamissaan muistutuksissa Kalmunevan ympäristöluvasta (LSS AVI 2013a, 25–30, 55, 64). Myös haastattelussaan martinjärveläiset arvioivat diplomi-insinöörin avun merkityksen suureksi. Päästölaskelmat auttoivat kääntämään liikkeen kehystyksiä vakuuttavalle luonnontieteen kielelle:

”Jaakko on tehny meille kyllä aina kaikenlaisia laskelmia mitä on pyydetty häneltä. Et hänellä on kyky tuottaa tällasta numeerista materiaalia. [--] Kyllä me ei ois semmosia laskelmia saatu aikaseks että, tai ois me saatu laskelmia aikaseks mut ei sellasia. Vähän niinkun. Melkeen tiedemiehen tekemiä.”

”Joo se on hyvä kun tää Jaakko on kuitenkin diplomi-insinööri et hänen tekemänsä laskelmat, ne on paljon, jo heti vakuuttavampaa kamaa ku sanotaan et yksilmäsen basistin tekemät. Mut että joo, hän on tosiaan oikeen erikoistunu oikeen tähän turvetuotantoon että päästölaskentaan.”

J.N. & J.A. 2016

Koppinen erottuu siis MVHY:n vasta-asiantuntijuuden keskeisenä tukipilarina. Sama teoreettinen,

abstrakti tietämys, jonka Vapon esittämänä nähtiin johtavan tahallisella sekavuudellaan harhaan, yhtiön pyyteellisten intressien mukaisesti, voitiin oikein, rehellisesti sovellettuna kääntää lähivesistään kamppailevien kansalaisten kiistelyn tueksi. Martinjärven liikkeen vasta-asiantuntijuuden kehystyksessä erottuu näin tiedon avoimuuden ja demokraattisuuden intressi (Eyerma & Jamison 1991, 104–105). Professionaalisen tiedon eksklusiivisuuden purkaminen ja saavutettavuuden lisääminen osana kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kohentamista tulee esiin myös Koppisen kannanotossa Pelastetaan reittivedet ry:n sivuilla:

”Lisäksi vesistöjen tilaa kuvaavat käsitteet ovat tulleet sellaisiksi, että tavallisten ihmisten on vaikea ymmärtää viranomaisten kuvauksia. Kansalaisten tulisi voida ymmärtää vesistöselvityksiä ja niiden kautta osallistua sekä keskusteluun että toimenpiteisiin asioiden edistämiseksi. Tällä hetkellä on havaittavissa voimakasta jännitettä viranomaisten ja kansalaisten välillä esimerkiksi turvekeskustelussa. Tähän on osaltaan syynä käytettävien käsitteiden vaikeaselkoisuus. Kansalaista ei kiinnosta järven biologinen tai ekologinen tila silloin, kun hän havaitsee järven uimakelvottomaksi.”

Pelastetaan reittivedet 2013

Koppisen mukaan martinjärveläisten kiistelyn ja hänen sille antamansa professionaalisen vetoavun myötä Vapon auktoriteettinen asiantuntija-asema turvekysymyksissä horjui. Menestyksekkäs kiistely ja vasta-asiantuntijuuden rakentaminen paljastivat siis vastapuolen kehystyksestä heikkouksia ja onnistuivat purkamaan kiistan määrittelyvallan keskittymistä turveyhtiön haltuun. Näin madaltuivat myös kiistelyn institutionaaliset rajoitteet:

”Ainakin yksi selvä tavoite saavutettiin: VAPO:n esittämiin päästöihin suhtautuminen muuttui. Aiemmin hyväksyttiin ilman epäilyä heidän esittämänsä arvio, nyt ymmärrettiin, että päästöt vaihtelivat sekä suuruusluokaltaan että kohdekohtaisesti.”

J.K. 2020

8.3.3 Samat luvut, eri tulkinnat – luonnontieto poliittisen kamppailun työkaluna

Vapon määrittelyvaltaa horjutettiin hyödyntämällä yhtiön omaa mittausdataa kehystysten tukipilareina. Toiminnan voi toisaalta nähdä argumentatiivisena strategiana – vastapuolen ei ole

kannattavaa lähteä kiistämään omien tietojensa paikkansapitävyyttä – toisaalta kiistelyn mukauttamisena rajallisten resurssien olosuhteisiin. Vesistökuormitusta koskevan tiedon perustuessa pitkälti toiminnanharjoittajan omavalvonnan tuottamaan dataan on turveteollisuutta vastustavien liikkeidenkin usein nojattava näihin mittauksiin parhaana saatavilla olevana tietona. Mittaustiedot kuivatusvesien kulloisistakin kiintoainepitoisuuksista nähdään sinällään luotettavana ja ainakin suhteellisen paikkansapitävänä raakadatana. Vilppi syntyy vesistöaktiivien mukaan siinä, kun tätä dataa sovelletaan väärin, tahallisen sekavin kaavoin Vapon intressejä palvelevien kehystysten luomiseen. Kalmunevan kiistassa Martinjärven liikkeen hyödyntämät Jaakko Koppisen päästöarviot perustuvat siis pitkälti samaan raakadataan, kuin Vapon esitykset, mutta niiden tulokset on johdettu eri taustatiedoista käsin; Koppisen mukaan muun muassa äärisäät ja soiden luonnonhuuhtoumat paremmin huomioon ottaen. (Koppinen 2014.) Ristiinveto datan soveltamisessa muistuttaakin osuvasti, kuinka biofysikaaliset ilmiöt eivät kehysty kiisteltäviksi ongelmiksi valmiina objektiivisina paketteina, vaan vasta sosiaalisessa määrittelyssä. Tuo sosiaalinen määrittely, ilmiön *prognostinen kehystäminen*, tapetoi luonnonmaailman tapahtumat osapuolten omien arvojen ja intressien muovaamalle pinnalle. Prosessi on siis väistämättä poliittinen. Ympäristöongelmat eivät tyhjenny pelkkään luonnontieteelliseen, vaan läikkyvät aina sosiaalisen ja poliittisen puolelle. (Latour 1993, 1–12; Väliaverron 1994, 70; Snow & Benford 1988, 201.) Poliitiikan sfääriin ominaispiirteisesti sisältyvä vaihtoehtoisuus (Palonen 1979) ja eriävien intressien vaikutus Kalmunevan tilanteen tulkintaan osattiin tiivistää Martinjärvellä osuvasti:

”[--] asiat on hyvinki selviä, riippuu vaan että millä puolella sattuu seisomaan. Tässä on niinku erilaisia totuuksia.”

J.N. 2016

Kehystyksien raaka-aineena tarvittavan datan ollessa vahvasti vastapuolen hallussa korostuu kiistelevän liikkeen toiminnassa jälleen tiedon avoimuuden ja demokraattisuuden intressi. Martinjärvelläkin Vapon esitysten kiistämisessä hyödynnetyn mittauskonsulttien datan saavutettavuus nähtiin tärkeänä mahdollisuusrakenteena, jonka säilyttämisen eteen oltiin valmiita kamppailemaan lujastikin:

”[--] Vapo on tietysti niinkun havainnu että näähän perkeleet käyttää heidän omaa dataa heitä vastaan ja tässä vuoden 2014 loppuun asti Vapolla oli [--] päästömittauskonsulttina Nab Labs. Nab Labs oli siitä kätevä että kun sattuu saamaan avaimet sinne niitten nettipalveluun niin pääsi näkemään, ihan pienellä viiveellä niitten näyteohjelmaa [--] se oli selkeesti esitetty

ja ihan siltä pohjalta pääsi niinkun muutaman viikon viiveellä kiinni asioihin. Sit Nab Labs vaihdettiin pois, palkattiin Ahma-insinöörit tilalle. Ahma-insinööreillä ei oo nettisivuja ollenkaan ja niitten päästötarkkailutietoja on yli vuodella saatu niinkun kiristämällä Ely-keskuksesta ku ne on sanonu et ei ne oo valmistunu vielä niin niille on pitänyt vaan sanoa että ei mee läpi että ne on olemassa, [--] että nyt vaan lähetätte tuleen, no sitten ne pitkin hampain lähettää niitä Ely-keskuksesta.

J.A. 2016

Sitaatissa havainnollistuu jälleen MVHY:n kehystyksen konfrontatiivisuus paitsi Vapoa, myös sen kanssa samaan *toiseen* laskettua viranomaiskoneistoa kohtaan. Julkisen vallan katsottiin puolueettomuuden edustamisen sijaan asettuvan oikeusvaltion vastaisesti vaikutusvaltaisen valtionyhtiön puolelle, vaikeuttaen liikkeen pääsyä kiistelevälle toiminnalle kriittisen tiedon äärelle ja siten kaventaen kansalaisyhteiskunnan demokraattisia vaikutusmahdollisuuksia. Toisaalta viranomaiset samanaikaisesti ovat se ratkaiseva kolmas osapuoli, jonka vakuuttamiseen kiistassa objektiiviseksi tunnustetusta mittaustiedosta johdetuilla kehystyksillä pyrittiin. Mutta kuinka ratkaisevia nämä vasta-asiantuntijuutta professionaalaisella tiedolla rakentaneet kehystykset lopulta olivat Kalmunevan kiistan lopputuleman kannalta?

8.4 Vasta-asiantuntijuuden merkitys Kalmunevan kiistan lopputulemassa

Kuten edellä analysoidusta käy ilmi, Martinjärven liike käytti runsaasti ydinaktiivien omia sekä suhdeverkostojensa tavoittamia tiedollisia resursseja vasta-asiantuntijuuden position rakentamiseen ja Vapon määrittelyvallan horjuttamiseen. MVHY:n ELY-viranomaisille suuntaama vireillepano sekä AVI:n lupapäätökseen annetut seikkaperäiset muistutukset osoittavat perusteellista turpeen vesistökuormituskysymykseen paneutumista, kognitiivista praksista. Myös haastattelussa martinjärveläiset korostivat mahdollisimman totuudenmukaisten esitysten – siis maallikkopraksiksen tuottaman ensi käden sekä edellistä tukevan professionaalisen tiedon argumentatiivisten yhteispunosten – merkitystä kamppailussa. Vain ne pitivät resursseiltaan muutoin altavastaajan asemaan jäänyttä liikettä pinnalla kamppailun kuohuissa ja estivät aktiiveja tulemasta ”*nuijituksi maan rakoon*” (J.N. 2016).

Vaikka perehtyneisyydellä ja tiedolla olikin ratkaiseva merkitys Martinjärven liikkeen uskottavuuden vahvistamisessa, ei vasta-asiantuntijuuden asemaa tule kuitenkaan korostaa liikaa Kalmunevan

kiistan lopputuloksessa. Tai ainakaan sitä ei tule korostaa liian yksipuolisesti. Vaikka MVHY:n vireillepano ja muistutukset viestivätkin laatijoidensa perehtyneisyydestä ja tiedon resurssin hallinnasta, ei viranomaisten ollut mikään pakko tehdä kiistan kulun kannalta merkittäviä päätöksiään yksin ranta-asukkaiden näkemysten mukaan, olivat ne sitten kuinka uskottavia tahansa. Kiistassa on siis täytynyt tapahtua jotain sellaisia käännteitä, jotka ovat heikentäneet Vapon ja Kalmunevan vesienhallinnan uskottavuutta ratkaisevasti myös viranomaisten silmissä.

Kiistan aikajanalla välillä 2011-2015 on erotettavissa useita virstanpylväitä, jotka olivat joko Vapon määrittelyvallalle haitallisia tai ainakin martinjärveläisten asemaa vahvistavia. MVHY:n positio tunnustettuna kiistan osapuolena vankkeni heti kiistan alkumetreillä, kun yhdistyksen tekemä Martinjärven kunnostusaloite johti neuvotteluihin ELY:n, Keuruun kaupungin, Vapon sekä metsäteollisuuden edustajien kanssa. Kokous osoitti, että suositukseksi mökkikohteeksi nousseella järvellä on merkitystä, ei vain mökkiläisille itselleen, vaan myös laajemmin kunnan taloudelle ja imagolle. (Yle 2011a.) Tämä ei ole ainakaan lyhentänyt martinjärveläisten kiistelyn vipuvartta. Kokousta seurasi ELY:n Vapolle antama ohjeistus suorittaa tehostettua kuormitustarkkailua Kalmunevalla. Kesän 2011 rankkasateiden yhteydessä ELY:n interventio toistui, kun MVHY:n pyynnöstä Kalmunevalle suoritettiin tarkastuskäynti ja näytteenotto kuivatusvesistä. Sen myötä havaitut, Vapon otattamiin näytteisiin nähden huomattavan suuret kiintoainepitoisuudet kyseenalaistivat yhtiön kuormitusraporttien paikkansapitävyyttä, ja ELY pyysikin asiasta lisäselvityksiä. (KESELY 2013, 8; Suomen Luonto 2015b.) Vuotuisen kiintoainepäästöarvion äkillinen kasvu moninkertaiseksi aiemmasta 1404 kilosta ei liene ainakaan vahvistanut Vapon vesienhallinnan kehystyksen uskottavuutta viranomaisten silmissä. Kesällä 2012 valmistuneen kosteikon virallinen hyväksyminen BAT-teknologian mukaisena suodatinrakenteena tosin on sitä vastoin tulkittavissa Vapon määrittelyvallalle edulliseksi. (Vapo 2011, 9–10; LSS AVI 2013a, 3.)

Keväällä 2013 MVHY onnistui kuitenkin lyömään uutta kiilaa viranomaisten ja Vapon väliin, kun ELY saatiin yleisöilmoituksella jälleen Kalmunevalle, tällä kertaa toteamaan kevättulvien lohduttoman tilanteen suolla. Tulvivien vesien suuret kiintoainemäärät ja vesienhallinnan vakava pettäminen kriittisenä aikana sysäsivät ELY:n ratkaisevalla tavalla vastakkaiselle kannalle Vapon kehystykseen nähden – Kalmunevan kiintoainepäästöt ovat poikenneet merkittävästi ominaiskuormituksen perusteella lasketuista arvioista eikä vesiensuojelu täten, tehostamisesta huolimatta, ole toiminut odotetulla tavalla. Kriittiset huomiot johtivat hallintopakko päätökseen, sekä, toistuessaan AVI:lle annetuissa lausunnoissa, lienevät vaikuttaneen raskaimpina punnuksina ympäristölupapäätöksen kallistumisessa Vapolle epäedulliselle kannalle. (KESELY 2013, 8–10; LSS AVI 2013a, 45–47.) AVI:n ja ELY:n ratkaisut sekä perustelut vakuuttivat myöhemmin myös

molemmat hallinto-oikeudet (KHO 2015a; 2015b).

Kiistan lopputuleman kannalta kriittisimmäksi näyttävät siis muodostuneen viranomaisten omat havainnot ja niiden pohjalta annetut johtopäätökset, ei niinkään martinjärveläisten vakuuttava vasta-asiantuntijuuden haltuunotto perusteellisilla muistutuksilla. Näin siis ainakin pintapuolisesti tarkasteltuna. Viranomaisten päätösten perusteluissa korostuvat viranomaisten omat havainnot, eikä missään varsinaisesti viitata martinjärveläisten esityksistä vakuuttumiseen.

Samaan aikaan on kuitenkin totta, että juuri yleisöilmoitukset toivat ELY-keskuksen paikalle Kalmunevan vesienhallinnan kannalta lohduttomimpina hetkinä, kesän 2011 rankkasateiden ja kevään 2013 tulvan aikana (KESELY 2013, 8; Suomen Luonto 2015b). Aktiivit ovat maininneet käyneensä runsaasti viestinvaihtoa viranomaisten kanssa näihin ajankohtiin liittyen, ja liitteiksi on lisätty muun muassa kuvia tulvivalta kentältä (Alanko 2020). Erityisen kuvaava on aiemmin siteeratusta haastattelupätkässä esiintunut arvio siitä, kuinka aktiivien piti nimenomaan jopa painostaa ELY:a saadakseen sen ”*tekemään oikean ratkaisun*” (J.N. 2016) sekä kuinka viranomaisten kanssa käyty virallinen kirjeenvaihto on ”*vähän yli neljä kiloo paperia*” (ibid.). Viranomaisten huomion saamisessa ja oman kehystyksen painoarvon nostamisessa korostui siis hellittämättömän kiistelystä voimistama kehystyksen äänekkyyys.

Samassa sitaatissa kuitenkin korostetaan myös viranomaisille suunnattujen ulostulojen uskottavuuden tärkeyttä, sitä kuinka viestinvaihdon sekaan ei voinut ”*laittaa mitään oletuksia eikä puolittaisia ajatelmia*” (ibid.). Kehystysten tuli pohjautua liikkeen prognostisten merkityksenantojen ulkopuoliseksi tunnustettuihin, ja siten mahdollisimman objektiivisiksi näyttäytyviin, Vapon lukuihin ja ELY:n omiin esityksiin. Objektiiviseksi tunnustetun datan, suhdeverkoston tavoittaman asiantuntija-avun sekä luonnontieteellisen harjaantumisen ja maallikkopraksiksen yhteen kutoneen vasta-asiantuntijuuden merkitys korostui siis viranomaisten hiillostamisen tehoa lisänneenä polttoaineena. Tämän yhteisvaikutuksellisen, tehokkaan kampanjoinnin myötä ELY nähtiin sysätyn asemaan, jossa sen oli pakko tehdä Vapon tappiota petaavia ratkaisuja. Nämä ratkaisut sitten vuorostaan ohjasivat samaan suuntaan myös AVI:n lupapäätöstä.

Olennaista liikkeen kampanjoissa ei siis ollut viranomaisten vakuuttaminen suoraan, vaan heidän ajaminen tilanteisiin, joiden pohjalta tehtyjen havaintojen myötä muut ratkaisut, kuin Kalmunevan vesiensuojelun toimimattomuuden toteaminen sekä tuotantotoiminnan pitkäaikaisen jatkumisen puoltamattomuus, olisivat olleet kestävämpiä. Voi olla, että Vapon intresseille myönteisen ratkaisuvaihtoehdon kestävämyyteen vaikutti myös MVHY:n runsaasti hyödyntämän julkisuuden

paine – liikeviestijyyden intellektuaalinen resurssi – sekä Martinjärven kasvanut merkitys vapaa-ajan asutukselle ja virkistyskäytölle. Samoin on tarpeen huomioida myös martinjärveläisten laintuntemuksessa harjaantuminen; aktiivit tiesivät, mihin viranomaiseen on kriittisinä hetkinä relevanteinta kohdistaa painetta, ja kuinka vaikkapa tulvatilanne on kehystettävissä ympäristölainsäädännön näkökulmasta ongelmalliseksi.

Koostaen voidaan todeta Martinjärven liikkeen vasta-asiantuntijuuden rakentamisella olleen tärkeä roolinsa Kalmunevan kiistan kulussa, muttei yksinään, eikä suoraan, vaan välillisesti; vasta-asiantuntijuus liitettiin osaksi sitä vipuvartta, jota määrittelyvallaltaan altavastaajan asemasta ponnistanut osapuoli tarvitsi kammetakseen vallakkaiden kolmansien osapuolten, viranomaisten, poliittista liikkumatilaa kaltevammaksi, toisin sanoen Vapon kannalta epäsuotuisiin johtopäätöksiin ja niiden pohjalta annettuihin ratkaisuihin viettäväksi. Kallistusta lienee lisännyt Vapon omakin toiminta, kun yhtiö äkisti muutti kiintoainepäästöjä koskevat arvionsa moninkertaisiksi aiempaan nähden. Tähän muutokseen voidaan kuitenkin nähdä juuri martinjärveläisten, vasta-asiantuntijuuteen nojanneella, kiistelyllä olleen olennainen roolinsa. Voidaan perustellusti myös kysyä, olisiko Kalmunevan ongelmiin ylipäätään herätty ja tuotantoaluetta suljettu enneaikaisesti ilman MVHY:n aktiivien kiistelevää kampanjointia. Teoriassa tämä on toki mahdollista. Kuitenkin se, että viranomaisten sallimana ilman ympäristölupaa vuosikymmeniä jatkuneen turpeenkaivuun, tuotannon historiaan nähden varsin äkillinen, lopettamismääräys osuu ajallisesti yksin ranta-asukkaiden liikkeen kiivaimman kamppailun kanssa, vihjaa vahvasti MVHY:n toiminnan vaikuttavuuden suuntaan.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kalmunevan turvekiistan sytyttäneenä tapahtumana voi pitää keväällä 2011 järjestettyä, Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen järvelleen tekemän kunnostusaloitteen ympärille järjestettyä MVHY:n, Keuruun kaupungin, ELY-viranomaisten sekä Vapon ja metsäteollisuuden edustajien neuvottelukokousta. Kokouksessa Vapo vakuutti järveen kuivatusvetensä laskevan Kalmunevan päästöjen olevan hallinnassa, ja ilmoitti vielä tehostavansa vesiensuodatusta rakentamalla alueelle BAT-tekniikan tasoisena puhdistusrakenteena mainostetun kosteikon. Vesienhoitoyhdistyksen väkeä Vapon esitykset eivät vakuuttaneet, vaan järven vapaa-ajan asukkaiden epäilyt järven liettymisen aiheuttajasta kohdistuivat alun alkaen Kalmunevaan. Epäilyt saivat vahvistusta, kun Kalmunevalle yleisöilmoituksella kesän 2011 rankkasateiden aikaan kutsutut ELY-viranomaiset mittasivat Kalmunevan kuivatusvesistä Vapon päästöarvioihin nähden huomattavan korkeita kiintoainepitoisuuksia. (Yle 2011a; Suomen Luonto 2015b.) Martinjärveläisten kehystyksiä tuotantosoon vesienhallinnan toimimattomuudesta ja ominaiskuormitusluvuilla liian pieniksi kaunistelluista päästöarvioista tukivat myös DI Jaakko Koppisen MVHY:lle laatimat päästölaskelmat, jotka muun muassa tulvien ja rankkasateiden vaikutuksen eri lailla huomioiden päätyivät Vapon esityksiä huomattavasti korkeampiin kiintoainepäästöjen lukemiin. (Koppinen 2014.) Vapo toimitti vuodesta 1982 tuotannossa olleen suon ympäristölupahakemuksen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon syksyllä 2011, ja hakemuksen vuotuinen kiintoainepäästöarvio kohosi alkuperäisestä noin 1400 kilosta uusien selvitysten myötä äkkiä noin 9400 kiloon. (Vapo 2011, 10; LSS AVI 2013a, 1, 3.)

Vesienhallinnan ongelmat ryöpsähtivät jälleen pintaan, kun ELY keväällä 2013 teki uuden yleisöilmoitusperusteisen vierailun Kalmunevalle todistamaan kevättulvien peittävän alleen koko vesienpuhdistuskosteikon sekä virtaavan mittavin osin ohi kaikkien hallintarakenteiden. Kiintoainepäästöt todettiin jälleen huomattaviksi, ja ELY antoikin kesällä 2013 hallintopakko päätöksen Kalmunevan tuotantotoiminnan keskeytyksestä 16.8. alkaen, perusteena vesienhallinnan riittämätön toimivuus sekä tuotantotoiminnasta siten alapuolisille vesille aiheuttama pilaantumisen vaara. (KESELY 2013, 5–9.) Vireillepanon tuotannon keskeyttämisestä ELY:lle oli tehnyt MVHY lokakuussa 2012 (KESELY 2013, 2). Vaasan hallinto-oikeus ja myöhemmin korkein hallinto-oikeus vahvistivat myöhemmin päätöksen Vapon valitettua asiasta (KHO 2015a).

Aluehallintovirasto antoi päätöksensä Kalmunevan ympäristölupaan joulukuussa 2013. Lupa myönnettiin Vapon hakemuksesta poiketen vain vuoden 2015 loppuun. Ratkaisun perusteena painoivat pitkälti samat seikat, kuin ELY:n hallintopakko päätöksessään – kosteikko ei ollut toiminut odotetulla tavalla vesien puhdistuksessa, ja toiminnasta aiheutui siten alapuolisten vesistöjen

pilaantumisen riski (LSS AVI 2013a, 67, 72–75). Vapo valitti päätöksestä, mutta sekä VHaO että KHO pitivät sen ennallaan (KHO 2015b).

Martinjärven liikkeen tiiviin ydin- tai toimijaverkoston muodostivat MVHY:n keskeisimmät puuhamiehet, Juhani Alanko ja Jarkko Nisula. Näiden kahden yhteistyö oli keskeisessä osassa Vapon vastaisen kiistelystä toteuttamisessa Kalmunevan kamppailussa. Toimijaverkoston voidaan lukea myös diplomi-insinööri Jaakko Koppinen, jonka välityksellä kuormituslaskelmien muodossa toteutunut professionaalisen tiedon resurssi voitiin mobilisoida Martinjärven liikkeen käyttöön, viranomaisille esitettyjen argumenttien tueksi. Tiedollista resurssia esityksensä legitimoimiseksi MVHY tavoitti myös väljempään suhdeverkostoonsa kuuluneiden Suomen luonnonsuojeluliiton, Suomen ympäristökeskuksen sekä Helsingin yliopiston asiantuntijoilta. Suhdeverkostoa punottiin myös vastaavankaltaisten turvekiistojen aktiiveihin Etelä-Savon Puulavedellä sekä Päijät-Hämeen Hartolassa. Näiden kanssa aktiivit vaihtoivat kuulumisia erityisesti turvekiistojen ajankohtaisuuksista. Tätä toiminnan suunnittelussa auttanutta tiedonvaihtoa tarjosivat myös suhdeverkostolliset kontaktit Suomen luonnonsuojeluliiton valtakunnan- ja paikallisyhdistyksiin. Martinjärveläisten yhteyttä laajempaan turvelikehdintään vahvisti myös Jaakko Koppinen ja hänen edustamansa paikallisten vesistöliikkeiden kattojärjestö Pelastetaan reittivedet ry.

Verkostojen tarjoamat tiedolliset resurssit MVHY hyödynsi vakuuttavuutensa tueksi ELY-keskukselle tekemässään vireillepanossa, mutta erityisesti AVI:lle Kalmunevan ympäristölupahakemuksesta antamissaan seikkaperäisissä muistutuksissa. Viranomaiskanavissa yhdistys siis mobilisoi keskeiset voimavaransa muokatessaan vastapuolen, Vapon, esitykset kiistävän kampanjansa mahdollisimman vakuuttavaksi. Ympäröivän regiimin sisäisten mahdollisuusrakenteiden, viranomaiskanavien, hyödyntäminen sijoittaa Martinjärven liikkeen toiminnan institutionalisoituneen kiistelystä jatkumoon.

Viranomaisten ohella kiistan kolmannen osapuolen muodosti myös yleisö, jonka tavoittamiseen ja kiistelystä julkisuuden vahvistamiseen martinjärveläiset hyödynsivät monipuolisesti mediaa. Aktiivit ovat julkaisseet useita mielipidekirjoituksia muun muassa Keskisuomalaiseen ja Helsingin Sanomiin sekä olleet haastateltavina turvekonflikteissa kertovissa pidemmissä jutuissa ainakin Kauppalehdessä ja Iltasanomissa. Myös Yle on uutisjutuissaan valottanut kiistaa ja haastatellut aktiiveja. Huomionarvoisia julkisuuden haltuunottoja olivat erityisesti esiintyminen Ylen MOT-ohjelmassa sekä Martinjärven aktiivin, Juhani Alangan Ylelle käsikirjoittama, Kalmunevan kiistaan löyhästi perustuva fiktiivinen sarja *Pintaa syvemältä*. MVHY toi kampanjansa julkisuuteen myös turvetuotannon vesistökyseksiä pohtivissa yleisötilaisuuksissa, kuten *Martinjärven*

päästöpäivillä, Puulaveden Puulafoorumilla sekä ympäristöministeriön vesiensuojelupäivillä. Kalmunevan kiistan konfrontatiivisten asetelmien sekä martinjärveläisten kehystysten näkyvyyden kasvattamisen ohella MVHY:n aktiivit näkivät julkisuuden myös eräänlaisena maineenhallinnan takalautana, joka estäisi viranomaisia tekemästä huonosti perusteltuja, kapeakatseisuudessaan Vapoa liikaa myötäileviä päätöksiä. Martinjärven liikkeen institutionalisoituneen toiminnan keinoina korostuivat siis kampanjan ja sen sisältämien kehystysten esittäminen mahdollisimman vakuuttavasti eri viranomaiselimissä sekä toisaalta mahdollisimman näkyvästi ja erottuvasti eri medioissa ja yleisötilaisuuksissa. Professionaalisen tiedon hyödyntämisen ohella toiminnassa erottuu liikeviestijyyden intellektuaalinen resurssi.

Martinjärven liikkeen kiistelevän toiminnan merkityksenannon ja motivaation pohjana vaikuttivat liikkeen kehystykset. Omaa paikkaa kiistelystä kentällä määritettiin konfrontatiivisella rajanvedolla vastapuoleen, samankaltaisuuden vetoamisella omaan intressiryhmään sekä ylikehyksisellä paikan hahmotuksella laajempaan turvelikehdintään.

Konfrontatiivisen kehystyksen vastapuolen, toisen, muodosti luonnollisesti ensinnäkin Vapo Oy. Samalle puolelle sijoitettiin kuitenkin vahvasti myös poliittinen päätöksentekokoneisto kansanedustajista kuntapoliitikoihin – etenkin maaseutukunnissa perinteisesti vahva keskusta nähtiin turpeen etujen ajajana ja valtionyhtiön keskeisenä poliittisen vallan kytköksenä. Myös aluehallinnon viranomaiset, tärkeimpinä ELY-keskukset ja aluehallintovirastot, luettiin Vapon intressejä myötäilevään leiriin. Samanaikaisesti kyseiset viranomaiset olivat kuitenkin myös kiistan kolmas ja ratkaiseva osapuoli, jonka vakuuttamiseen martinjärveläisten kampanjointi tähtäsi. Näkemykset korruptiosta ovatkin näkyvänä erottuva elementti liikkeen kehystyksissä. Vapon etuja palveleviksi aktiivit laskivat myös Vapolle päästömittauksia tuottaneet konsultit sekä Martinjärven liettymistä sedimenttitutkimuksella selvittäneen Geologian tutkimuskeskuksen. Tutkimusinstituutioiden ohella myös mediakentän nähtiin jossain määrin kuuluvan turveteollisuuden vaikutuspiiriin, mikä on yllättävää, liikkeen runsaan mediahuomion hyödyntämisen huomioon ottaen.

Samankaltaisuuteen vetoamisella martinjärveläiset katsoivat kamppailussaan edustavansa ensi sijassa järven vapaa-ajan asukkaita ja virkistyskäyttäjiä. Rantatonttien rahallisen ja vesien virkistysarvon säilyttäminen oli aktiivien mukaan kiistelevän toiminnan alkuperäinen motivaatio. Näiden arvojen puolustaminen katsottiin myös laajemmin paikallisen matkailuelinkeinon edellytysten turvaamisena ja siten vaihtoehdon tarjoamisena Vapon paikallisen talouden ja työllisyyden diskurssille. Sittemmin edustamisen on katsottu laajentuneen myös itseisarvoisiin luonnonympäristöihin, kuten puhtaisiin järvivesiin ja luonnontilaisiin soihin. Liikkeen itseymmärryksen lähennyttyä näin ympäristöjärjestöjä

kehystys on saanut aineksia ekologisen kestävyuden diskursseista, kuten uusiutuvien energiamuotojen tukemisesta öljyyn verratun turpeen sijaan. Paikallisen luonnon ja matkailuelinkeinon puolesta puhumisesta huolimatta martinjärveläiset eivät arvelleet tavoittaneensa edustamisen vaatimuksellaan paikallisasukkaita, vaan ero turvetuotannosta ääntä pitäviin mökkiläisiin ja kenties ympäristön paineesta asiassa vaikeneviin paikallisiin nähtiin selvänä.

Näkemykset resursseiltaan ja vaikutusvallan kytköksiltään vahvasta vastapuolesta, ”*Goljatista*” (J.N. 2016) ja toisaalta edustamiseltaan varsin vähäväkisestä vesienhoitoyhdistyksen luotsaamasta paikallisliikkeestä korostivat kattojärjestö Pelastetaan reittivedet ry:n merkitystä turvekiistelyn ylikehyksisenä koordinoijana. PRV:n kautta toimintaansa ja voimavarojaan yhdistäen pienet paikalliset vesistöliikkeet voivat asettua suuremmaksi esteeksi Goljat-Vapon tielle. Toisaalta martinjärveläiset näkivät myös oman toimintansa potentiaalin kuntia ja maakuntia yhdistävän turveliikkeen ylikehyksisenä innostajana. Vapolle tappiollinen kiista on käännettävissä osoitukseksi siitä, että vaikutusvallaltaan ylivoimaiselta vaikuttava valtionyhtiö voidaan kuin voidaankin kaataa. MVHY olikin saanut yhteydenottoja lukuisten eri järvien ranta-asukailta, jotka toivoivat tiedollista ja toimintaohjeellista apua turvekiistelyihinsä. Martinjärven aktiivit näkivät kuitenkin PRV:n ensisijaisena kattavan maantieteellisen tuen ja edustamisen tarjoajana. Kalmuneva avautui aktiiveille ylikehyksisenä ja kiistelyn institutionaalisia rajoitteita purkavana ennakkotapauksena ensi sijassa MVHY:n omassa kiistelyssä, joka Kalmunevan jälkeen sai jatkoa vaatimuksilla sulkea neljä muuta Martinjärven läheistä turvetuotantoaluetta.

Martinjärven liikkeen kehystykset avautuvat analysoitaviksi myös diagnostisen, prognostisen ja motivoivan kehystämisten käsitteiden näkökulmasta. Ympäristöongelman kuvaava ja siihen syyllisen osoittava diagnostinen kehys (Snow & Benford 1988) hahmottuu Martinjärvellä Vapon ja Kalmunevan turpeennoston muodossa. Kehystyksen poliittisuutta syventävässä prognostisessa elementissä (ibid.) taas piirtyy kuva poliittisilta kytköksiltään ja taloudellisilta resursseiltaan vahvasta vastapuolesta, *Goljatista*, jonka toiminnan viherpesullista vilppiä, vesistökuormituksen tietoista salaamista ja aliarvioimista, vahvat liittolaiset, kuten poliitikot ja virkamiehet, tukevat. Kehystykselle lisähenoa antava motivoiva elementti ja sen symbolinen pakkaaminen (ibid; Gamson & Modigliani 1989) maalaavat vielä kuvaan leveämmän pensselin hahmotukset lyhytnäköisen voitontavoittelun ja kestäättömän, takapajuisen energiavaran tuotannon uhkaamasta puhtaista vesistöistä, metsien ja järvien maakunnan mittaamattoman kalliista aarteesta. Nämä symboliset paketit toistuvat usein ylikehyksisinä etenkin Pelastetaan reittivedet ry:n kannanotoissa.

Liikkeen kampanjan ja sen kehystysten vakuuttavuuden ehtona korostuu ympäristökiistoissa

professionaalisen tiedon haltuunoton ja sitä seuraavan asiantuntijuuden position sekä kiistan määrittelyvallan auktoriteetti (Yearley 1991, 125–126; Väliverronen 1994, 78–80). Kalmunevan kiistassa tämä positio oli päästöjen omavalvonnan myötä lähtökohtaisesti Vapolla. MVHY:n aktiivien haastattelussa tuo asiantuntija-asema tulkittiin kuitenkin tosiasioiden hallitsemisen sijaan vahvasti vilppiin perustuvaksi. Aktiivien mukaan Vapo esittää raporttinsa tahallisen sekavassa ja vaikeaselkoisessa muodossa, mikä antaa esityksille professionaalisuuden ja perehtyneisyyden vaikutelman, asiantuntijuuden illusatorisen ulkokuoren. Vaikeaselkoisten raporttien nähtiin myös kaunisteleavan turvetuotannon vesistökuormitusta, johtaen kuivatusvesien pitoisuusluvuista vilpillisesti, ominaiskuormitusluvuilla, alikantaisia päästöjen arvioita. Kuivatusvesien kulloisiakin pitoisuuksia kuvaava raakadata itsessään avautui aktiiveille jotakuinkin objektiivisena luonnontietona, josta Vapo aktiivien mukaan tosin vilpillään soveltaa intressejään palvelevia esityksiä, kehystystä maltillisesta kuormituksesta ja Kalmunevan vesienhallinnan tehokkuudesta. Juuri näihin näkemyksiin Martinjärven liikkeen perimmäisin kiistäminen ja sitä tukemaan rakennettu vasta-asiantuntijuuden positio kohdistui. Raakadatan luvut olivat samat, mutta Martinjärven liike johti niistä oman vastakehystyksensä, joka osoitti huomattavan suurta kuormitusta ja siten Kalmunevan vesienhallinnan kehnoutta – havainnollinen osoitus ympäristöongelmien hybridiydestä, jossa kiistan kohteena olevaa luonnonilmiötä ei voi palauttaa vain neutraalin luonnonmaailman puolelle, vaan ilmiöstä johdetut sosiaaliset määritykset ja tulkinnat vievät sen väistämättä myös poliittisen, ja siten kiistelyn, sfääriin (Latour 1993, 1–12; Väliverronen 1994, 70).

Vapon vilpillisenä ja illusatorisena nähtyä asiantuntijuutta ja määrittelyvaltaa kiistäneen vasta-asiantuntijuuden tueksi martinjärveläiset mobilisoivat etenkin suhde- ja toimijaverkostojensa tavoittamaa professionaalisen tiedon resurssia. AVI:lle annettujen muistutusten tueksi MVHY sai lausuntoja Helsingin yliopiston ja Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijoilta. Erityisen tärkeäksi muodostuivat kuitenkin Jaakko Koppisen luonnontieteelliset laskelmat, joissa Kalmunevan kuivatusvesien pitoisuudet kääntyivät osoittamaan Vapon esityksiä huomattavasti korkeampaa kuormitusta, ja joilla yhtiön käyttämien ominaiskuormituslaskelmien validius siten kyseenalaistettiin vahvasti. Koppisessa hahmottuu siis liikkeen vasta-asiantuntija, jonka professionaalista tietämystä martinjärveläiset kiistelystään hyödynsivät.

MVHY:n puuhamiehet täyttivät kuitenkin myös itse liikeintellektuellin saappaita. Haastattelussaan aktiivit kertoivat joutuneensa aloittamaan turvetuotantoon ja sen kuormitukseen perehtymisen aivan maallikkotasolta, mutta harjaantuneensa hallitsemaan aihetta kiistan edetessä. Luonnontieteellisen perehtymisen ja praksiksen ohella aktiivit hakivat vasta-asiantuntijuuden kehystykselleen tukea myös käytännön ensi käden havainnoin Kalmunevan tuotantosuoilta. Tätä paikallisen tiedon valjastamista

tukemaan näkemystä Vapon vesiensuojelun toimimattomuudesta kutsun *maallikkopraksikseksi*. Se kutoi Martinjärven liikkeen kampanjaan maallikkotiedon elementin, kirjavoittaen professionaaliseen tietoon tukeutuvaa vasta-asiantuntijuutta.

Martinjärven liikkeen rakentaman vasta-asiantuntijuuden merkitystä ei kuitenkaan tule korostaa liikaa Kalmunevan kiistan ratkeamisessa. Vapon ympäristöluvan jatkumisesta päättivät viranomaiset, eikä heidän ollut mikään pakko perustaa päätöksiään MVHY:n esittämiin näkemyksiin. Kampanjallaan martinjärveläiset saivat viranomaiset kuitenkin reagoimaan kiistassa tavoilla, jotka kallistivat kiistan ratkaisun kamppailukenttää Vapolle epäsuotuisaan asentoon. Merkittävimmät tällaisista reagoinneista olivat ELY:n vierailut Kalmunevalla vesienhallinnan kannalta kriittisimpinä hetkinä, kesän 2011 rankkasateiden sekä kevään 2013 tulvien aikaan. ELY:n vierailujen taustalla olivat martinjärveläisten yleisöilmoitukset, ja näihin kytkeytynyt MVHY:n aktiivien runsas kampanjointi viranomaisille vesienhallinnan toimimattomuudesta. Kampanjoinnin tehoa lisäsivät liikkeen vasta-asiantuntijuuteen sisältyneet kehystykset, joissa professionaalisen tiedon ja maallikkopraksiksen tuella todisteltiin vesistöongelman vakavuutta. ELY päätyi vierailujensa myötä langettamaan Vapolle tuotannon keskeyttäneen hallintopakon, joiden perustelut vesienhallinnan toimimattomuudesta ja vesien pilaantumisen riskistä painoivat ratkaisevasti myös AVI:n päätöksessä. Vapon määrittelyvaltaa, ja siten mahdollisuuksia saada kiista ratkeamaan edukseen, lienee heikentänyt myös yhtiön kuormitusarvioiden äkillinen moninkertaistuminen ympäristölupaselvitysten edetessä. Myös Martinjärven kasvanut merkitys vapaa-ajan asutukselle ja virkistyskäytölle sekä MVHY:n liikeviestimisen tehostama kiistan julkisuus saattoivat painaa viranomaisratkaisujen vaakakupissa. Vasta-asiantuntijuus oli siis yksi monista mobilisoiduista tekijöistä siinä poliittisen vaikuttamisen vipuvarressa, jota Martinjärven liike onnistui kiistelyssään ja kampanjoinnissaan hyödyntämään.

10 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa kiistelyn politiikan, kehystyksen ja vasta-asiantuntijuuden teoreettinen kolmilinssi osoitti käyttökelpoisuutensa turvekiistan analyysin työkaluna. Vaikka kolmilinssin fokus kohdistuikin tällä kertaa rajattuun tapaustutkimukselliseen kohteeseen, uskoisin sen avaavan analyyttistä näköalaa laajemminkin ympäristökonfliktien kentällä. Turvekiistojen ohella lupaavia kohteita voisivat olla vaikkapa kaivoskiistat, joiden konfliktisissa asetelmissa erottuu lukuisia turvekiistoista tuttuja elementtejä; paikoin syvätkin jakolinjat paikallisyhteisön ja luonnonvarojen hyödyntämään pyrkivien yhtiöiden, ja näitä mahdollisesti tukevan valtiovallan, välillä sekä paikallisten vastustus ja huoli luonnonmuokausprojektien mahdollisista, pitkäaikaisistakin haittavaikutuksista paikallisympäristöön (mm. Jartti ym. 2014). Paikalliset, vastarintaan nousevat kansalaisliikkeet erottuvat ensinnäkin kiistelyn politiikan linssissä tyyppinomaisena, resursseiltaan vahvan vastapuolen esitykset esimerkiksi ympäristöllisestä kestävydestä kiistävänä toimijana. Osapuolten näkemysten vastakkaisuus taas avaa monipuolisia tarkastelukulmia kehystyksen teorialle, ja niin turpeen kuin malmienkin kaivuun potentiaalisten ympäristöriskien tunnistaminen ja havainnollistaminen esimerkiksi viranomaisille nivoo kehystyskiistelyyn asiantuntijuuden ja vasta-asiantuntijuuden kamppailu-ulottuvuuden.

Edellä kuvattu havainnollistaa, kuinka tapaustutkimusten yleistettävyydessä ja laajemmassa vertailussa korostuvat tutkittavasta tapauksesta tehdyt teoreettiset *tulkinnat* (Saarela-Kinnunen & Eskola 2010, 193). Vaikka Kalmunevan kiista voidaankin teoreettisten ja tulkinnallisten pelkistysten valossa samaistaa muihin turvekiistoihin ja laajemminkin paikallistason ympäristökonflikteihin, on tapauksessa myös selkeät, sitä muista viitekehysesä tapauksista erottavat erikoispiirteensä. Kiistelyn politiikkaan sisältyvä liikkeen suhdeverkostojen tarkastelu esimerkiksi paljastaa Martinjärveltä kutoutuneen huomiotaherättävän, kenties poikkeuksellisenkin, monipuoliset ja vahvat kontaktit eri asiantuntijoihin. Kiistelevän toiminnan keinoihin syventyminen taas erottaa liikkeen historiasta paitsi institutionaalisen kiistelyn muodollista peruskauraa, muistutuksia ja vireillepanoja, myös hyvin aktiivista julkisuuden hyödyntämistä, jota monipuolisuudessaan voinee kuvata myös poikkeukselliseksi – harvan turvekiistan pohjalta päädytään esimerkiksi tuottamaan tv-sarjaa. Merkillepantavaa on myös erittäin aktiivisella yhteydenpidolla toteutettu kampanjointi viranomaisten suuntaan.

Poikkeukset erottavat Kalmunevan kiistaa ja Martinjärven liikettä omaksi erityistapaukseksi, mutta kenties juuri niissä voi nähdä suurimman arvon johdantoon kirjaamalla tutkimuksen tavoitteelle tuoda lisävalaistusta kansalaisliikkeiden vaikutusmahdollisuuksiin tieteellisen

asiantuntijatiedon vahvasti hallitsemilla ympäristökonfliktien kamppailukentillä. Rungas julkisuuden hyödyntäminen, kattavat tiiviit suhdeverkotot asiantuntijoihin sekä aktiivinen, maallikkopraksiksen ja professionaalisen tiedon tehostama, kampanjointi viranomaisille vastustettavan tuotantotoiminnan ympäristövaikutuksista lienevät käyttökelpoisimpia tutkimukseni huomioita turve- ja miksei vaikkapa kaivoskiistoissakin toimivien kansalaisliikkeiden näkökulmasta.

Kuitenkin samalla, kun Kalmunevan tapaustutkimuksen tulkinnoista voi mahdollisesti johtaa liikkeiden ja kansalaisvaikuttamisen kannalta rohkaisevia huomioita, vahvistaa se myös näkemystä ympäristökiistelystä osallistumisen kynnyksen korkeudesta. Martinjärven aktiivit esimerkiksi katsoivat Vapoa vastaan kiistelystä ja yhtiön määrittelyvallan horjuttamisen vaatineen uutteraa perehtymistä turvetuotannon vesiensuojeluun ja päästömittauksiin, niin luonnontieteisiin syventymisen, kuin maallikkopraksikseen sisältyneen käytännön havaintojen teon muodossa. Myös tämän perehtymisen sekä ulkopuolisten tarjoaman asiantuntija-avun kääntäminen mahdollisimman vakuuttavaksi ja seikkaperäiseksi argumentaatioksi muistutuksissa, vireillepanossa ja epäformaalimassa viestinvaihdossa viranomaisten kanssa vaati aktiivien mukaan siinä määrin paljon työtä, että jaksaminen oli ollut konfliktin aikana useasti koetuksella. Näiden seikkojen on vaikea nähdä varsinaisesti madaltavan kansalaisten kynnystä osallistua lähiympäristönsä käyttöä koskevaan poliittiseen kiistelyyn. Institutionaalinen ympäristökamppailu voi kollektiivisenaikin, voimat yhdistäen, käydä miltei kokopäivätyöstä. Kognitiivisen praksiksen tie ympäristökonflikteissa on raskas, eikä maallikkotaustaisten kansalaisten ole helppo kääntää ensi käden havaintojaan lähiympäristön muutoksista kiistelystä legitimiiksi tunnustetulle asiantuntijuuden kielelle.

Ympäristökiistelystä osallistumiskynnystä voi katsoa korottavan myös se, että vaikka kansalaisaktiivit onnistuisivatkin, martinjärveläisten tapaan, rakentamaan vasta-asiantuntijuuden tunnustetun aseman, ei se välttämättä vielä takaa kiistan ratkeamista liikkeen hyväksi. Kalmunevallakin vasta-asiantuntijuus oli vain yksi elementti, paitsi martinjärveläisten kampanjoissa, myös ylipäättään niissä kiistelystä kenttää muovanneissa tekijöissä, joiden mukaan kiistan kulku keskeisimmin määrittyi. Näistä tekijöistä monet olivat sellaisia, joihin Martinjärven liikkeellä oli vain osavaikutus, tai ei vaikutusta ollenkaan; Martinjärven kasvanut merkitys vapaa-ajan asutukselle ja virkistyskäytölle, Kalmunevan tuotantotoiminnan pitkään jatkunut ympäristöluvattomuus, Vapon tekemät, uskottavuutta heikentäneet äkilliset muutokset kuormitusarvioihin sekä viranomaisten ratkaisut. Martinjärveläisten toiminnalla voi toki nähdä olleen merkittävä vaikutus kahteen viimeksi mainittuun, mutta kokonaisuudessaan Kalmunevan kiistan Vapolle tappiollisen ratkaisun voi nähdä syntyneen aktiivisen kansalaisliikehännän sekä kamppailun kentällä vaikuttaneiden muiden seikkojen summana. Tässä erottuvat tapaustutkimukseni muihin vastaaviin konfliktitapauksiin

rinnastamisen rajat; yleistettävien huomioiden, kuten julkisuutta ja vasta-asiantuntijuutta hyödyntäneen kansalaisliikkeen, ohella Kalmunevan kiistassa vaikuttivat myös vain kyseiseen tapaukseen pätevät ominaistekijät. Vaikka kiistan analyysistä voikin johtaa päätelmiä vasta-asiantuntijuuden rakentamisen, aktiivisen viranomaisille kampanjoinnin sekä julkisuuden hyödyntämisen oleellisuudesta institutionaalisessa ympäristökamppailussa, määrittävät kulloisenkin konfliktin kentän ympäristöllis-poliittiset tapauskohtaisuudet merkittävästi kiistojen kulkua, eivätkä lopputulokset täten välttämättä ole samanlaisia. Tätä havainnollistaa hyvin vaikkapa se, että martinjärveläiset eivät onnistuneet tavoitteissaan sulkea järven lähiseudulle sijoitettavia muita turvetuotantoalueita, vaikka liike katsoikin niiden tilanteen muistuttavan vahvasti Kalmunevaa, ja niiden toiminnan siten olevan Kalmunevan kiistassa esitetyillä ratkaisulla ja kiistan lopputulemalla perusteltavissa ympäristölle kestävämmäksi (KHO 2019).

Turvekiistojen ilmenemisen selvästi paikallisina ilmiöinä ja siten niiden vaikutuksen pistemäisyyden voi nähdä perusteeksi kansalaisten turvevastarinnan kattavammalle yhteistyölle ja toiminnan vahvemmalle koordinoinnille – aivan kuten Martinjärven aktiivitkin haastattelussaan esittivät. Pelastetaan reittivedet ry:n toiminta näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ainakin maakuntasolla on mahdollisuus paitsi laajemmalle turveliikehinnälle, myös ilmiötä laajemmin kartoittavalle yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle. Voisin hyvin nähdä esimerkiksi PRV:n roolia turvekiistelyn laajentajana ja paikallisten vesistöliikkeiden vasta-asiantuntijuuden tukiorganisaationa selvittävän tutkimustyön tapaustutkimukseni akateemisenä pistokkaana.

Turvetuotannon kiistaisasta maaperästä ponnistavien kansalaisliikkeiden kehitystä on mielenkiintoista seurata myös akateemisen tarkastelun ulkopuolelta. Laajentaessaan turpeen ympäristökysymyksiä valtakunnalliseen ja globaaliin kehykseen ilmastoaktivismi näyttää lisännen aiheen näkyvyyttä ja kiihdyttäneen sen ympärillä käytävää debattia. Ilmastonäkökulma on vaikuttanut vahvasti myös hallituksen turvepolitiikkaan, kun hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi turpeen energiakäyttö aiotaan puolittaa 2020-luvun loppuun mennessä (Valtioneuvosto 2020). Tuotannon lopettaminen kokonaisuudessaan ei kuitenkaan ole näköpiirissä, ja niinpä turpeenkaivuun nostattamien vesistökiistojenkin voi odottaa jatkuvan.

Luonteenomaisesta paikallisuudestaan huolimatta myös turpeen vesistökiistat ovat kehystettävissä, ilmastonäkökulman tapaan, osaksi laajempia ympäristökysymyksiä. Luonnontilaisten soiden uhanalaistuminen sekä riskit vesistöjen tilan heikentymisestä ovat hahmotettavissa turvetuotannon kytköksiksi luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen valtakunnalliseen ja globaaliin uhkaan (esim. Vesala ym. 2010, 39). Biodiversiteettikadon torjunta voikin olla turpeen vesistökiistelyn uusi,

vahvistuva argumentatiivinen teema, jonka ylikehyyksisyydellä vesistöliikkeet voivat edistää kiistelystä paikallisuuden ylittämistä ja ulottaa edustamisen kehystyksensä selvemmin myös mökkiläisten ja virkistyskäyttäjien ulkopuolelle, nuoriin ja tuleviin sukupolviin.

Paikallisuus ei ole kuitenkaan vain rajoite, vaan myös mahdollisten globaalien teemojen täydentäjä ja paikalleen ankkuroija kiistelevien liikkeiden kehystyksissä. Kuten martinjärveläistenkin haastattelusta käy ilmi, sijoittuvat ympäristökiistelystä ensisijaiset motivaatiot ja väkevimmät merkityksenannot usein juuri lähiympäristöön ja sen konkreettisina havaittuihin muutoksiin. Näiden paikallisten, syväjuuristen merkitysten ja yhteyksien havaitsemisessa ja analyysissä konkretisoituu nähdäkseni myös yhteiskuntatieteellisen, ympäristöorientoituneen tapaustutkimuksen vahvuus.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Alapuro, Risto (1997), Suomen älymystö Venäjän varjossa. Helsinki: Tammi.

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010), Asiantuntijahaastattelun analyysi: Faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusu vuori & Nikander & Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 372–391.

Albrecht, Eerika (2018), Peatland politics in Finland – Local movements, deliberative environmental governance and arguments. Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino. Saatavilla verkossa: <https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2876-4/urn_isbn_978-952-61-2876-4.pdf> Haettu 11.11.2020

Arjoranta, Jonne, Hirsjärvi Irma, Kovala Urpo, Saresma, Tuija & Ruotsalainen, Maria (2017), Turvetta tupaan: faktat, valheet ja affektiivinen vastaanotto Turveinfo-mainoskampanjassa. Media & viestintä 40: 3–4, 76–99. Saatavilla verkossa: <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/56358> > Haettu 1.7.2020

Beck, Ulrich (1990), Riskiyhteiskunnan vastamyrryt. Suomentanut Heikki Lempa. Tampere: Vastapaino. Saksankielinen alkuteos 1988.

Benford, Robert & Snow, David (2000), Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. Annual Review of Sociology 26, 611–639. Saatavilla verkossa: <<https://www-annualreviews-org.ezproxy.jyu.fi/doi/10.1146/annurev.soc.26.1.611>> Haettu 24.1.2020

Berkes, Fikret (2012), Sacred Ecology. New York: Routledge.

Bruner, Jerome S. (1986), Actual minds, possible words. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Della Porta, Donatella & Diani, Mario (2006), Social Movements. An Introduction. Malden: Blackwell Publishing Ltd.

Elfvingren, Miikka (2016), Hartolan turvekonfliktin aika-tilat. Kirjava totuus turvehankkeista ja Tainionvirrasta. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavilla verkossa: <https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uf-20160980/> Haettu 15.10.2020

Eyerman, Ron & Jamison, Andrew (1991), *Social Movements. A Cognitive Approach*. Cambridge: Polity Press.

Finér, Leena, Lepistö, Ahti, Karlsson, Kristian, Räike, Antti, Tattari, Sirkka, Huttunen, Markus, Härkönen, Laura, Joensuu, Samuli, Kortelainen, Pirkko, Mattsson, Tuija, Piirainen, Sirpa, Sarkkola, Sakari, Sallantaus, Tapani & Ukonmaanaho, Liisa (2020), Metsistä ja soilta tuleva vesistökuormitus 2020. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:6. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla verkossa: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162009>> Haettu 21.10.2020

Gamson, William, & Modigliani, Andre (1989), Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95:1, 1-37. Saatavilla verkossa: <<https://www.jstor.org/stable/2780405>> Haettu 1.3.2020

Giddens, Anthony (1995), Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott (toim.) *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino. 83–152. Englanninkielinen alkuteos 1994.

Goffman, Erving (1986), *Frame analysis. An essay on the organization of experience*. Boston: Northeastern University Press.

Hanhilahti, Vilhartin (2016), Turpeeseen sidotut. Suomalaisen turvepolitiikan etujärjestövaikuttaminen ja vallan etupiirit. Tampere: Tampereen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavilla verkossa: <<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100408>> Haettu 4.9.2020

Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard (1995), Life history and narrative: questions, issues, and exemplary works. Teoksessa Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard (toim.) *Life history and narrative*. Lontoo: Falmer Press. 113–135.

Heikkinen, Hannu L. T. (2001), Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 116–132.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000), Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hume, David (2009), A Treatise of Human Nature. Being an Attempt to introduce the experimental Method of Reasoning into Moral Subjects. Waiheke: Floating Press. Saatavilla verkossa: <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=313942&site=ehost-live>> Haettu 24.2.2020

Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005), Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 189-222.

Jakonen, Mikko (2017), Vastatieto. Tulevaisuuden asiantuntijuutta etsimässä. Helsinki: Eduskunta. Saatavilla verkossa: <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/53239>> Haettu 3.3.2020

Jartti, Tuija, Rantala, Eero & Litmanen, Tapio (2014), Sosiaalisen toimiluvan ehdot ja rajat. Uudenmaan, Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Lapin maakuntien asukkaiden näkemykset kaivannaistoiminnan hyväksyttävyydestä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla verkossa: <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/44460>> Haettu 9.11.2020

Kaakinen, Eero, Kokko, Aira, Aapala, Kaisu, Autio, Olli, Eurola, Seppo, Hotanen, Juha-Pekka, Kondelin, Hanna, Lindholm, Tapio, Nousiainen, Hannu, Rehell, Sakari, Ruuhijärvi, Rauno, Sallantaus, Tapani, Salminen, Pekka, Tahvanainen, Teemu, Tuominen, Seppo, Turunen, Jukka, Vasander, Harri & Virtanen, Kimmo (2018), Suot.

Teoksessa Kontula, Tytti & Raunio, Anne (toim.) Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa I: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Helsinki: Suomen ympäristökeskus & Ympäristöministeriö. 117–170. Saatavilla verkossa: <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161233>> Haettu 7.3.2020

Karumaa, Noora (2014), Suo, teknologia ja tiede – Kiista energiaturpeesta. Tampere: Tampereen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavilla verkossa: <<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/96047>>

Haettu 1.10.2020

Klandermans, Bert & Goslinga, Sjoerd (1996), Media discourse, movement publicity, and the generation of collective action frames: Theoretical and empirical exercises in meaning construction. Teoksessa McAdam, Doug, McCarthy, John D. & Zald, Mayer N. (toim.) Comparative perspectives on social movements. Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings. New York: Cambridge University Press. 312–337.

Kolb, Felix (2007), Protest and opportunities. Chicago: The University of Chicago press.

Konttinen, Esa (1994), Päijänne puhtaaksi – reittivedet raikkaammiksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Konttinen, Esa (1999), Ympäristökansalaisuuden kyläsepat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Konttinen, Esa (2010), Suomalaisen ympäristöliikkeen valtiosuhteet. Teoksessa Konttinen & Peltokoski (toim.) Verkostojen liikettä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 58–79.

Konttinen, Esa, Salo, Miikka & Möttönen, Sakari (2018), Turvetuotannon sosiaalisen toimiluvan menetys Saarijärven reitillä. Alue ja ympäristö 47:1, 62–78. Saatavilla verkossa: <<https://doi.org/10.30663/ay.60607>> Haettu 15.3.2020

Korhonen, Riitta, Korpela, Leila, Sarkkola, Sakari & Hicks, Malcolm (toim.) (2008), Suomi - Suoma. Soiden ja turpeen tutkimus sekä kestävä käyttö. Helsinki: Suoseura ry, Maahenki Oy.

Lahti, Vesa-Matti (1998), Riskiyhteiskunta vesilasissa. Helsinki: Yliopistopaino.

Laine, Jukka, Vasander, Harri & Laiho, Raija (1995), Long-term effects of water level drawdown on the vegetation of drained pine mires in southern Finland. Journal of Applied Ecology 32, 785-802. Saatavilla verkossa: <<https://www.jstor.org/stable/2404818?origin=crossref&seq=1>> Haettu 12.3.2020

Latour, Bruno (1993), We have never been modern. New York: Harvester Wheatsheaf.

Laukkanen, Marita (2020), Energian tuotantoon ja energian käyttöön liittyvät yritystuet.

Taustaraportti Yritystukien tutkimusjaoston raporttia 2020 varten. Helsinki: Yritystukien tutkimusjaosto. Saatavilla verkossa: <<https://www.doria.fi/handle/10024/177018>>

Haettu 8.9.2020

Lilleberg, Tuomas (2015), Turvekiistan anatomia. Sukellus Suomen julkiseen turvekeskusteluun. Helsinki: Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavilla verkossa:

<<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155120>>

Haettu 10.3.2020

Luhmann, Niklas (1989), Ecological communication. Cambridge: Polity Press.

McAdam, Doug & Tarrow, Sidney & Tilly, Charles (2001), Dynamics of Contention. New York: Cambridge University Press.

Möttönen, Sakari & Konttinen, Esa & Salo, Miika (2016), Ei vettä rantaa rakkaampaa. Asukkaiden arvioita Saarijärven reitin tilasta ja muutoksista. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto. Saatavilla verkossa:

<<https://www.keskisuomi.fi/filebank/25320-B203.pdf>> Haettu 15.3.2020

Palonen, Kari (1979), Mitä politiikka on? Luonnos politiikan tutkimuksen perusteiksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Peuhkuri, Timo (2004), Tiedon roolit ympäristökiistassa. Saaristonmeren rehevöityminen ja kalankasvatus julkisen keskustelun ja päätöksenteon kohteena. Turku: Turun yliopisto.

Polkinghorne, Donald E. (1995), Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard (toim.) Life history and narrative. Lontoo: Falmer Press. 5–23.

Saaranen-Kauppinen, Anita, Puusniekka, Anna, Kuula, Arja, Rissanen, Riitta & Karvinen, Ikali (2009), Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkkopöytäkirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla verkossa:

<<https://www.fsd.tuni.fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>> Haettu 10.11.2020

Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola, Jari (2010), Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja

aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. Jyväskylä: PS-kustannus. 189–199.

Saaristo, Kimmo (2000), Avoin asiantuntijuus. Ympäristökysymys ja monimuotoinen ekspertiisi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Sairinen, Rauno (1994), Ympäristökonfliktit kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Salmi, Juhani & Huhmarniemi, Alpo (2001), Paikallinen tieto kalastuksen järjestämisessä. Esimerkkinä Pohjanlahden siiankalastus. Teoksessa Salmi, Pekka (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Helsinki: Oy Edita Ab. 27–38.

Schramm, Engelbert (1990), Die Verwissenschaftlichung der Oppositionsbewegungen. PROKLA. Zeitschrift für Kritische Sozialwissenschaft 20:79, 22–36. Saatavilla verkossa: <<https://doi.org/10.32387/prokla.v20i79.1200>> Haettu 25.2.2020

Smith, Roger (1989), Forensic pathology, scientific expertise and the criminal law. Teoksessa Smith, Roger & Wynne, Brian (toim.) Expert evidence. Interpreting science in the law. Lontoo & New York: Routledge. 56–92.

Snow, David & Benford, Robert (1988), Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization. International Social Movement Research 1, 197–217. Saatavilla verkossa: <https://www.researchgate.net/publication/285098685_Ideology_Frame_Resonance_and_Participant_Mobilization> Haettu 25.2.2020

Storhammar, Esa & Tohmo, Timo (2018), Turvetuotannon aluetaloudellinen merkitys – turvetuotanto ja sen vaihtoehdot. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Saatavilla verkossa: <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/59518>> Haettu 12.3.2020

Syrjämäki, Eija (2013), Mikä on oikeaa tietoa? Turvetuotannon diskurssit paikallisen tiedon näkökulmasta Saarijärven reitillä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Saatavilla verkossa: <<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/42538>> Haettu 2.3.2020

Tarrow, Sidney (1996), States and opportunities: The political structuring of social movements. Teoksessa McAdam, Doug, McCarthy, John D. & Zald, Mayer N. (toim.) Comparative perspectives

on social movements. Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings. New York: Cambridge University Press. 41–61.

Tarrow, Sidney (2011), *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*. New York: Cambridge University Press.

Taylor, Peter J. & Buttel, Frederick H. (1992), How do we know we have global environmental problems? Science and the globalization of environmental discourse. *Geoforum* 23:3, 405–416.

Saatavilla verkossa: <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0016718592900515>>

Haettu 24.2.2020

Tilly, Charles (1984), *Big Structures, Large Processes, Huge Comparisons*. New York: Russel Sage Foundation.

Tilly, Charles & Tarrow, Sidney (2007), *Contentious politics*. Lontoo: Paradigm Publishers.

Touraine, Alain (1981), *The voice and the eye. An analysis of social movements*. Cambridge: Cambridge University Press.

Varjopuro, Riku (1997), *Ei anneta kalastaa silloin, kun on kalastuksen aika. Lohen ammattikalastajien näkemyksiä kalastuksen säätelystä ja sen vaikutuksesta kalastusammattiin*. Helsinki: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Vesala, Timo, Haila, Yrjö, Korppi-Tommola, Jouko, Kulmala, Liisa, Lohila, Annalea, Raivonen, Maarit, Ruuhijärvi, Rauno & Savolainen, Ilkka (2010), *Turpeen energiakäytön hyödyt ja haitat. Suomalaisen tiedeakatemia kannanottoja 1/2010*. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia. Saatavilla verkossa: <<http://www.acadsci.fi/kannanottoja/turpeenenergiakaytto.pdf>> Haettu 7.3.2020

Väliaverronen, Esa (1994), *Tiede ja ympäristöongelmat julkisuudessa*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Wynne, Brian (1996), *May the Sheep Safely Graze? A Reflexive View of the Expert-Lay Knowledge Divide*. Teoksessa Lash, Scott, Szerszynski, Bronislaw & Wynne, Brian (toim.) *Risk, Environment and Modernity. Towards a New Ecology*. Lontoo: Sage. 44–83.

Yearley, Steven (1991), *The Green Case. A sociology of environmental issues, arguments and politics*. Lontoo: Harper Collins Academic.

Ylönen, Marja (1998), *Liikkeen ja valtasuhteiden muodostuminen ympäristökonfliktissa*. Teoksessa Ilmonen & Siisiäinen (toim.) *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino. 245–280.

Zald, Mayer N. (1996), *Culture, ideology and strategic framing*. Teoksessa McAdam, Doug, McCarthy, John D. & Zald, Mayer N. (toim.) *Comparative perspectives on social movements. Political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*. New York: Cambridge University Press. 261–274.

Dokumentit

CORE (2018), *Kansalaisyhteiskunnan roolit yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa. Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa (CORE) -hankkeen vaikuttavustarina 2/4*.

Saatavilla verkossa: <<http://www.collaboration.fi/wp-content/uploads/2018/08/Kansalaisyhteiskunta210818.pdf>> Haettu 23.9.2020

Geologian tutkimuskeskus (2014), *Yhteenveto. Martinjärven ja Iso Kivijärven sedimenttitutkimukset*. Kuopio: Geologian tutkimuskeskus. Itä-Suomen yksikkö. Saatavilla verkossa: <https://www.vapo.com/filebank/2057-Martinjarven_tutkimukset_yhteenveto.pdf> Haettu 9.10.2020

Intergovernmental Panel on Climate Change (2006), *2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories. Volume 2. Energy*. Hayama: Institute for Global Environmental Strategies. Saatavilla verkossa: <<https://www.ipcc-nggip.iges.or.jp/public/2006gl/vol2.html>> Haettu 9.9.2020

Maa- ja metsätalousministeriö (2007), *Turpeen ja turvemaiden käytön kasviuonevaikutukset Suomessa. Tutkimusohjelman loppuraportti*. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 11/2007. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö.

Saatavilla verkossa: <<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80550>> Haettu 7.3.2020

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2013), *Päätös ympäristönsuojelulain 84.1 §:n 1 kohdan mukaisen kiellon ja keskeyttämisuhan asettamisesta*. Dnro KESELY/108/07.00/2011.

Saatu Martinjärven vesienhoitoyhdistys ry:n aktiivilta sähköpostitse 8.10.2020. Saatavilla verkossa:
<<https://docplayer.fi/197207887-.html>>

Koppinen, Jaakko (2014), Analyysin täydentäminen kiintoainepäästön laskennasta, Pieni Mäntynevan turvetuotanto (hallinto-oikeus 14/0111/2). Saatavilla verkossa:
<<https://docplayer.fi/57650303-Analyysin-taydentaminen-kiintoainepaaston-laskennasta-pieni-mantynevan-turvetuotanto-hallinto-oikeus-14-0111-2.html>> Haettu 19.10.2020

Korkein hallinto-oikeus (2015a), Muu päätös 2586/2015. Kalmunevan turvetuotantoalueen hallintopakkoasia (Keuruu).
Saatavilla verkossa: <https://web.sll.fi/keski-suomi/kho_kalmuneva_pakkokeino_29syysk2015.pdf>
Haettu 6.10.2020

Korkein hallinto-oikeus (2015b), Muu päätös 2585/2015. Kalmunevan turvetuotantoalueen ympäristölupa-asia (Keuruu).
Saatavilla verkossa: <<https://docplayer.fi/40751700-Korkein-hallinto-oikeus-muu-paatos-2585-2015.html>> Haettu 8.10.2020

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (2013a), Päätös. Nro 223/2013/1. Dnro LSSAVI/185/04.08/2011. Kalmunevan turvetuotantoalueen ympäristölupa ja toiminnan aloittamislupa, Keuruu. Saatavilla verkossa:
<http://www.avi.fi/documents/10191/56864/lssavi_paatos_223_2013_1_2013_12_16.pdf/1b3b1d2b-53c0-45d1-a665-7da377882996> Haettu 1.10.2020

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (2013b), Uudelleen kuuluttaminen. Ympäristölupahakemus. Dnro LSSAVI/185/04.08/2011. Saatavilla verkossa:
<https://www.avi.fi/documents/10191/56872/lssavi_uudelleen_kuulutus_185_04.08_2011_2013_08_28.pdf/7cfdd120-7978-48a3-8a93-de33b38292f0> Haettu 1.10.2020

Niemi, Olavi (2014), Takinkääntäjän tarina. Keski-Suomen energiapäivä 5.2.2014. Saatavilla verkossa:
<<http://reittivedet.fi/wp-content/uploads/2013/10/Takink%C3%A4%C3%A4nt%C3%A4j%C3%A4n-tarina-lopullinen-versio2.docx>> Haettu 27.10.2020

Pöyry Oyj (2014), Vapo Oy ja yksityiset turvetuottajat. Läntisen Suomen turvetuotannon vesistötarkkailu vuonna 2013 Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella. Saatavilla verkossa:

<https://www.vapo.com/filebank/1896-Keski-Suomi_vesistoraportti_2013.pdf> Haettu 23.10.2020

Selänne, Ansa (2012), Martinjärven päästöpäivä 17.8.2012. Keski-Suomen ELY-keskuksen puheenvuoro. Saatavilla verkossa:

<<https://docplayer.fi/38611556-Martinjarven-paastopaiva.html>> Haettu 21.10.2020

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy / Leinonen, Arvo (toim.) (2010), Turpeen tuotanto ja käyttö. Yhteenveto selvityksistä. VTT Tiedotteita – Research Notes 2550. Espoo: VTT.

Saatavilla verkossa: <<https://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2010/t2550.pdf>> Haettu 6.3.2020

Tilastokeskus (2019a), Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990-2018. Helsinki: Tilastokeskus.

Saatavilla verkossa: <http://tilastokeskus.fi/static/media/uploads/tup/khkinv/yymp_kahup_1990-2018_2019_19740_net.pdf> Haettu 7.3.2020

Turveteollisuusliitto (2008), Turvetuotantoalueiden jälkikäyttö. Tiivistelmä alan toimijoille.

Saatavilla verkossa: <https://www.vapo.com/filebank/673-jalkikaytto_tiivistelma_pieni.pdf> Haettu 9.9.2020

Valtioneuvosto (2020), Reilulla siirtymällä kohti hiilineutraalia Suomea. Tiekartta hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Saatavilla verkossa:

<<https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/20764082/hiilineutraaliuden%2Btiekartta%2B03022020.pdf/1f1dfbea-f623-9197-5352-23a7f1b83703/hiilineutraaliuden%2Btiekartta%2B03022020.pdf>>
Haettu 7.3.2020

Valtiovarainministeriö (2019), Verotuet 2018–2020.

Saatavilla verkossa: <<https://vm.fi/documents/10623/15806635/Verotuet+2018-2020/a7680cd5-c98f-e5ef-6ca2-365ad2730dac/Verotuet+2018-2020.pdf>> Haettu 28.8.2020

Vapo Oy (2011), Kalmunevan turvetuotantoalueen ympäristölupahakemus. Keuruu. Saatu Martinjärven vesienhoitoyhdistys ry:n aktiivilta sähköpostitse 8.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://docplayer.fi/197207889-.html>>

Ympäristöministeriö (2013), Suot ja turvemaat maakuntakaavoituksessa-opas. Luonnos 4.3.2013. Saatavilla verkossa: <<https://www.ym.fi/download/noname/%7B85461225-4C72-4C2E-A04A-A3664310B2B6%7D/31569>> Haettu 7.3.2020

Ympäristöministeriö (2014), Päätös. DNr:o YM7/5222/2012. Keski-Suomen 3. vaihemaakuntakaavan vahvistaminen. Saatavilla verkossa: <<https://www.ym.fi/download/noname/%7B7DD12967-E2CE-44CE-8C0B-DFF2DBA3BCE2%7D/105473>> Haettu 24.10.2020

Ympäristöministeriö (2015), Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2015. Helsinki: Ympäristöministeriö. Saatavilla verkossa: <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155221>> Haettu 3.3.2020

Ympäristöministeriö (2019a), Veden vuoro. Vesiensuojelun tehostamisohjelma. Saatavilla verkossa: <<https://www.ym.fi/vedenvuoro>> Haettu 9.3.2020

Verkkosivustot

Aamulehti (2017), Vapo tarjoilee mainoksissaan vaihtoehtoisia faktoja. <<https://www.aamulehti.fi/a/24295951>> Haettu 16.9.2020

Aamulehti (2020), Kokoomusedustajat rinnastavat turpeen kivihiileen – vaativat turpeen veroedun lopettamista. <<https://www.aamulehti.fi/a/e12875cd-f3e0-48bb-8399-130e304f4583>> Haettu 29.9.2020

Bioenergia (2019), Turvetuotanto työllistää tuhansia ihmisiä. <<http://www.bioenergia.fi/?item=msg;27384>> Haettu 10.3.2020

Cision (2010), Greenpeace tuomitsee turpeen erityiskohtelun energiaverotuksessa. <<https://news.cision.com/fi/greenpeace/r/greenpeace-tuomitsee-turpeen-erityiskohtelun-energiaverotuksessa,c507742>> Haettu 8.9.2020

Eduskunta (2014), Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto 18/2014 vp <<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=mmvl+18/2014>> Haettu 4.9.2020

Eduskunta (2018), Valtiovarainvaliokunta. Hallituksen esitys eduskunnalle energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/VaVM_22+2018.pdf> Haettu 10.9.2020

European Commission (2019), Safeguarding nature – EU 2030 biodiversity strategy.

<<https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12096-EU-2030-Biodiversity-Strategy>> Haettu 9.3.2020

Facebook (2020), #irtiturpeesta.

<<https://www.facebook.com/hashtag/irtiturpeesta>> Haettu 23.9.2020

Facebook (2020b), Turvetuotanto.

<<https://www.facebook.com/groups/499026816831219>> Haettu 23.9.2020

Facebook (2020c), Turpeen puolesta.

<<https://www.facebook.com/Turpeen-puolesta-582838188455348>> Haettu 23.9.2020

Facebook (2020d), Hakutulokset sanalle ”turpeen” ryhmässä Yle Uutiset.

<<https://www.facebook.com/page/246415834930/search/?q=turpeen>> Haettu 23.9.2020

Facebook (2020e), Hakutulokset sanalle ”turpeen” ryhmässä Maaseudun Tulevaisuus.

<<https://www.facebook.com/page/444027378982253/search?q=turpeen>> Haettu 24.9.2020

Fee Suomi (2019), Kansainvälinen ilmastolakko 27.9. – aikuisten vuoro toimia.

<<https://feesuomi.fi/kansainvalinen-ilmastolakko-27-9-aikuisten-vuoro-toimia/>> Haettu 23.9.2020

Finlex (1994), Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078/19940078_1> Haettu 9.3.2020

Finlex (2005), Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

<<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050037>> Haettu 8.9.2020

Greenpeace (2020), Järjestöt – Hallituksen luovuttava fossiilituista ja turpeen käytöstä, muuten ilmastotavoitteet karkaavat.

<<https://www.greenpeace.org/finland/tiedotteet/3561/jarjestot-hallituksen-luovuttava-fossiilituista-ja-turpeen-kaytosta-muuten-ilmastotavoitteet-karkaavat/>> Haettu 20.8.2020

Helsingin Sanomat (2012), Turveyhtiö Vapo lupaa jättää luonnontilaiset suot rauhaan.

<<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002599400.html>> Haettu 17.9.2020

Helsingin Sanomat (2014), Päästötilastoja pitää arvioida kriittisesti.

<<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000002760891.html>> Haettu 21.10.2020

Helsingin Sanomat (2019), HS:n laaja kysely: Vielä joulukuussa kahdeksan puoluetta ajoi ilmastopolitiikan tiukennusta, nyt kaksi on irronnut rintamasta.

<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006038246.html>> Haettu 28.8.2020

Helsingin Sanomat (2020a), Omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen: ”Turve voi saada koronakriisistä jatkoaikaa”.

<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006509617.html>> Haettu 11.9.2020

Helsingin Sanomat (2020b), Ennen kuin turve ajetaan pohjoisesta alas, pitäisi luopua Helsingin hiilikasoista, sanoo Sdp:n Johanna Ojala-Niemelä.

<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006423236.html>> Haettu 11.9.2020

Iltalehti (2018), Jussi Alanko sai tarpeekseen turpeen pilaamista järvistä - ”Semmoinen valtion värisuora, että ne tekevät mitä haluavat”.

<<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/201805212200958039>> Haettu 21.10.2020

Iltalehti (2019), Turvetutkimus herättää tunteita: Vapo on tyytyväinen, liettyneen järven rannalla ihmetellään – taistelu ruoppauksista jatkuu oikeudessa.

<<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/c3322cc1-be7a-4c1a-a6c8-05fe507b5a6d>> Haettu 16.9.2020

Iltalehti (2020a), Turpeesta luovuttava kokonaan 2020-luvulla - hallituspuolueiden nuoret, myös keskustan, vaativat Marinilta ja Kulmunilta järeitä ilmastopäätöksiä.

<<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e0adffad-4065-4966-80ad-e92291f17753>> Haettu 20.8.2020

Iltalehti (2020b), Kokoomuksen tavoitteita: Turpeen poltto lopetettava, pienydinvoimaa, lisää poliiseja, terapiatakuu.

<<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/abc7bc71-0440-4799-817a-c77007646e61>> Haettu 29.9.2020

Instagram (2020), #irtiturpeesta.

<<https://www.instagram.com/explore/tags/irtiturpeesta/>> Haettu 23.9.2020

Jyväskylän yliopisto (2015), Koppa. Realismi.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/realismi>> Haettu 10.11.2020

Jyväskylän yliopisto (2019), Koppa. Narratiivinen tutkimus.

<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/narratiivinen-tutkimus>> Haettu 10.11.2020

Järvipäivät (2020a), Tapahtumat.

<<https://www.jarvipaivat.fi/tapahtumat/>> Haettu 26.10.2020

Järvipäivät (2020b), Yhteystiedot.

<<https://www.jarvipaivat.fi/yhteystiedot/>> Haettu 26.10.2020

Kaleva (2014), Pirkko Mattila kritisoi kovin sanoin Ylen tv-sarjan motiiveja.

<<https://www.kaleva.fi/pirkko-mattila-kritisoi-kovin-sanoin-ylen-tv-sarja/1717476>> Haettu 21.10.2020

Kaleva (2016), Totuus turvetuotannosta.

<<https://blogit.kaleva.fi/itsenaisyyismies/totuus-turvetuotannosta>> Haettu 17.9.2020

Kauppalehti (2012), ”Turvetuotanto Talvivaaraa suurempi uhka”.

<<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/turvetuotanto-talvivaaraa-suurempi-uhka/6751dfac-86e2-3aee-96d3-7ce0ded4596c>> Haettu 21.10.2020

Kauppalehti (2019), Kurkistus energiafaktojen ihmeelliseen maailmaan.

<<https://blog.kauppalehti.fi/vieraskyna/vapo-kurkistus-energiafaktojen-ihmeelliseen-maailmaan>> Haettu 17.9.2020

Keskisuomalainen (2012a), Turvelandiassa humus tulvii yli ja ohi mittausjärjestelmien.
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2677692>> Haettu 21.10.2020

Keskisuomalainen (2012b), Tilanne hallinnassa?
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2673883>> Haettu 21.10.2020

Keskisuomalainen (2013), Kaikenvärisiä virheitä.
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2650735>> Haettu 21.10.2020

Keskisuomalainen (2014), Faktoja Kalmunevan kiintoainepäästöistä.
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2634209>> Haettu 21.10.2020

Keskisuomalainen (2015a), Vastuullisia vesistöjä?
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2602776>> Haettu 21.10.2020

Keskisuomalainen (2015b), Voitto kansalaisjärjestöille.
<<https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2586900>> Haettu 27.10.2020

Korkein hallinto-oikeus (2019), Vuosikirjapäätökset. KHO:2019:72.
<<https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1559113054698.html>> Haettu
26.10.2020

Kristillisdemokraatit (2020), KD:n aakkoset: Kristillisdemokratiaa selkokielellä.
<<https://www.kd.fi/politiikka/ohjelmat/kd-asta-ohon/>> Haettu 11.9.2020

Maa- ja metsätalousministeriö (2012), Valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden
kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta.
<https://mmm.fi/documents/1410837/1516663/MMM-119690-v5-suostrategia_valtioneuvoston_periaatepaatos_v4/005425e8-e3c4-497d-8cff-26f343896c37> Haettu
9.3.2020

Maanmittauslaitos (2020), Suojärvi, Keuruu.
<<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi&share=customMarker&n=6925508&e=364070&title=Suoj%C3%A4rvi%2C+Keuruu&desc=Suoj%C3%A4rvi%2C+Keuruu&zoom=8&la>>

yers=%5B%7B%22id%22%3A2%2C%22opacity%22%3A100%7D%5D> Haettu 8.10.2020

Maaseudun Tulevaisuus (2018), Bioenergia ry: Turpeen verotuen poisto leventäisi tietä fossiiliselle energialle.

<<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/talous/artikkeli-1.228260>> Haettu 11.9.2020

Maaseudun Tulevaisuus (2019), Turvetuotantoa on syytetty suotta järvien likaantumisesta – tutkijat perkasivat 62 järven pohjamudat, ei vesistötaakkaa.

<<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/talous/artikkeli-1.407592>> Haettu 16.9.2020

Maaseudun Tulevaisuus (2020), Poliisi poisti kaksi turvemielenosoittajaa keskustan puoluekokouksen sisäänkäynniltä.

<<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.1183128>> Haettu 23.9.2020

Metsäalan ammattilehti (2015), Millä Suomi lämpiää-kiertue helmikuussa 2015.

<<https://www.ammattilehti.fi/=/uutiset.html?a11700=10445>> Haettu 10.9.2020

MTV (2014), Vapaavuori: Turpeen veronkevennyksen oltava merkittävä.

<<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/vapaavuori-turpeen-veronkevennyksen-oltava-merkittava/4390090#gs.fv1vwi>> Haettu 11.9.2020

Oulun Energia (2020), Turveurakoitsijoille.

<<https://www.oulunenergia.fi/energia-ja-ymparisto/energiayrittajyys/turveurakoitsijoille>> Haettu 9.9.2020

Pelastetaan reittivedet (2013), Kannanotto Läntisen Keski-Suomen soiden ja vesien puolesta.

<<http://reittivedet.fi/kirjoitukset/kannanotto-lantisen-keski-suomen-soiden-ja-vesien-puolesta/>> Haettu 27.10.2020

Pelastetaan reittivedet (2018), Takinkääntäjän tarina.

<<http://reittivedet.fi/yleinen/takinkaantajan-tarina/>> Haettu 24.10.2020

Pelastetaan reittivedet (2020a), Yhdistys.

<<http://reittivedet.fi/yhdistys/>> Haettu 18.9.2020

Pelastetaan reittivedet (2020b), Kirjoitukset.

<<http://reittivedet.fi/kirjoitukset/>> Haettu 24.10.2020

Polte (2020), Etusivu.

<<http://poltelehti.fi/>> Haettu 9.9.2020

Savon Sanomat (2017), Turpeen nostomäärä jäi Suomessa pahasti tavoitteesta.

<<https://www.savonsanomat.fi/paikalliset/2992822>> Haettu 18.9.2020

Sitra (2020), Turpeen rooli ja sen käytöstä luopumisen vaikutukset Suomessa.

<<https://www.sitra.fi/julkaisut/turpeen-rooli-ja-sen-kaytosta-luopumisen-vaikutukset-suomessa/>>

Haettu 27.8.2020

Suomanifesti (2019), Suomanifesti - Turpeeton tulevaisuus.

<<http://www.suomanifesti.com/manifesti.html>> Haettu 27.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2016), Malja Julkunevalle.

<<https://www.sll.fi/2016/08/25/malja-julkunevalle/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2018), Valitus Sankapalonsuon Turveluvasta.

<<https://www.sll.fi/2018/07/17/valitus-sankapalonsuon-turveluvasta/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020a), Turve.

<<https://www.sll.fi/mita-me-teemme/suot/nain-toimimme/turve/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020b), Irti turpeesta!

<<https://www.sll.fi/irtiturpeesta/>> Haettu 31.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020c), Luonnonsuojelupiiri valitti Höytiönsuolle myönnetystä turvetuotannon ympäristöluvasta.

<<https://www.sll.fi/etela-karjala/2020/01/07/luonnonsuojelupiiri-valitti-hoytionsuolle-myonnetysta-turvetuotannon-ymparistoluvasta/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020d), Valitus Oulun ja Iin Muhosuon turpeenottoluvasta.

<<https://www.sll.fi/pohjois-pohjanmaa/2020/01/08/valitus-oulun-ja-iin-muhosuonturpeenottoluvasta/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020e), Näin toimimme.

<<https://www.sll.fi/mita-me-teemme/suot/nain-toimimme/>> Haettu 25.8.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020f), Soidensuojelun täydennysohjelma: Suot jäivät ilman turvaa.

<<https://www.sll.fi/mita-me-teemme/suot/nain-toimimme/soidensuojelun-taydennysohjelma-suot-jaiivat-ilman-turvaa/>> Haettu 11.9.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020g), Suotavoittemme.

<<https://www.sll.fi/mita-me-teemme/suot/tavoittemme/>> Haettu 17.9.2020

Suomen luonnonsuojeluliitto (2020h), Suomanifesti julistettu – olemme mukana.

<<https://www.sll.fi/oulu/2019/11/19/suomanifesti-julistettu-olemme-mukana/>> Haettu 24.9.2020

Suomen Luonto (2015a), Energiaturve työllistää vain vähän.

<<https://suomenluonto.fi/energiaturve-tyollistaa-vain-vahan/>> Haettu 18.9.2020

Suomen Luonto (2015b), Virhe turpeen päästöissä.

<<https://suomenluonto.fi/uutiset/virhe-turpeen-paastoissa/>> Haettu 10.10.2020

Suomen Luonto (2016), ”Kälkäjoen vesistön tila on nyt hyvä”.

<<https://suomenluonto.fi/uutiset/kalkajoella-vesiston-tila-on-nyt-hyva/>> Haettu 3.9.2020

Suomen Luonto (2019), Turve on noussut ilmastokeskustelun kärkeen – ja syystä.

<<https://suomenluonto.fi/turve-on-noussut-ilmastokeskustelun-karkeen-ja-syysta/>> Haettu 18.9.2020

Suur-Keuruu (2019), Martinjärven vesiensuojeluyhdistys havainnollistaa ranta-asukkaiden kokemia haittoja korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja laittoi dokumenttielokuvan turvehaitoista valituksensa liitteeksi.

<<https://www.suurkeuruu.fi/a/201414811>> Haettu 21.10.2020

Tilastokeskus (2019b), Energian kokonaiskulutus kasvoi 2 prosenttia vuonna 2018.

<https://www.stat.fi/til/ehk/2018/04/ehk_2018_04_2019-03-28_tie_001_fi.html> Haettu 9.3.2020

Turun Sanomat (2011), Tosiasioita turvetuotannosta.

<<https://www.ts.fi/lukijoilta/286575/Tosiasioita+turvetuotannosta>> Haettu 21.10.2020

Turun Sanomat (2013), Turvekeskustelua käydään mielikuvilla.

<<https://www.ts.fi/lukijoilta/468062/Turvekeskustelua+kaydaan+mielikuvilla>> Haettu 18.9.2020

Turveinfo (2020a), Turpeen energiakäytön ilmastovaikutukset.

<<http://turveinfo.fi/ymparisto/turpeen-energiakayton-ilmastovaikutukset/>> Haettu 17.9.2020

Turveinfo (2020b), Turpeen energiakäyttö.

<<http://turveinfo.fi/kayttotavat/energiakaytto/turpeen-energiakaytto/>> Haettu 10.3.2020

Turveinfo (2020c), Vastuullista turpeentuotantoa

<<http://turveinfo.fi/kayttotavat/vastuullista-turpeentuotantoa/>> Haettu 18.9.2020

Turvesuomi (2020), Etusivu

<<http://www.turvesuomi.com/>> Haettu 23.9.2020

Twitter (2020), #irtiturpeesta.

<<https://twitter.com/hashtag/irtiturpeesta>> Haettu 23.9.2020

Uusi Suomi (2020a), Korvataan kivihiili turpeella.

<<https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/paavovayrynen/korvataan-kivihiili-turpeella/>> Haettu 18.9.2020

Uusi Suomi (2020b), Annika Saarikko kiemurteli turpeesta Ylellä – ”On vihreiden asia sanoa, mikä heille on tärkeää”.

<<https://www.uusisuomi.fi/uutiset/annika-saarikko-kiemurteli-turpeesta-ylella-on-vihreiden-asia-sanoa-mika-heille-on-tarkeaa/5357821b-d5ad-4220-ba95-beb569fbfdad>> Haettu 11.9.2020

Uusiouutiset (2014), Jyväskylän yliopiston ympäristöntutkimuskeskus Nab Labsille.

<<https://www.uusiouutiset.fi/jyvaskylan-yliopiston-ymparistontutkimuskeskus-nab-labsille/>> Haettu 23.10.2020

Valtioneuvosto (2019), Selvitys: Energiaverotuilla vaikutetaan huoltovarmuuteen, kaukolämmön kilpailukykyyn ja sähkön toimitusvarmuuteen.

<<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/selvitys-energiaverotuilla-vaikutetaan-huoltovarmuuteen-kaukolammon-kilpailukykyyn-ja-sahkon-toimitusvarmuuteen>> Haettu 8.9.2020

Vapo (2012), Turvetuotannon vesiensuojelumenetelmät.

<<https://www.vapo.com/turvetuotantoavastuullisesti/ymparistonsuojelu/vesiensuojelumenetelmat>> Haettu 9.3.2020

Vapo (2020a), Etusivu.

<<https://www.vapo.fi/>> Haettu 9.9.2020

Vapo (2020b), Ota meihin yhteyttä.

<<https://www.vapo.com/vapo-konserni/yhteystiedot>> Haettu 9.9.2020

Vasemmisto (2018), Vasemmistoliiton ilmasto-ohjelma.

<https://vasemmisto.fi/ilmastokestavasti-2030-luvulle/#_Toc528244861> Haettu 16.9.2020

Verkkouutiset (2019a), Vihreät: Turpeen energiakäyttö lopetettava 2020-luvulla.

<<https://www.verkkouutiset.fi/vihreat-turpeen-energiakaytto-lopetettava-2020-luvulla/#0e1a2141>> Haettu 16.9.2020

Verkkouutiset (2019b), Katri Kulmuni HS:lle: Turpeen polttoa ei pidä lopettaa vielä.

<<https://www.verkkouutiset.fi/ministeri-katri-kulmuni-hsille-turpeen-polttoa-ei-pida-lopettaa-heti/#811d5992>> Haettu 11.9.2020

Voima (2019), Suomi on maailman suurimpia turpeen tuottajia. Turvesuomi-projekti tähtää turpeennoston hallittuun alasajoon. Haettu 18.9.2020

<<https://voima.fi/artikkeli/2019/tavoitteena-turvetuotannon-lopettaminen/>> Haettu 18.9.2020

WWF (2008), Turpeen energiakäyttöä on vähennettävä ja rajattava suopelloille ilmastonmuutoksen torjumiseksi.

<<https://wwf.fi/tiedotteet/2008/09/turpeen-energiakayttoa-on-vahennettava-ja-rajattava-suopelloille-ilmastonmuutoksen-torjumiseksi/>> Haettu 31.8.2020

WWF (2020), Nuorten ilmastoliike ei laannu – ilmastolakoilla halutaan vaikuttaa päättäjiin.
<<https://wwf.fi/uutiset/2020/03/nuorten-ilmastoliike-ei-laannu-ilmastolakoilla-halutaan-vaikuttaa-paattajiin/>> Haettu 3.11.2020

Yle (2009), Toppilan voimalaitos ajetaan alas toukokuussa.
<<https://yle.fi/uutiset/3-5715397>> Haettu 18.9.2020

Yle (2011a), Järvi uhkaa täytyä mudasta – onko mitään tehtävissä?
<<https://yle.fi/uutiset/3-5342805>> Haettu 16.10.2020

Yle (2011b), Valtio pilasi järveni: käsikirjoitus
<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/10/04/valtio-pilasi-jarveni-kasikirjoitus>> Haettu 21.10.2020

Yle (2012a), Ylen turvekysely: vesiensuojelu on heikoilla silloin, kun sitä eniten tarvitaan.
<<https://yle.fi/uutiset/3-6009133>> Haettu 17.9.2020

Yle (2012b), Turvesoiden vaikutukset Puulaan puhuttavat.
<<https://yle.fi/uutiset/3-6208360>> Haettu 16.10.2020

Yle (2013a), Kalmunevan turvetuotanto päättymässä viikon kuluttua.
<<https://yle.fi/uutiset/3-6770520>> Haettu 10.10.2020

Yle (2013b), Vapo saa jatkaa turvetuotantoa Kalmunevalla.
<<https://yle.fi/uutiset/3-6779368>> Haettu 10.10.2020

Yle (2014), Grahn-Laasonen jäädytti soidensuojeluohjelman.
<<https://yle.fi/uutiset/3-7530308>> Haettu 11.9.2020

Yle (2015a), Kotikatsomo: Pintaa syvemmältä.
<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/07/03/kotikatsomo-pintaa-syvemmalta>> Haettu 21.10.2020

Yle (2015b), MOT-ohjelma lähtökohtana ”Pintaa syvemmältä” –draamaan.
<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/18/mot-ohjelma-lahtokohtana-pintaa-syvemmalta-draamaan>>
Haettu 21.10.2020

Yle (2016), Tutkimus: Turvetuotanto ei ole liettänyt järviä, metsätalous on.

<<https://yle.fi/uutiset/3-9327418>> Haettu 16.9.2020

Yle (2019a), Metsien ja soiden muokkaus kostaatuu ennennäkemättömällä tavalla vesistöissä – ranta-asukkaat ovat tilanteesta paremmin perillä kuin tutkijat.

<<https://yle.fi/uutiset/3-11019354>> Haettu 17.9.2020

Yle (2019b), Turvetuotannon lopettamista vaativa kansanliike aikoo leirytyä syrjäiselle suolle: "Tavoitteenamme on saada 50 henkilön tilausbussi täyteen".

<<https://yle.fi/uutiset/3-11023119>> Haettu 17.9.2020

Yle (2020a), Sitra haluaa eroon kiistelystä turpeesta etuajassa – Turveyrittäjä Ylelle: Toive on, että saisi hoitaa alueet kunnialla loppuun.

<<https://yle.fi/uutiset/3-11412597>> Haettu 27.8.2020

Yle (2020b), Ympäristöjärjestöjä korpesi turpeen verotuen jatkaminen hallituksen ilmastotoimissa.

<<https://yle.fi/uutiset/3-11190893>> Haettu 20.8.2020

Yle (2020c), Sadat ihmiset osoittivat mieltään luonnon puolesta eri puolilla Suomea – ilmastoaktivisti: "Enää ei riitä se, että paheksutaan kotona".

<<https://yle.fi/uutiset/3-11528329>> Haettu 23.9.2020

Ymparisto (2016), Turvetuotanto vähenee Suomessa.

<[https://www.ymparisto.fi/fi-](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Luonnonvarat/Turvetuotanto_vahenee_Suomessa(27970))

[FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Luonnonvarat/Turvetuotanto_vahenee_Suomessa\(27970\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Ympariston_tilan_indikaattorit/Luonnonvarat/Turvetuotanto_vahenee_Suomessa(27970))> Haettu 7.3.2020

Ymparisto (2017), Turvetuotannon ympäristönsuojelu.

<[https://www.ymparisto.fi/fi-](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Luonnonvarojen_kestava_kaytto/Turvetuotannon_ymparistonsuojelu)

[FI/Kulutus_ja_tuotanto/Luonnonvarojen_kestava_kaytto/Turvetuotannon_ymparistonsuojelu](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Luonnonvarojen_kestava_kaytto/Turvetuotannon_ymparistonsuojelu)> Haettu 7.3.2020

Ymparisto (2020), Suot.

<https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyyppit/Luontotyyppien_uhanalaisuus/Suot>

Haettu 7.3.2020

Ympäristöministeriö (2018), Euroopan unionin ilmastopolitiikka

<<https://www.ym.fi/fi->

FI/Ymparisto/Ilmasto_ja_ilma/Ilmastonmuutoksen_hillitseminen/Euroopan_unionin_ilmastopolitiikka> Haettu 9.3.2020

Ympäristöministeriö (2019b), Pariisin ilmastopöytäkirja.

<<https://www.ym.fi/fi->

FI/Ymparisto/Ilmasto_ja_ilma/Ilmastonmuutoksen_hillitseminen/Kansainvaliset_ilmastoneuvottelut/Pariisin_ilmastopöytäkirja> Haettu 9.3.2020

Ympäristöministeriö (2019c), Soidensuojelun täydentäminen parantaa soiden ja soidensuojelun tilaa.

<<https://www.ym.fi/fi->

FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojeluohjelmat/Soidensuojelun_taydentaminen/Soidensuojelun_taydentaminen_parantaa_so(1673)> Haettu 27.8.2020

Henkilökohtaiset tiedonannot

Alanko, Juhani (2016), henkilökohtainen tiedonanto. Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivien ryhmähaastattelu 14.5.2016. Keuruu.

Alanko, Juhani (2020), henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 9.10.2020.

Koppinen, Jaakko (2020), henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 21.10.2020.

Nisula, Jarkko (2016), henkilökohtainen tiedonanto. Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivien ryhmähaastattelu 14.5.2016. Keuruu.

LIITTEET

Martinjärven vesienhoitoyhdistyksen aktiivien ryhmähaastattelun kysymyspatteristo

Osio I: Järjestöt yleisesti

- 1. Keitä olette, mitä järjestöä edustatte? Mikä on asemanne kyseisessä järjestössä?*
- 2. Kuinka Martinjärven vesiensuojeluyhdistys sai alkunsa? Entä Pelastakaa reittivedet ry?*
- 3. Mitkä ovat järjestöjenne ydinarvot, toisin sanoen, mitkä asiat tärkeimpinä motivoivat järjestöänne toimimaan?*
- 4. Miten kuvailisitte järjestönne jäsenkuntaa?*
- 5. Entä millaisia ovat järjestöjenne toimintakeinot, tavat vaikuttaa? Kalmunevan tapauksen kohdalta tätä asiaa käsitellään vielä tarkemmin tuonnempana, tässä kyseessä toiminta noin yleisemmin.*
- 6. Millainen on järjestöjenne suhdeverkosto? Pidätkö toiminnassanne yhteyttä esimerkiksi toisiin vastaaviin järjestöihin tai laajemmin luonnon- ja ympäristönsuojeluun painottuneisiin järjestöihin (Suomen luonnonsuojeluliitto yms.)? Entä muihin järjestöihin?*
- 7. Miten nämä suhdeverkostot ovat kehittyneet?*
- 8. Entä millaiset ovat yhteytenne muihin toimijoihin; Ympäristöviranomaisiin? Kuntiin? Osakaskuntiin? Mökkiläisiin? Muihin tahoihin?*
- 9. Hoidetaanko edellä mainitut suhteet enemmän järjestön vaiko yksityishenkilön tasolla? Haluaisitteko eritellä?*

Osio 2: Kalmunevan kiista

1. *Miten Kalmunevan kiista sai alkunsa? Miten kiista pääpiirteissään eteni?*
2. *Ketkä olivat kiistan pääosapuolet? Mitkä olivat näiden pääosapuolien eriävät intressit, joiden kohtaaminen synnytti kiistan?*
3. *Miten järjestönne edustamat arvot vaikuttivat kiistassa asemoitumisessa? Entä kuinka aktiivisesti järjestöjenne jäsenistö toimi kiistan aikana? Oliko osallistuminen laajamittaista vaiko enemmän muutaman aktiivin harteilla?*
4. *Entäpä, vastapuoli, osaatteko kertoa jotain tästä? Millaisena näette Vapon aseman ja merkityksen vastapuolena? Millaisia resursseja ja strategioita käytti/käyttää? Ovatko turvetuottajat organisoituneet laajemminkin kiistan vastapuolena?*
5. *Millaiset olivat toimintakeinonne kiistan aikana? Miten hyödynsitte*
  - a) *institutionaalisia menettelytapoja (valitukset jne.)*
  - b) *asiantuntijatietoa (laskelmat, tapausta kommentoivat lausunnot jne.)*
  - c) *julkisuutta (paikallislehdistö, esitelmätilaisuudet jne.)*
  - d) *jotain muita resursseja? Mitä?*
6. *Hyödynsittekö suhdeverkostoaan muihin järjestöihin, osakaskuntiin jne. kiistan aikana? Mitkä näistä olivat tärkeimmät? Miten yhteistyö käytännössä toimi ja toteutui? Toimittiinko tässä tilanteessa enemmän järjestöjen vaiko yksityishenkilöiden tasolla?*
7. *Entä hyödynsittekö yhteyksiänne muihin turvetuotantoa vastustaviin toimintaryhmiin? Onko tällaista yhteistoimintaa ylipäätään Suomessa?*
8. *Mikä oli kiistan lopputulos (rajaus vuoden 2015 loppuun)? Vastasiko lopputulos odotuksianne ja tavoitteitanne?*
9. *Minkä kiistassa käytössänne olleiden resurssien hyödyntäminen mielestänne eniten vaikutti lopputulokseen? Oliko se esimerkiksi asiantuntijatieto, julkisuuden hyödyntäminen vaiko jokin muu?*
10. *Entä mikä rooli oli suhdeverkostoillanne kiistan päättymisessä lopputulokseensa? Olisiko lopputulos ilman niitä ollut mahdollista?*

11. Miten paikallinen asujaimisto (mökkiläiset yms.) suhtautuivat kiistaan?

12. Millaisena näette Kalmunevan tapauksen merkityksen laajemmin Suomessa käytävää turvekeskustelua ja -konflikteja vasten? Millaisena näette Suomen turvetuotannon ja sitä vastustavien liikkeiden aseman tulevaisuudessa? Näettekö Kalmunevan tapauksen jotenkin vaikuttaneen tähän tulevaisuudenkuvaan?

13. Haluatteko vielä nostaa joitain asioita esille?

Jaakko Koppisen sähköpostihaastattelun kysymyspatteristo

1. Onko turpeen vesistökiistojen kaltaisissa ympäristökiistoissa mielestäsi professionaalisen luonnontieteen merkitys korostunut liikaa? Rajoittaako turpeen vesistö päästöihin liittyvien seikkojen paikoittainen vaikeaselkoisuus kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia; toisin sanoen, korottaako se epädemokraattisesti kansalaisten kynnystä lähteä haastamaan turveteollisuutta?

2. Millaisena näet tuottamasi luonnontieteellisen insinööritiedon merkityksen turveteollisuutta vastaan kamppaileville kansalaisliikkeille ja laajemmin kansalaisten demokraattisille vaikutusmahdollisuuksille?